

Samfunnsøkonomisk verdiskaping- et smutthull for brudd på urfolksrettigheter?

En komparativ studie av om en innvilget driftskonsesjon for Nussir ASA kan bryte med samiske urfolksrettigheter.

Ann Kristin Remmen Hektoen

MASTEROPPGAVE – SAMPOL650

Institutt for sammenliknende politikk

Universitetet i Bergen

Desember 2023

Abstract

In many cases, Sami indigenous rights end up in conflict with new business developers, based on their close cultural connection to traditional land areas. Even though there are a number of provisions of international law and national legislation that are intended to safeguard Sami interests, it is repeatedly shown that the conflicts are often perceived as intractable.

This study uses the Nussir- and Arctic Gold cases to contextualize this issue by asking the question

“How has the socio-economic value creation in the Nussir case taken account of Sami indigenous rights?”

It uses the liberal multicultural hypothesis, as well as the agonistic pluralism to illuminate the research questions. The theoretical angle shows that Sami interests have very likely not been sufficiently safeguarded during the planning process in the Nussir case. The study recommends a further concretization of the current legal framework with the aim of minimizing future conflicts in business developments.

Keywords

Multiculturalism - Sami – Indigenous rights – Land claims – Agonistic Pluralism – Norway.

Sammendrag

Denne studien har hatt som formål å belyse problemstillingen “hvordan har den samfunnsøkonomiske verdiskapingen i Nussir-saken tatt hensyn til samiske urfolksrettigheter?”

Bakgrunnen for valg av tematikk er basert på aktualiteten av samiske rettigheter forbundet med næringsutbygginger i det grønne skiftet. Regjeringens mineralsatsning i nordområdene er på dagsagendaen som aldri før, men havner i mange tilfeller i konflikt med tradisjonelle, samiske næringer. I land med urbefolkning, som Norge, kan det være hensiktsmessig å se til teorier som omfavner multikulturelle perspektiver for å kaste lys over problemstillingen. Will Kymlicka har utviklet en teori kalt den multikulturelle hypotese, som setter urfolksrettigheter i sammenheng med liberaldemokratiske verdier. Indikatorene i hypotesen er benyttet som vurderingskriterier for planprosessens hensyn til den samiske næringen i Nussir-saken. Teorien har vist seg som velegnet som et verktøy til å vurdere hvorvidt det har forekommet brudd på samiske rettigheter.

Chantal Mouffes agonistiske pluralisme, som har til formål å utnytte dissensus fremfor å eliminere det, er benyttet til å belyse konfliktspektene i gruvesaken. Mouffe ønsker å ta et oppgjør med etablerte liberaldemokratiske demokratiteorier, hvor konsensus er det endelige målet.

For å skaffe et klarere bilde av problemstillingen i Nussir-saken har det blitt lagt opp til en komparativ casestudie, med et mest-lik design. Dette er begrunnet med analyseobjektene særskilte likhet, hvor den mest fremtredende forskjellen ligger i utfallet av konsesjonsvurderingen. Det er utført en dokumentanalyse som baserer seg i hovedsak på tidligere studier og offentlige dokumenter. Analysen impliserer at det ikke er i tilstrekkelig stor grad tatt hensyn til samiske urfolksrettigheter i konsesjonstildelingen til Nussir ASA. Den samfunnsøkonomiske verdiskapingen har med sannsynlighet vurdert økonomiske gevinster tyngre enn ikke-økonomiske verdier, som samisk kultur. Drøftingen viser at dagens juridiske bestemmelser fremstår for vage, med et for stort grunnlag for personlige tolkninger av lovlyden. Dette tyder på at det foreligger et udekket behov for en presisering av lovverk som omfatter urfolk, både på et nasjonalt og internasjonalt plan. Til tross for at studien har et virkeområde som begrenser seg til samiske rettigheter, kan resultatene vise et større bilde av hvor skoen trykker i saker som omfatter næringsutvikling i tradisjonelle urfolksområder.

Forord

Arbeidet med masteroppgaven har vært en lærerik og til tider krevende prosess jeg ikke ville vært foruten.

Jeg vil starte med å takke min veileder Elin Monstad for gode og produktive møter, med konstruktive, faglige innspill som har vært til stor nytte i skriveprosessen.

En stor takk til Svein Lund for god hjelp med informasjon, datamateriale og engasjerende innspill.

Ønsker også å rette en takk til Kathrine Ivsett Johnsen ved NIVA for gode kildetips og hjelp med dokumentsøk, de har kommet godt med!

Sist, men ikke minst, den største takken av de alle. Til dere i husstanden som etter beste evne har hjulpet meg med å (stort sett) beholde forstanden dette året. Espen, for å være den støttende og trygge bautaen jeg setter så uendelig pris på. Og for utallige timer med lytting, faglig bistand og gjennomlesninger. Du altså!

Og til de tre jentene våre. Fordi de gjør det hele verdt det.

Ollu giitu.

Ann Kristin Remmen Hektoen

Skaun 01.12.2023

Innholdsfortegnelse

Abstract	2
Keywords	2
Sammendrag	3
Forord	4
1. Innledning.....	7
2. Litteraturgjennomgang	12
2.1.Tidligere studier om urfolksrettigheter og mineralutvinning	12
3. Teori	15
3.1. Den liberale multikulturalismen	15
3.1.1. Kritikk av teorien.....	17
3.2. Agonistisk pluralisme.....	18
3.2.1. Kritikk av teorien.....	20
3.3. Juridiske rammeverk	22
3.3.1. Nasjonale lovverk.....	22
3.3.2. Internasjonale rammeverk	26
4. Metode.....	29
4.1. Forskningsdesign.....	29
4.1.1. Komparativ casestudie.....	30
4.2. Datakvalitet	31
4.2.1. Reliabilitet	31
4.2.2. Validitet.....	33
4.3. Organisering av empirisk materiale.....	34
4.4. Refleksivitet og etisk hensyntagenhet i urfolksforskning.....	34
4.5. Presentasjon og begrunnelse for valg av caseobjekter	36
4.5.1. Nussir ASA, tidligere Kvalsund kommune.	36
4.5.2. Arctic Gold.....	39
4.6. Variabler.....	41
4.6.1. Avhengig variabel - Konesjonstildeling	41
4.6.2. Uavhengige variabler.....	41
5. Empiriske funn	43
5.1. Landrettigheter	45
5.1.1. Nussir ASA.....	45
5.1.2. Arctic Gold.....	49
5.2. Politisk deltakelse.....	52
5.2.1. Arctic Gold.....	52

5.2.2. Nussir ASA.....	54
5.3. Juridiske hensyn	57
5.3.1. Nussir ASA.....	57
5.3.2. Arctic Gold	60
6. Drøfting	61
6.1. Nei til alt?	61
6.2. Den sterkestes rett?.....	65
7. Konklusjon	72
7.1. Hvordan ivaretas konsultasjonsplikten ovenfor samiske interessenter i mineralsaker?	72
7.2. Hvordan har den planlagte gruveaktiviteten tilrettelagt for ivaretagelse av samiske næringsinteresser i de områdene som er berørt?	73
7.3. Hva skiller de to beslutningsprosessene i henholdsvis Arctic Gold- og Nussir-saken?	74
7.4. Hvordan kan en samfunnsøkonomisk verdiskaping bidra til å opprettholde og videreutvikle et sosialt samhold i et multikulturelt samfunn?.....	75
7.5. Hvordan har den samfunnsøkonomiske verdiskapingen i Nussir-saken tatt hensyn til samiske urfolksrettigheter?	76
7.6. Veien videre- Relevans for fremtidige saker vedrørende interessekonflikter mellom urfolk og næringsutviklere.	77
8. Litteraturliste	80

1. Innledning

«Gruvedriften vil bidra til bærekraftig verdiskaping og eksportinntekter i nord. Den vil særlig gi et positivt bidrag til utviklingen av lokalsamfunnet rundt, med nye arbeidsplasser, industriell kompetanse og økonomisk vekst» (Idivuoma 2019). Dette uttalte daværende næringsminister Torbjørn Røe Isaksen vedrørende konsesjonstildelingen i Kvalsund. I februar 2019 innvilget Nærings- og fiskeridepartementet en driftskonsesjon for mineralutvinning til Nussir ASA (Grønnevet 2019, 45). Mineralutvinningen er planlagt i et nedlagt gruveanlegg ved fjellområdene Nussir og Ulveryggen, hvor den tidligere driften ble avsluttet i 1979 (Nussir 2023). Disse områdene faller inn under reinbeitedistriktene¹ 20 Fålå og 22 Fiettar, som i dag blir benyttet av en betydelig mengde tamrein til både sommer og høstbeite, i tillegg til kalving og trekkleie til andre beiteområder (Nygaard 2016a, 22). I århundrer har den tradisjonelle, samiske reindriften basert seg på sterke, kulturelle verdier og særtrekk, og har i motsetning til andre deler av det samiske samfunnslivet i stor grad stått imot ytre påvirkninger som blant annet fornorskningsprosessen (Ravna 2019, 30). Reindriften er således å regne som en viktig del av samiske tradisjoner og kultur, noe som gjør at den faller inn under en rekke internasjonale folkerettslige bestemmelser som omfatter urfolksrettigheter. I tillegg anerkjenner Sannhets- og forsoningskommisjonen de alvorlige overgrep som er gjort mot særlig de sjøsamiske bosetningene under fornorskningsprosessen, og viktighetsgraden av å bevare den nå sårbare kulturen for videre generasjoner (Høybråten 2023, 25/566). Anerkjennelsen av fornorskningsprosessen, i kombinasjon med mineralsatsningen i nord, viser en aktualitet for å belyse problemstillinger som omfatter urfolksrettigheter.

Det er utført en rekke konsekvensutredninger i forkant fra begge parter i saken, flertallet av disse viser til en betydelig innvirkning på dagens reindrift, i tillegg til sjøsamisk bruk (Nellemann og Vistnes 2011; Didriksen 2011; Eythórsson 2011; Ibenholt et al. 2016; Eira et al. 2020). Med dette som grunnlag ble konsesjonsvedtaket klaget inn av blant annet Sametinget, i kombinasjon med den antatte påvirkningen driften vil ha på øvrig samisk samfunnsliv, kultur og næringsliv (Sámediggi 2021). Torbjørn Røe Isaksen uttalte videre at

¹ Reinbeitedistrikt er den formelle betegnelsen på de organisatoriske enheter som ivaretar reineiernes interesser på et samfunnsmessig og juridisk plan (Eira et al. 2020, 15).

«Denne gruvedriften berører to reinbeitedistrikter, og jeg understreker at reindriftsinteressene og hensynet til samisk kultur har vært viktig i departementets vurdering av søknaden. Blant annet skal drifta stoppes under reinsdyrenes kalvingstid» (Idivuoma 2019).

Dette innebærer at, til tross for at flere utredninger viser til betydelige negative konsekvenser for reindriften i området, argumenterer myndighetene for at skadevirkningene vil bli holdt på et minimum, blant annet gjennom utstrakt bruk av avbøtende tiltak (Grønnevet 2019, 5). Til tross for at konsekvensutredninger også viser til en negativ påvirkning av den sjøsamiske bruken i området, er ikke dette tatt hensyn til i konsesjonsvedtaket (Eythórsson 2011; Grønnevet 2019). På bakgrunn av dette er det ønskelig å belyse problemstillingen:

Hvordan har den samfunnsøkonomiske verdiskapingen i Nussir-saken tatt hensyn til samiske urfolksrettigheter?

EU-kommisjonen har i år fremmet et forslag om å forenkle konsesjonsprosesser ytterligere for å få fortgang i det grønne skiftet (Ask 2023). Regjeringen ytrer i den forbindelse bekymring om hvorvidt de vil klare å ivareta lovpålagte samiske urfolkshensyn i nye nærings saker, spesielt med tanke på konsultasjonsplikten (Ask 2023). Den offentlige diskursen vedrørende gruveplanene i Kvalsund har fra utbyggerne sin side vært preget av et unyansert bilde av hvilke muligheter prosjektet vil kunne gi lokalsamfunnet i bygda (Idivuoma 2019). På den andre siden sitter mange igjen med en oppfatning av at samiske interessenter fremmer en «nei-kultur», hvor de prinsipielt stiller seg i veien for ny næringsutvikling (Fløystad 2023). Disse ulike synspunktene forsterker oppfatningen om behovet for et tydelig rammeverk for vurderingen av samfunnsøkonomiske verdivurderingen i multikulturelle samfunn.

Studien strekker seg over syv hovedkapitler. I *kapittel to* er det foretatt en litteraturgjennomgang av tidligere forskning på området. Nussir-saken er langt ifra ny innen samfunnsforskningen. Det er gjort en rekke studier rundt ivaretagelsen av samiske rettigheter, belyst fra flere teoretiske perspektiver (Espiritu 2015; Hasselberg 2016; Nygaard 2016a; Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017; Nygaard 2018; Syvertsen 2015). Noen av studiene har også benyttet Arctic Gold AB som komparativ enhet, noe som viser til aktualiteten til de utvalgte caseenhetene også i denne sammenhengen.

Kapittel tre vil ta for seg det teoretiske rammeverket for studien. Norge er av mange ansett som et foregangsland når det kommer til ivaretagelse av samiske menneskerettigheter, og har inkorporert flere internasjonale konvensjoner i norsk lov (Brønner 2016). ILO-konvensjon nr. 169 omhandler urbefolkninger og stammefolk i selvstendige staters rett til ivaretagelse av egne sosiale, økonomiske og kulturelle forhold, og i 1990 ble den ratifisert av Norge, som første land i verden (Høstmælingen 2004, 403; Ravna 2020, 235). Artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter ble i 1999 inkorporert i den norske grunnloven, med forrang fremfor annet lovverk (Ravna 2019, 153). Videre har den norske stat forpliktet seg til å etterfølge FNs verdenserklæring om urfolksrettigheter (De Forente Nasjoner (FN) 2020), i tillegg til egne nasjonale lovverk som Sameloven (1989), Finnmarksloven (2005), Reindriftsloven (2007) og Mineralloven (2019). Disse regelverkene og deres relevans for problemstillingen vil bli videre redegjort for i *delkapittel 3.3*.

Konflikter vedrørende mineralutvinning i samiske næringsområder er ikke et nytt tema, og problematikk forbundet med gruvedrift i samspill med reindriften har oppstått fra Røros i sør til Kautokeino i nord (Selfors 2013, 7). Med et stadig økende behov for kobber, spesielt med tanke på elektrifiseringen av verdenssamfunnet, er det heller ingen grunn til å tro at problemet vil nedskaleres i tiden fremover. I tillegg ser man stadige eksempler på andre typer industriutbygginger som kommer i konflikt med samiske næringer, som blant annet vindkraft, kraftlinjer og hyttefeltutvidelser (Rypdal 2023; Nellemann og Vistnes 2011, 12). Til tross for et omfattende lovverk havner samiske interessenter stadig i konflikter med andre næringsaktører, og studien har av den grunn valgt å sette søkelys på problemstillingen vedrørende ivaretagelsen av urfolksrettigheter i Norge. Den pågående Fosen-saken, hvor vindturbiner er ulovlig oppsatt i et sørsamisk reinbeitedistrikt, i tillegg til Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, rettes på ny fokuset mot ivaretagelsen av samiske urfolksrettigheter i det norske samfunnet (Ballovara 2023). Dette viser til et udekket behov for noen felles-etiske retningslinjer og prinsipper som kan bistå i beslutningsprosesser hvor samiske interessenter er berørt. Ved bruk av allerede eksisterende teori kan det foreligge en mulighet for å dempe konfliktnivået i fremtidige næringsaker, og på denne måten kan studien ha en praktisk betydning for både den samiske befolkningen, næringsutøvere, samt den øvrige befolkningen. For å belyse hvordan den demokratiske funksjonaliteten er ivaretatt i Nussir-saken er det valgt å se til Will Kymlickas (1995) teori om multikulturalisme. Teorien er benyttet

tidligere i forbindelse med samiske henliggende², men er i liten grad belyst med bakgrunn i næringskonflikter. Av den grunn vil det være av interesse å benytte den liberale multikulturelle hypotese til å se på samiske interessekonflikter fra et tidligere lite utforsket, empirisk område.

Den liberale multikulturelle hypotese er utviklet som et verktøy for å skape felles retningslinjer for multikulturelle stater, og vil på denne måten kunne være et godt utgangspunkt for å besvare problemstillingen om ivaretagelsen av samiske rettigheter (Kymlicka 2014, 209). Videre anses det hensiktsmessig å benytte Chantal Mouffes teori om agonistisk pluralisme for å skape en bredere forståelse av konfliktaspektet i de to casene. Mouffe ønsker, gjennom politiske teorier, å bidra til en bekjempelse av undertrykkende strukturer som asymmetriske maktforhold (Mouffe og Holdengräber 1989, 42; Mouffe 2005a, 19; Bäcklund og Mäntysalo 2010, 343). Det vil av den grunn være interessant å se om teorien kan bistå med å besvare deler av problemstillingen vedrørende oppfatningen av maktbalansen i konflikten. Teorien er tidligere benyttet i en komparativ studie som blant annet tar for seg Nussir- og Arctic Gold-casene (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017). Her er den imidlertid blitt brukt i kombinasjon med flere andre teorier, og det foreligger av den grunn et udekket behov for å kunne få en bredere forståelse av teoriens potensielle bruksområde. Multikulturalismen og den agonistiske pluralismen vil bli videre redegjort for i *delkapittel 3.1 og 3.2*.

For å skape en bedre forståelse av beslutningsprosessen i Nussir-saken er det valgt å foreta en komparativ studie, hvor Nussir ASA og Arctic Gold AB blir benyttet som caseobjekter. Dette begrunnes med at utad fremstår sakene som like, basert på at det er to gruvedriftsområder som begge befinner seg i tradisjonelle, samiske næringsområder. Både Biedjovággi og Kvalsund ligger i Finnmark fylke, hvor reindriften er fremtredende. Begge utbyggingsprosjektene er planlagt i et område hvor det tidligere har vært gruvedrift. Den største forskjellen er utfallet av konsesjonsprosessen, og konsesjonsvedtaket vil videre bli definert som den avhengige variabelen. Det vil bli benyttet et mest-like design, med bakgrunn i analyseenheterens mange likheter. En redegjørelse for variablene følger i metoddelen, *delkapittel 4.1*.

Søknaden fra Arctic Gold AB om driftstillatelse til mineralutvinning ble i sin helhet avslått i 2013 av kommunestyret i Kautokeino, med begrunnelse i den lokale reindriften videre

² Aaron John Spitzer og Per Selle har benyttet multikulturalismen til å belyse samiske henliggende i forelesninger og artikler. Se blant annet (Spitzer og Selle 2020).

eksistens (Nygaard 2016a, 21). Det er utarbeidet fire forskningsspørsmål med underliggende sekundærspørsmål presentert i *tabell 1.1*, som har til formål å kunne belyse den overordnede problemstillingen.

Forskningssp. 1	Forskningssp. 2	Forskningssp. 3	Forskningssp. 4
Hvordan ivaretas konsultasjonsplikten overfor samiske interessenter i mineralsaker?	Hvordan har den planlagt gruveaktiviteten tilrettelagt for ivaretagelse av samiske næringsinteresser i de berørte områdene?	Hva skiller de to beslutningsprosessene i henholdsvis Arctic Gold- og Nussir-saken?	Hvordan kan en samfunnsmessig verdiskaping bidra til å opprettholde og videreutvikle et sosialt samhold i et multikulturelt samfunn?
1.1. Hva skiller måten konsultasjonsplikten er gjennomført på i henholdsvis Arctic Gold- og Nussir-saken?	2.1. Hvordan har tilpassede lovverk og traktater blitt ivare tatt i de to casene?	3.1. På hvilken måte påvirker fastboende samer opprettholdelsen av selvbestemmelse i spørsmål knyttet til konsesjonstildeling i mineralsaker?	4.1. Hvorfor oppleves legitimeringen av samiske interessenter ulikt i de to casekommunene?
1.2. Hvordan har aktuelle lovverk og folkerettslige bestemmelser sørget for ivaretagelse av retten til en aktiv politisk deltakelse i de to casekommunene?		3.2. Hvordan kunne en agonistisk tilnærming til beslutningsprosessen påvirket utfallet i Nussir-saken?	4.2. Har beslutningsprosessen i Nussir-saken bidratt til en reduisering av den gjensidige respekten mellom motpartene?
			4.3. Har den agonistiske tilnærmingen i Arctic Gold-saken hatt en samlende effekt blant samiske interessenter og den øvrige befolkningen?

Tabell 1.1: Forskningsspørsmål.

For å best mulig kunne besvare forskningsspørsmålene vil det bli foretatt en konvensjonell dokumentanalyse. Gjennom en induktiv tilnærming som dokumentanalyse har man mulighet til å skape en forståelse av virkeligheten ved hjelp av eksisterende dokumenter, og hvordan disse både former og etablerer vår virkelighetsforståelse (Tjora 2021, 196). Det er lagt opp til et komparativt design hvor Arctic Gold-caset blir benyttet for å skape en bredere forståelse for hovedcaset. Flere tidligere studier har tatt for seg de valgte analyseenhetene, og det empiriske materialet anses dekkende for å kunne belyse problemstillingen. Denne studien vil bygge videre på denne empirien, i kombinasjon med offentlige dokumenter.

Videre vil det bli gjort en systematisk gjennomgang av konsekvensutredninger, reguleringsplaner og andre offentlige dokumenter med relevans for sakens problemstilling. Dette vil utgjøre hoveddelen av analysen i *kapittel fem*. Konsekvensutredningene er en signifikant del av problemstillingen, da Nærings- og fiskeridepartementet har lagt disse til grunne når vedtaket om utstedelse av driftskonsesjon for Nussir ASA ble fattet (Grønnevet 2019). *Forskningsspørsmål en og to* vil bli belyst fra et multikulturalistisk perspektiv, gjennom å se på benyttelsen av juridiske rammeverk og konsekvensutredninger. *Forskningsspørsmål tre og fire* vil bli sett på fra et agonistisk perspektiv, ved hjelp av tidligere empiri i tillegg til konsekvensutredninger. Tanken bak dokumentanalysen er å kunne skaffe til rette datamateriale om saksforholdene som, i sammenheng med de utvalgte teoretiske perspektiver, vil kunne bidra til å kaste lys over den overordnede problemstillingen i studien.

Forskning som omfatter urfolk, i dette tilfelle den samiske befolkningen, innebærer et særskilt ansvar for etisk hensyntagenhet for alle berørte parter. For å kunne presentere et mest mulig nyansert forskningsresultat er det av den grunn essensielt at det opparbeides tilstrekkelig kunnskap om samisk kultur, næringsutøvelse og andre etnografiske vurderingskriterier (Lawrence og Ratio 2016, 121). På denne måten vil man kunne tolke dataene med hensyn til både kulturelle, kognitive og politiske omgivelser (Alvesson og Sköldberg 2009, 9; Tjora 2021, 278). Etisk hensyntagenhet vil bli redegjort for i metoddelen, *kapittel fire*.

Studien vil kunne få konsekvenser, ikke bare for den samiske befolkningen, men også for næringsutøvere og lokalbefolkningen i denne og fremtidige etableringer i samiske næringsområder. Dette vil være en sentral del av drøftingen i *kapittel seks*. Det vil avslutningsvis i *kapittel syv* bli utført en gjennomgang av hvilke konsekvenser dette vil kunne få, og hvordan veien videre vil kunne se ut.

I påfølgende kapittel vil det bli foretatt en gjennomgang av tidligere studier som tar for seg mineralsaker som kommer i konflikt med urfolksrettigheter. Tidligere forskning vil være en sentral del av analysedelen, i den hensikt å se på tidligere teoretiske perspektiver benyttet.

2. Litteraturgjennomgang

2.1. Tidligere studier om urfolksrettigheter og mineralutvinning

Tidligere studier innenfor samme forskningsområde er en sentral del av bakgrunns materialet i en dokumentstudie. En gjennomgang av forskningen bidrar til å definere hvilke områder denne

studien kan være med på å belyse videre (Furseth og Everett 2020). Dette kapittelet vil videre redegjør for tidligere studier som omfatter samiske urfolksrettigheter i mineralsaker.

I forkant av konsesjonstildelingen i 2019 var det utført en rekke studier som omhandlet ivaretagelsen av samiske rettigheter i forbindelse med mineralutvinning i Finnmark (Espiritu 2015; Hasselberg 2016; Johnsen 2016; Nygaard 2016a; Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017; Nygaard 2018). Nygaard, Carlsson og Sletterød (2017) har utført en studie om samiske interessenters legitimitet i plan- og beslutningsprosesser med blant annet Nussir ASA og Arctic Gold AB som caseobjekter. Her blir det påpekt at i kommuner hvor den samiske næringen og bosetningen er fremtredende, er det langt lettere å mobilisere eksterne interesseorganisasjoner og politiske krefter for å tale sin sak, i motsetning til steder hvor det kommunale planvernet står langt svakere (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 7-9). Det blir også trukket frem muligheten for at ulike samiske aktører kan ha forskjellige standpunkt vedrørende ny næringsutvikling, da de kan bli berørt på ulike måter, og i så måte ende opp med å bli motstandere fremfor å mobilisere for ivaretagelse av den tradisjonelle, samiske næringen (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 8). På denne måten kan det resultere i divergerende meninger, ikke bare mellom mineralnæringen og de samiske næringsaktørene, men også internt i den samiske befolkningen. Studien benytter agonistisk pluralisme som et av flere teoretiske rammeverk for å redegjør for konfliktaspektet i mineralsakene (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 4). Agonistisk pluralisme hevder at det ikke alltid er mulig å komme frem til et kompromiss mellom de forskjellige aktørene. I slike tilfeller må det være en vikende part (Mouffe 2015, 115). Studien belyser problemstillingen i tillegg ut fra både demokrati- og planteori, og benytter i så måte den agonistiske pluralismen kun på et overfladisk plan. Dette viser til et udekket behov for å kunne bruke teorien mer inngående i konflikter som omfatter samiske aktører i næringsutbygginger. Av den grunn vil det være hensiktsmessig å bygge videre på dette.

Espiritu (2015) undersøker årsaken bak de forskjellige utfallene i henholdsvis Nussir- og Arctic Gold-sakene. Studien fokuserer på hvilken rolle gode relasjoner med blant annet lokalbefolkningen har å si for utfallet i beslutningsprosesser. Til tross for ulike teoretiske tilnærminger belyser den mange av de samme aspektene som denne studien, og vil ha god nytteverdi videre inn i analysearbeidet.

Interessekonfliktene i mineralsaker er et element det er blitt utført flere studier om (Hasselberg 2016; Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017; Angell, Nygaard og Selle 2020). Hasselberg (2016) benytter det relasjonelle perspektivet på makt for å få svar på hvordan interessekonflikten i Kvalsund har utspilt seg til fordel for Nussir ASA, og hvordan

interessemotstanderne kan gå frem for å gjøre sin vilje gjeldende i interessekonfliktens utfall. Denne studien fokuserer ikke i hovedsak på samiske næringsaktørers rettigheter, men ser på de sosiale og politiske prosesser som utspiller seg i konflikter som omfatter ressursarealer hvor flere interesser er berørt (Hasselberg 2016, 21). Til tross for dette er hensynet til samiske rettigheter en viktig del av studien, da de innehar en sentral rolle i konfliktens kjerne (Hasselberg 2016, 73-81). Studien vil kunne styrke forståelsen av konfliktaspektet i drøftingen.

I saker som omfatter mineralutvinning i samiske landområder vil det foreligge en plikt til å konsultere Sametinget, som på sin side skal tale de berørte, samiske parter sak (Regjeringen 2021). Dette er lovfestet gjennom blant annet Sameloven §4 (Sameloven 1989). I en rapport utarbeidet i forbindelse med opprettelse av en nordnorsk mineralstrategi ble det hevdet at Sametinget ikke vektlegger de samiske næringene likt. Dette tydeliggjøres i Nussir-saken, hvor søkelyset på reindriften blir i langt større grad vektlagt fremfor den sjøsamiske næringen (Nygaard 2018, 11). Angell med kolleger (2020) påpeker at Sametinget ikke stiller seg bak mineralloven da de mener denne ikke i tilstrekkelig grad ivaretar samiske interesser slik den står i dag (Sametinget 2012). Dette trekkes også frem i rapporten fra 2018. Det påpekes i tillegg til Sametingets innsigelser på at urfolksvederlag skal tilfalle Finnmarkseiendommen (FeFo) i henhold til Finnmarksloven (Nygaard 2018, 13). Interessekonflikten som kan oppstå i Finnmark ved at FeFo skal ivareta både samiske tradisjoner, i tillegg til å sikre regionens økonomiske utvikling er også et tema som belyses i forskningen (Angell, Nygaard og Selle 2020, 13). Konsultasjonsplikten og hvordan denne skal ivaretas ønskes besvart gjennom forskningsspørsmål en, og tidligere studier som berører denne tematikken vil av den grunn være sentrale videre inn i analysen.

Urfolksrettigheter i forbindelse med mineralutvinning er bredt dekket innen forskning, og en rekke studier har benyttet Nussir- og Arctic Gold som casestudier for å belyse problematikken. Johnsen (2016) har sammenlignet de to sakene for å se på forskjellene i beslutningsprosessene. Her er det konflikten vedrørende landområder som er sentral, hvor reindriften er hovedfokuset (Johnsen 2016, 1). Studien kan bistå med å redegjør for planprosessen i Nussir-saken.

Som tidligere nevnt, er det kun en studie har benyttet seg av agonistisk pluralisme for å skape en bredere forståelse for den pågående konflikten (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017). Det er av den grunn ønskelig å gå i dybden på hvordan teoriens perspektiver potensielt kan ha hatt en innvirkning på beslutningsprosesser hvor næringsutvikling har kommet i konflikt med samiske interesser. Det er videre tenkt å benytte den liberale multikulturelle hypotese for å se

om teorien kan kaste lys over ivaretagelsen av urfolksrettigheter i et multikulturelt samfunn som Norge (Kymlicka 2010, 260). Til tross for at Mouffe, i motsetning til Kymlicka, ønsker seg et skille mellom politiske henliggende og det som omfatter kulturelle vaner og skikker, kan teoriene dra nytte av hverandre. Det vil i neste kapittel bli redegjort for liberal multikulturalisme og agonistisk pluralisme, for å kunne skape et teoretisk grunnlag for en faglig forankret diskusjon rundt studiens problemstilling. Avslutningsvis vil juridiske rammeverk som er aktuelle for problemstillingen bli gått gjennom.

3. Teori

3.1. Den liberale multikulturalismen

Politiske teoretikere har siden starten på nittitallet hatt en økende interesse for multikulturalismen, og hvordan teorien kan virke inn på demokratiets funksjonalitet i multikulturelle nasjoner (Kymlicka 2014, 209). Et av områdene som har vekket interessen blant forskere er hvorvidt multikulturalismen kan forsvares med bakgrunn i etablerte teorier for rettferdighet, som blant annet Rawls rettferdighetsteori (1971). Ved å dra paralleller til liberaldemokratiske prinsipper om individuell frihet, argumenteres det for at man kan yte et mer rettmessig forsvar for multikulturelle rettigheter (Kymlicka 2011, 6). Med bakgrunn i at tradisjonelle menneskerettighetsdoktriner i mange tilfeller fremstod vage i spørsmål rundt ivaretagelsen av minoriteter, så Kymlicka (1995, 5) et behov for å supplere menneskerettighetsprinsippene med en teori for minoritetsrettigheter. Den liberale multikulturelle hypotesen ble utformet nettopp for å konkretisere hvordan minoriteters rettigheter kunne ivaretas gjennom gitte retningslinjer, uten at dette ville ha en negativ innvirkning på de grunnleggende liberaldemokratiske verdiene (Kymlicka 2010, 258). På denne måten, ifølge Kymlicka (2011, 7), vil en stat kunne adoptere en eller flere av retningslinjene til venstre i modellen, uten at dette vil risikere de liberaldemokratiske verdiene til høyre. Venstresiden i modellen fremstiller multikulturelle retningslinjer som i større eller mindre grad har blitt implementert av vestlige stater siden sekstitallet (Kymlicka 2010, 258). På høyresiden derimot finner man tre grunnleggende liberaldemokratiske verdier; frihet, likhet og solidaritet, som definert under blant annet den franske revolusjonen (Kymlicka 2010, 258). I tillegg til innvandrere og nasjonale minoriteter, tar hypotesen for seg hvilke tiltak nasjoner med urfolk bør igangsette, for å best mulig kunne ivareta deres ønske om et tradisjonelt levesett (Kymlicka 2010, 260). Da denne studien vil omhandle samiske rettigheter, vil det videre kun bli redegjort

for urfolksdelen av den liberale multikulturelle hypotesen. Tabell 3.1 viser av den grunn kun retningslinjer og verdier som er i tråd med dette.

Multikulturalismens retningslinjer	Liberaldemokratiske verdier
Urfolk	Sivil og politisk frihet
Landrettigheter	Ytringsfrihet, samvittighet, samlende
Rett til selvstyre	Rett til effektiv politisk deltakelse
Tilpasset lovverk	Like muligheter
Traktater	Til utvikling av evner
	Til ansettelser
	Solidaritet
	Gjensidig respekt
	Redistribusjon

Tabell 3.1: Den liberale multikulturelle hypotese, forenklet versjon.

Det samiske folk er i dag anerkjent av den norske stat som landets urfolk, og Norge faller på denne måten inn under definisjonen som multikulturell stat (Kommunal- og distriksdepartementet 2020; Kymlicka 1995, 13). Det er befestet i den norske grunnlov §108 (1814) at «Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv». Problematikken rundt ivaretagelse av §108 kan oppstå i det samenes kultur og samfunnsliv skal defineres. Kymlicka fremmer en ideologi som ikke bare ønsker å sikre minoriteters egne moralske verdier og tradisjonelle levesett gjennom lovfestet rett, men også ved å tilrettelegge for samfunnsmessige tilpasninger som er nødvendig for å kunne etterleve dette (Kymlicka 1995, 92). Det liberale tankesettet innebærer et samfunn av frie og likestilte individer, og spørsmålet her, ifølge Kymlicka (1995, 93), oppstår i det man skal definere hva som er det relevante samfunnet for hvert enkelt individ. Tradisjonelle næringer, som i dette tilfellet innebærer i hovedsak reindrift og fjordfiske, anses av menneskerettskommisjonen som en del av urfolks kultur, på denne måten er forbeholdt et visst vern mot inngrep (Johansen 2003, 184). Finnmarkseiendommen er i dag grunneier av nittifem prosent av Finnmarks areal, og er ment å forvalte ressursene i tråd med samisk næringsliv, kultur og samfunnsliv (FeFo 2023). Det samiske folket eier med andre ord ikke reinbeitearealene eller havområdene hvor næringen utøves (Næss og Nystad 2020). Den liberale multikulturelle hypotesen påpeker viktigheten av urfolks landrettigheter (Kymlicka 2010, 260). I motsetning til andre land med et eget urfolk, som blant annet Canada, lever nordmenn og samer side og side i områder hvor det er tilgang på

store verdier i form av naturlige ressurser (Falch og Selle 2018, 27). Utfordringer rundt dette kommer til syne i Nussir-saken, der kommunens innbyggere er delte i sine ønsker for ressursforvaltningen, hvor dette videre kan bidra til å vanskeliggjøre anerkjennelsen av samiske landrettigheter (Falck og Selle 2018, 27; Grønnevet 2019, 3). Dette kan være en indikasjon på at ved manglende ivaretagelse av samiske landrettigheter kan det være utfordrende å skape en forenlighet med de grunnleggende liberaldemokratiske verdiene. Det vil av den grunn være av interesse å sammenligne Nussir-saken med Arctic Gold, hvor avgjørelsen er mer i tråd med den liberale multikulturelle hypotesen, for å se om multikulturalismen kan benyttes til å belyse problemstillingen (Kymlicka 2010, 260).

3.1.1. Kritikk av teorien

Multikulturalismen har blitt møtt med kritikk fra flere hold opp igjennom tidene (Kymlicka 2016, 219-238). Allerede på nittitallet ble teoriene beskyldt for å være naive, og i noen tilfeller uansvarlige av samfunnsvitere, med bakgrunn i påstått manglende empirisk dekning rundt samspillet mellom etniske relasjoner og etnisk politikk (Kymlicka 2010, 259). En av begrunnelsene for skepsisen er at teoriene anses å fremme en idealistisk versjon av hvordan man tenker at verden burde være, og at dette synet ikke er et realistisk utgangspunkt for å kunne forutse effekter av multikulturalismen i den reelle verden (Kymlicka 2011, 7). Det er blitt anbefalt at det heller burde rettes lys mot å bevise underliggende antagelser om menneskelig atferd, samt den strategiske og politiske konteksten der kulturelle krav formuleres (Reitz 2009, 2; Jung 2007, 269). Det er videre blitt antydnet av enkelte kritikere at den virkelige motivasjonen til å rette multikulturelle krav ikke er et mål å styrke den liberale rettferdighet, men derimot et egoistisk sentrert mål fra etniske entreprenører i den hensikt å oppnå større kontroll og makt over omgivelsene (Kymlicka 2011, 7). Dette samsvarer godt med kritikk samiske aktører kan møte i konflikter der hvor det forekommer flere næringsinteressenter, hvor det har blitt hevdet at gitte særrettigheter blir brukt for å skaffe seg mer politisk makt på bekostning av andre (Sirkka 2023; Grundseth 2011).

Multikulturalismen har i tillegg blitt beskyldt for å være essensialistisk, og at teorien innehar et stort behov for fornyelse som samsvarer bedre med den dynamiske samfunnsutviklingen (Kymlicka 2014, 240). Dette synspunktet vil være interessant å ta med seg videre inn i drøftingen vedrørende mineralutvinningen i Kvalsund. Dette er noe av motargumentasjonen for ivaretagelsen av samisk kulturutøvelse er nettopp det faktum at samiske aktører ikke lenger driver på tradisjonelt vis, men benytter seg blant annet av moderne

hjelpemidler (Hætta 2023; Rypdal 2023). Multikulturalismens kritikere argumenterer med at til tross for gode hensikter, vil teorien i praksis kunne føre til en forverring av eksisterende fordommer og mistillit, og i verste fall føre til en gjenopptagelse av segregering og utestenging av minoriteter (Kymlicka 2011, 7).

Der hvor multikulturalismen ønsker seg et rammeverk som omfatter både politikk og kultur, ønsker Mouffe seg et skille mellom politiske henliggende og rene kulturelle skikker og sedvaner (Mouffe 2015, 142). Hun anerkjenner på tross av dette multikulturalismens ønske om en tilrettelegging av regelverket gjennom særskilte tilpasninger for urbefolkninger, så lenge det demokratiske samfunnet i sin helhet enes om et felles sett av etisk-politiske prinsipper (Mouffe 2015, 142). På bakgrunn av dette vil det videre bli redegjort for Mouffes (2015) agonistiske pluralisme, for å kunne drøfte konfliktaspektet i Nussir-saken fra et teoretisk perspektiv.

3.2. Agonistisk pluralisme

Som et motsvar til nåtidens liberalistiske teorier hvor konsensus er ment å være det overordnede målet, fremmer Chantal Mouffe en radikal demokratiteori som hun kaller agonistisk pluralisme (Mouffe 1999, 747; Rambøl 2014, 50). Teorien argumenterer for at den liberaldemokratiske tilnærmingen til politiske henliggende som nå definerer de vestlige demokratiene, ikke er villig til å anerkjenne den antagonistiske dimensjonen i det som blir definert som «det politiske». Dette fremstår i så måte som antipolitisk i den forstand at selve essensen i demokratiet undergraves (Mouffe 2015, 8). Mouffe velger å skille mellom «det politiske» og «politikk», og definerer førstnevnte som den antagonistiske dimensjonen som er med å konstituere det menneskelige samfunn (Mouffe 1999, 754; Mouffe 2015, 15; Mouffe 1994, 108). For å klargjøre ytterligere hva som menes med dette, benytter Mouffe Heideggers filosofiske begreper, hvor «det politiske» befinner seg på et ontologisk nivå som omhandler hvordan samfunnet blir opprettet (Mouffe 2005, 14-15). Mouffe anser «det politiske» som et rom for antagonisme, makt og konflikt, og skaper dermed et skille fra tradisjonelle liberale tenkere, som for eksempel Hannah Arendt, som betrakter det som en plass for offentlig deliberasjon og frihet (Miessen og Mouffe 2012, 28; Mouffe 2015, 15; Arendt og Kohn 2006, 145). «Politikk» blir referert til som de institusjoner og praksiser som ønsker å etablere en viss orden for menneskelig sameksistens, innenfor de rammer av konflikter som er oppstått med bakgrunn i det politiske (Mouffe 1999, 754; Mouffe 2013, 7). «Politikk» beskrives med Heideggers vokabular som det ontiske, som betegner et mangfold av politiske praksiser (Mouffe 2015, 15).

Mouffe (2005, 10-11) stiller seg kritisk til den liberalistiske forståelsen av pluralismen, i den forstand at vektingen av individualismen står i veien for en bredere forståelse av den kollektive identitetens natur. Identitet omtales som et relasjonelt konsept, skapt av samfunnsmessige praksiser og forskjeller (Laclau og Mouffe 2014, 97). Det må foreligge en forskjell, da en identitet er avhengig av å stå i relasjon til noe annet for å kunne oppstå i utgangspunktet (Mouffe 2009, 550; Mouffe 2005, 15-16). Hun benytter her Carl Schmitts definisjon på en venn/fiende relasjon for å beskrive den antagonistiske dimensjonen av ulike politiske ståsted (Mouffe 2015, 22). Schmitt (2007, 44) betegner en politisk fiende som en forlengelse av den reelle mulighet i det politiske landskapet, og at begrepet ikke må forveksles med den allmenne oppfatningen av en privat fiende. Med andre ord vil en politisk fiende være en manifestasjon av motstanders politiske standpunkt, og i så måte stå i veien for motpartens interesser. Dette utgjør selve grunnessensen i den agonistiske pluralismen. Man skal ikke anse motparten som en fiende, men heller se på den som en legitim motstander med felles etisk-politiske interesser, hvor sosialt skapte identiteter forhindrer en enighet om interessefeltet (Mouffe 2009, 102). Hun argumenterer med at dagens politiske demokratiteorier ikke evner å anerkjenne det faktum at følelser er den største bidragsyteren til politisk mobilisering, som igjen krever at det foreligger motsetningsfylte posisjoner som mennesker kan identifisere seg med (Mouffe 2005a, 24-25). Faren med dette, ifølge Mouffe, oppstår når opposisjonelle grupper ikke får muligheten til å delta i demokratiske prosesser, og da føler seg nødt å ty til udemokratiske fremgangsmåter, som vold, for å kunne ytre sine standpunkt (Mouffe 2005, 29-30). Den agonistiske pluralismen forsøker å strukturere og utnytte dissensus fremfor å eliminere det, og utfordrer dermed den grunnleggende tanken om at konsensus er det endelige målet (Dawkins 2015, 9). Til tross for at Mouffe tar utgangspunkt i Schmitts teorier når hun kritiserer den liberale tenkningen, presiseres det at det er filosofens intellektuelle kraft som inspirerer, og ikke hans moralske ståsted med tilknytning til nazismen (Mouffe 2015, 11). I motsetning til Schmitt ønsker ikke Mouffe å forkaste liberalismen, men heller å fremme en reformasjon av liberaldemokratisk tenkning (Mouffe 2015, 21).

I tidligere Kvalsund kommunestyre har det blitt lagt frem differensierte oppfatninger av informasjonsflyten vedrørende gruveplanene til Nussir ASA. Det vises blant annet til et komplekst fagspråk i rapporter som vanskeliggjør det å sammenstille informasjonen fra de forskjellige fagmiljøene (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 11). Når man sammenligner beslutningsprosessen i henholdsvis Nussir- og Arctic Gold-saken, blir de samiske interessene

blant beslutningstakerne i førstnevnte kategorisert som svak kontra sistnevnte (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 15). Mouffe mener at politiske teorier kan bistå med å gi samfunnsgrupper et middel for å bekjempe undertrykkende strukturer (Mouffe og Holdengräber 1989, 42; Mouffe 2005, 19). Spørsmålet her vil da være om en agonistisk tilnærming til planleggingsprosessen kunne ha bidratt til å redusere det asymmetriske maktforholdet som angivelig skiller de to sakene (Bäcklund og Mäntysalo 2010, 343). Slik saken forløper seg i dag, kan det anses som at de to motpolene befinner seg i en antagonistisk relasjon, og av den grunn forhindrer den andre i å bli det den er (Øyen 2015, 155). Gjennom en agonistisk planleggingsprosess vil interessentene kunne bli enige om deler av problemstillingen, og på en respektfull måte enes om å være uenig i andre (Hillier 2002, 254-255). Selv om de pågående konfliktene blir ansett som uløselige, er det fremdeles en mulighet for at partene kan komme til en enighet om hvordan meningsforskjellene skal håndteres (Barber 1984, 128-129). I dag er konflikten ansett som løst gjennom omfattende bruk av avbøtende tiltak, og det er gitt innvilget driftskonsesjon på bakgrunn av den totale samfunnsøkonomiske verdiskapingen (Grønnevet 2019, 5). Denne avgjørelsen bygger på grunnleggende liberaldemokratiske verdier, hvor konsensus er målet. Mouffe tilbyr en alternativ løsning gjennom konfliktbasert konsensus, hvor hun definerer de etisk-politiske prinsippene som danner det politiske samholdet, i tillegg til de institusjoner som konstituerer selve demokratiet, som plasser hvor det anses som nødvendig med konsensus (Wagner 2013, 139). Hun anerkjenner behovet for kompromiss innen den politiske sfære, men mener de bør anses som midlertidige fastlåsnings i en politisk prosess, og bruken av konsensus vil alltid basere seg på en form for eksklusjon (Eriksen 2017, 21).

3.2.1. Kritikk av teorien

Teorien om agonistisk pluralisme har, i likhet med multikulturalismen, møtt kritikk fra flere hold (Erman 2009; Jones 2014; Vasilev 2015). En av kritikkene som går igjen blant motstandere av teorien, er påstanden om at Mouffe fremstår vag i sine beskrivelser av hvordan man kan oppnå en agonistisk tilstand i en konflikt, i tillegg til uklare begrepsdefinisjoner. Erman (2009, 6) argumenterer for at Mouffe ikke presiserer innholdet i de normative prinsippene som blir lagt frem i teorien, at dette blir etterlatt til en egen fortolkning med unntak av viktighetsgraden av likhet og frihet. Agonistiske konflikter tar utgangspunkt i at motstanderne anerkjenner hverandres krav som legitime, med bakgrunn i en felles aksept for spillereglene som skal benyttes som regulerende i konflikten (Mouffe 2005, 157). Erman (2009, 7) mener at det ikke

er mulig å forstå når, eller hvordan, en relasjon beveger seg fra å være antagonistisk til agonistisk, da det hverken er rom for konsensus innledningsvis, samt at teorien ikke spesifiserer de forskjellige stadiene tydelig nok. I tillegg argumenteres det for utydelige definisjoner av begreper, som for eksempel «forskjeller», et begrep som utgjør en av grunnpilarene i den agonistiske pluralismen (Erman 2009, 6). Det påpekes at «forskjeller», i sammenheng med beskrivelsen av «de andre», i noen sammenhenger blir gitt en politisk betydning, som å forandre et i utgangspunktet deskriptivt begrep til noe normativt (Erman 2009, 7). Ved å benytte begrepet i noen tilfeller som en normativ beskrivelse av antagonisme/konflikt, mens i andre i sin opprinnelige deskriptive form, bidrar dette til å gjøre teorien uklar og vanskelig å benytte i praksis, ifølge Erman (2009, 7). Det er også rettet kritikk mot begrepsbruken «de andre». Vasilev (2015b, 11) argumenterer med at denne oppfattelsen av annerledeshet kan være basert på en kollektivitet som ikke lenger eksisterer, men som fra tidligere har satt preg på samfunnet og hvordan det i dag fremstår. På denne måten vil konflikten kunne oppstå på feilaktige premisser, og dermed gjøre det utfordrende å oppnå et sett med felles spilleregler, som er avgjørende for å oppnå en agonistisk tilstand.

Teorien møter også kritikk med bakgrunn i antagelsen om at antagonistiske forhold oppstår i kjølvannet av utelukkelse, uten at hensynet til sosial differensiering bestemmes ut fra hver enkelt sak, fremfor kun bruk av historiske observasjoner og erfaringer (Vasilev 2015b, 13). Om den sosiale verden kun skal kunne oppfattes ut fra konseptuelle nødvendigheter, vil den fremstå som en «komplett og uopprettelig randomisering av alt» ifølge Jeremy Valentine (2001, 90). Vasilev argumenterer videre for at eksklusivitet ikke automatisk skaper en Schmittisk venn/fiende-relasjon, med bakgrunn i at folk flest ikke anser det som en nødvendighet å bli inkludert i enhver samfunnsfære (Vasilev 2015b, 14). Han mener at dette utgjør selve grunnlaget for maktfordelingsprinsippet, hvor de etniske minoritetsgruppene aksepterer det demokratiske hegemoniet til gjengjeld for autonomi over politiske områder som anses som avgjørende for deres kjerneinteresser (Vasilev 2015a, 53-61). Med andre ord ser ikke sosiale aktører på deres forhold til utenforstående i nullsumstermer, men at konsensus kan fremme gode samarbeid, som i neste ledd kan bidra til å nå sine kjernemål (Vasilev 2015b, 14).

Den vage fremstillingen av både begreper og oppnåelser av en agonistisk tilstand, kan by på utfordringer knyttet til det å praktisk benytte teorien som et rammeverk i beslutningsprosesser som omfatter minoritetskonflikter. Det vil derfor være viktig å ta med seg dette inn i studiens drøftingsdel. Videre vil det være av betydning å se til kritikken vedrørende

ekskludering, da følelsen av å være utelatt i beslutningsprosessen i henholdsvis Nussir- og Arctic Gold-casene oppleves ulikt.

I neste avsnitt vil det bli redegjort for de nasjonale lovverk og internasjonale folkerettslige bestemmelsene som er relevante for studien.

3.3. Juridiske rammeverk

I forbindelse med tildelingen av driftskonsesjon for kobberutvinning ved Ulveryggen og Nussir til mineralselskapet Nussir ASA ble det oppgitt en rekke juridiske rammeverk som ble benyttet av opposisjonen til å innvende på konsesjonstildelingen (Grønnevet 2019). Videre følger en redegjørelse for de aktuelle rammeverkene, og deres relevans for den aktuelle saken. Det vil innledningsvis bli redegjort for nasjonale lovverk som omfavner samiske interesser i nærings saker, for videre å gå gjennom relevante, internasjonale rammeverk.

3.3.1. Nasjonale lovverk

3.3.1.1. Grunnloven §108

Staten Norge er grunnlagt på territoriet til to forskjellige folkegrupper, samer og nordmenn, og grunnlaget for dagens samepolitikk er å sikre begge folkegruppens rett og krav til å kunne utvikle sin egen kultur (Lønning 2011, 214). Samene er i dag anerkjent som Norges urfolk, og har i så måte et folkerettslig vern til å opprettholde og videreutvikle sin kultur (Ravna 2019, 148). Ordlyden i loven er som følger:

«Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv» (Grunnloven 2023).

Dette innebærer at paragrafen omfatter den samiske reindriften, noe også Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) argumenterer for i sin høringsuttalelse (Statsforvalteren 2017; Grønnevet 2019, 8). Nærings- og fiskeridepartementet anerkjenner dette, og viser til at lovbestemmelsen er utarbeidet med bakgrunn i artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, og refererer videre til artikkel 27 i sin avsluttende konklusjon i saken (Grønnevet 2019, 24/30. Det vil være relevant å se til Grunnloven §108 i diskusjonen rundt hva som definerer samisk kultur og samfunnsliv fra et multikulturelt perspektiv.

3.3.1.2. Finnmarksloven

Finnmarksloven trådte i kraft i 2006, etter overførselen av all statlig grunn i Finnmark fylke til den nyetablerte forvaltningstjenesten Finnmarkseiendommen (Ravna 2019, 437). Lovens hensikt er å regulere innbyggernes rett til vann og grunn i fylket (Finnmarkseiendommen (FeFo) 2023). Lovens § 3 trekker frem at:

«Loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter og bestemmelser i overenskomster med fremmede stater om fisket i grensevassdragene» (Finnmarksloven 2005).

Lovens § 4, andre ledd, påpeker at ved bruksendring av utmark i områder tradisjonelt disponert av samiske interessenter, må innvirkningen av disse endringene tas under vurdering av statlige, fylkeskommunale og kommunale etater i samråd med Sametinget (Finnmarksloven 2005).

Både Naturvernforbundet, Natur og Ungdom samt Vest-Finnmark Jeger- og fiskeforening mener at den tenkte arealbruken er lovstridig i henhold til Finnmarksloven (Grønnevet 2019, 9). Nærings- og fiskeridepartementet anser Finnmarksloven § 4, andre ledd, som relevant for endringen av området som er aktuelt for gruveetableringen (Grønnevet 2019, 24). Finnmarksloven er aktuell for å belyse de juridiske forpliktelsene Nussir ASA har for å ivareta samiske interessenter i planprosessen. Lovverket må sees i sammenheng med mineralloven og folkerettslige bestemmelser.

3.3.1.3. Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (Sameloven)

Samelovens overordnede formål er å tilrettelegge for at samer skal kunne sikre sitt samfunnsliv, språk og kultur (Kommunal- og distriksdepartementet 1987). Loven er ment å brukes i samsvar med folkerettslige bestemmelser om urfolk og andre minoriteter, og gjelder med de begrensninger som følger av ILO-169 (Sameloven 1987). Sameloven er ikke nevnt under aktuelle lovverk i konsesjonsvedtaket fra Nærings- og fiskeridepartementet, men anses likevel som relevant med bakgrunn i §4, som omtaler samers rett til å bli konsultert i de saker som kan ha innvirkning på deres kulturelle bakgrunn

“I saker som er knyttet til naturgrunnlaget for samisk kultur, gjelder bestemmelsene i kapitlet her for tiltak og beslutninger som planlegges iverksatt i tradisjonelle samiske områder, eller som kan få virkning på samisk materiell kulturutøvelse i tradisjonelle samiske områder” (Sameloven 1987).

Lovverket vil kunne bidra i drøftingen om den politiske deltakelsen, som er et sentralt punkt i den liberale multikulturelle hypotesen.

3.3.1.4. Lov om erverv og utvinning av mineralressurser (Mineralloven)

Mineralloven anses å være det viktigste rammeverket mineralindustrien i Norge må forholde seg til, og er ment å sikre og fremme en bærekraftig forvaltning og bruk av mineralressurser (Regjeringen 2022; Mineralloven 2010). Lovverket er relevant for å kunne videre belyse den politiske deltakelsen, gjennom konsultasjonsforpliktelser overfor Sametinget. Videre vil lovens forarbeider være relevant med bakgrunn i kumulative effekter av inngrepet, og hvorvidt alle hensyn er tatt i vurderingen av den samfunnsmessige verdiskapingen.

Sametinget trekker i sin høringsuttalelse frem § 43, fjerde ledd, jf. § 17, femte ledd, som en argumentasjon mot innvilgelse av driftskonsesjon (Grønnevet 2019, 8). Begge paragrafene henger sammen i den forstand at de tar for seg prosedyrene i de tilfeller hvor Sametinget eller grunneiere setter seg imot en søknadsinnvilgning (Mineralloven 2010). Sametinget har ikke samtykket til den nåværende utgaven av mineralloven (Larsen 2022). De hevder at den ikke i tilstrekkelig grad ivaretar samiske interesser og rettigheter, og i så måte ikke tar hensyn til det tradisjonelle samiske området i sin helhet (Sametinget 2023).

Nærings- og fiskeridepartementet anerkjenner lovverkets relevans for konsesjonstildelingen, og trekker i tillegg frem § 2 (a) og § 2 (b) som relevante for problemstillingen (Grønnevet 2019, 10/22). Paragrafen presiserer viktighetsgraden av å ta hensyn til både ivaretagelsen av naturgrunnlaget for samisk kultur, nærings- og samfunnsliv, i tillegg til nærings- og verdiskaping (Mineralloven 2010). De viser videre til § 17, tredje ledd, som omhandler ivaretagelsen av samiske interesser i utvinningsområdet, og trekker frem forarbeidene til Finnmarksloven, Ot.prp. nr. 53 (2002-2003) som en presisering av ordlyden i § 17:

«Dette innebærer at hensynet til samiske interesser skal tillegges vesentlig vekt i vurderingen av om søknaden skal innvilges. I tilfeller der samiske interesser taler imot at søknaden innvilges, mens andre allmenne interesser taler i motsatt retning, må det foretas en avveining mellom på den ene siden i hvilket omfang samiske interesser vil bli skadelidende, og på den andre siden i hvilken utstrekning andre hensyn vil bli ivare tatt av tiltaket. I avveiningen skal samiske interesser tillegges vesentlig vekt, men ikke avgjørende betydning dersom de hensynene som trekker i motsatt retning, er

vesentlig mer tungtveiende enn hensynet til de samiske interessene» (Justis- og politidepartementet 2003, 141).

Videre blir Ot.prp. nr. 43 (2008-2009) benyttet til å klargjøre hva som menes med «vesentlig vekt»:

«Det må vurderes konkret hvilke samiske interesser som er i det aktuelle området og hvilken betydning de har for utøvelsen av den samiske kulturen. At det er samisk næringsutøvelse i et område, for eksempel reindrift vil i seg selv ikke være tilstrekkelig til å nekte mineralutvinning. Også reindriften omfang og viktighet må vurderes konkret i forhold til andre samfunnsmessige hensyn, herunder fordeler av mineraltiltaket. For å sikre hensynet til samisk kultur og den enkelte sames rett til å utøve sin kultur, vil det i enkelte tilfeller ikke være tilstrekkelig å se på konsekvensene av en utvinningsrett isolert sett. Det må foretas en vurdering av alle tiltak/inngrep i området over tid; den totale belastningen for samiske interesser vil ha betydning for om tillatelse skal gis. Det kan også være grunnlag for å vurdere om det kan legges et noe bredere perspektiv til grunn slik at den faktiske bruken av et areal vurderes opp mot tåleevnen til et større område» (Nærings- og handelsdepartementet 2009, 107).

3.3.1.5. Reindriften

Reindriften kan spores helt tilbake til 1933, hvor antagelsen om avvikling i stor grad lå til grunne for opprettelsen av lovverket (Ravna 2019, 93). Den har vært revidert ved flere anledninger frem til dagens utgave fra 2007 (Reindriften 2007). Lovens hovedformål er å sikre bærekraftige reindriftsarealer i de samiske reinbeiteområdene i henhold til samisk kultur, tradisjoner og sedvaner, både med tanke på reindriftsbefolkningen og den øvrige befolkningen (Reindriften 2007). Multikulturalismens retningslinjer trekker frem urfolks landrettigheter som sentrale, og lovverket har i så måte relevans for å kunne drøfte ivaretagelsen av denne rettigheten.

Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) trekker i sin høringsuttalelse frem reindriften som et av flere lovverk som omtaler det særlige vern samer har i norsk og internasjonal lovgivning (Grønnevet 2019, 8). Nærings- og fiskeridepartementet bekrefter reindriften relevans for konsesjonstildelingen, og trekker frem § 22, andre ledd, som aktuell for problemstillingen (Grønnevet 2019, 23). Paragrafen omtaler reindriften rett til å

oppretholde etablerte flyttleier, men presiserer også at det kan gis dispensasjon til å flytte eller etablere nye flyttleier når det er berettigede interesser for dette (Reindrifftsloven 2007).

3.3.1.6. Lov om planlegging og byggesaksbehandling (Plan- og bygningsloven)

Plan- og bygningsloven trådte i kraft i 2009, og har til hensikt å samordne kommunale, statlige og regionale oppgaver, samt gi beslutningsgrunnlag for vedtak som omfatter vern og bruk av ressurser (Kommunal- og distriksdepartementet 2008). Lovverket har relevans for denne studien med bakgrunn i kommunestyret i Kautokeinos avslag på Arctic Golds planprogram. Det er lovens paragraf tre, første ledd som anses som å ha mest relevans for det samiske folk (Plan- og bygningsloven 2008).

«Innenfor rammen av §1-1 skal planer etter denne lov:

c. Sikre naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.»

Dette innbefatter beslutningsmyndighetenes plikt til å vurdere alle effekter av arealbruk- og endring som kan berøre samiske interesser (Nygaard 2016a, 20). Lovens paragraf fem omhandler kommunens plikt til å påse at alle interessenter skal få mulighet til å medvirke i planprosessen, gjennom blant annet offentlige høringer og ettersyn (Plan- og bygningsloven 2008). I saken mellom kommunestyret i Kautokeino og Arctic Gold var det likevel §12-9 og §12-11 som ble mest aktuell, med bakgrunn i uenigheter vedrørende kommunens rett til å avslå et planprogram

«Når forslaget til reguleringsplan er mottatt av kommunen, skal kommunen snarest, og senest innen tolv uker eller en annen frist som er avtalt med forslagsstiller, avgjøre om forslaget skal fremmes ved å sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn og behandles etter reglene i §§ 12-9 og 12-10. Kommunen kan samtidig fremme alternative forslag til regulering av arealet. Finner ikke kommunen grunn til å fremme forslaget, skal forslagsstilleren underrettes ved brev. Er forslaget i samsvar med kommuneplanens arealdel eller områderegulering, kan avslaget kreves forelagt kommunestyret» (Justis- og beredskapsdepartementet 2013).

3.3.2. Internasjonale rammeverk

3.3.2.1. ILO-konvensjon nr. 169 (ILO-169)

Med bakgrunn i utviklingen til ur- og stammefolk og internasjonale lovverk om ivaretagelse av deres menneskerettigheter ble det i 1989 besluttet å revidere de internasjonale standardene fra

1957 (International Labour Organization 2023). Dette resulterte i det som i dag er kjent som ILO-konvensjon nr. 169, som omfatter urbefolkninger og stammefolk i selvstendige staters rett til ivaretagelse av egne sosiale, økonomiske og kulturelle forhold (Høstmælingen 2004, 403). Norge ratifiserte konvensjonen i 1990, som første land i verden, til tross for at de ti år tidligere ikke hadde vært ansett å innfri krav for anerkjennelse av landområder tradisjonelt benyttet av samene, og uten at det hadde blitt gjort noen betydelige endringer på dette punktet (Ravna 2020, 235). Ratifiseringen av ILO-169 medførte at Norge nå var rettslig forpliktet til å anerkjenne og identifisere rettigheter forbundet med de land- og vannområder som tidligere hadde vært ansett som ikke-eksisterende (Ravna 2019, 437). Konvensjonen er i dag inkorporert i Finnmarksloven, som har til formål å tilrettelegge for en bærekraftig og balansert forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke, med særlig grunnlag for blant annet samisk kultur og reindrift (Ravna 2019, 438).

I høringsuttalelsene fra 2017 har både Sametinget, Norske Reindriftssamers landsforbund (NRL), Norske Samers Riksforbund (NSR) samt reinbeitedistriktet 22 Fiettar påpekt betydningen av ILO-169 med bakgrunn i gruveetableringen i et tradisjonelt reinbeiteområde (Grønnevet 2019, 8-9). Nærings- og fiskeridepartementet påpeker at konvensjonen ikke er inkorporert i norsk rett i sin helhet, men i begrensede versjoner, som i Finnmarksloven (Grønnevet 2019, 24). Det påpekes videre at den i stor grad sammenfaller med artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, og går således ikke videre med betydningen av ILO-169 for vedtaket om driftskonsesjon for Nussir ASA (Grønnevet 2019, 24). Dette på tross av at Nellemann og Vistnes (2011) presiserer i sin konsekvensutredning for reindriften at ILO-169 er relevant med bakgrunn i tiltakets omfang. Konvensjonen vil bli benyttet til å drøfte samiske landrettigheter, i tillegg til konsultasjonsplikten.

3.3.2.2. FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, artikkel 27.

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) tredde i kraft i 1967, og ble inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettighetsloven i 1999, med forrang fremfor annen lovgiving (Ravna 2019, 153). Artikkel 27 har vært et av de fremste globale instrumentene vedrørende minoriteters rett til kulturutøvelse (Ravna 2019, 153), og ordlyden i artikkelen er

«I de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter ikke nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin

gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne seg til og utøve sin egen religion, eller bruke sitt eget språk» (Høstmølingen 2004, 359).

Samtlige representanter for opposisjonen trekker frem artikkel 27 som en innvending på en innvilgning av driftskonsesjon (Grønnevet 2019, 8-9). Nærings- og fiskeridepartementet anerkjenner viktighetsgraden av artikkel 27, og bekreftet at samene er regnet som en etnisk minoritet i Norge, og således faller inn under konvensjonen (Grønnevet 2019, 25). Departementet viser til flere finske saker vedrørende arealinngrepen i samiske beiteområder som veiledende for avgjørelsen i konsesjonstildelingen (Grønnevet 2019, 26). Menneskerettighetsbestemmelsen har vært sentral i domsavgjørelsene til blant annet Alta-saken og Fosen-saken, som begge har flere likhetstrekk med Nussir-saken (Strömngren, Nystuen og Willie 2022, 53). Bestemmelsen vil bli brukt til å drøfte landrettigheter og retten til kulturutøvelse.

3.3.2.3. FNs erklæring om urfolksrettigheter

FNs verdenserklæring om urfolksrettigheter (UNDRIP) ble vedtatt i 2007 av FNs generalforsamling og har til hensikt å sikre individuelle og kollektive rettigheter til urfolk, samt deres rettigheter til språk, kultur, identitet, helse, arbeid og utdanning (FN 2020). Norske myndigheter jobbet aktivt for å få vedtatt erklæringen (Ravna 2019, 203).

Norske Reindriftssamers Landsforbund trekker som eneste instans frem UNDRIP som en motsigelse på driftskonsesjonen i sin høringsuttalelse (Grønnevet 2019, 8). Nærings- og fiskeridepartementet benytter ikke erklæringen i sin redegjørelse av innvilget driftskonsesjon (Grønnevet 2019).

Artikkel 26, som omtaler «urfolks rett til de landområder, territorier og ressurser de tradisjonelt har eid eller befolket, eller som de på annen måte har brukt eller ervervet», må anses som nærliggende problemstillingen i konsesjonstildelingen, og derfor tillegges vekt i vurderingen (FN 2022). Lovens artikkel 19 presiserer statens forpliktelser til å konsultere og samarbeide med urfolks egne representative organisasjoner (FN 2022). Deklarasjonen er av den grunn aktuell for å drøfte samiske landrettigheter, i tillegg til konsultasjonsplikten.

I neste del vil den metodiske tilnærmingen til studien bli redegjort for. Delkapittel 4.1 tar for seg hvilken fremgangsmåte som er valgt å benytte for å gjennomføre en

dokumentanalyse. Videre i delkapittel 4.2 vil en gjennomgang av hva som skal bli analysert bli presentert.

4. Metode

4.1. Forskningsdesign

Det foreligger en rekke tidligere studier og offentlige dokumenter som omhandler både Nussir- og Arctic Gold-prosjektet. Den gode tilgangen på empirisk materiale gjør at en eksplorativ tilnærming til problemstillingen kan vise seg nyttig. Å tolke tekster og menneskelige handlinger er en stor del av det kvalitative arbeidet (Hektoen 2012, 24), og ligger nært arbeidsmetoden som er benyttet i denne studien. I forbindelse med tidligere studier av caseobjektene er det utført mange intervjuer som tar for seg tematikk som vil være av nytte også for denne problemstillingen (Angell, Nygaard og Selle 2020; Espiritu 2015; Nygaard 2016a; Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017). På bakgrunn av dette er det besluttet å fokusere utelukkende på tilgjengelig empiri. En dokumentstudie vil være en nyttig tilnærming til en sak med bred tilgang på datamateriale.

Til tross for konsesjonstildelingen i 2019, har prosjektet stått mer eller mindre stille siden den gang. I 2021 besluttet prosjektets hovedinvestor Aurubis å trekke sin intensjonsavtale med Nussir ASA. Dette ble begrunnet med manglende tiltro til ivaretagelse av selskapets sosiale ansvar og bærekraftige profilering (Aurubis 2021). I tillegg, etter langvarige protester fra både naturvernere og menneskerettighetsforkjempere, vurderte Statsforvalteren det i mars 2022 at byggetillatelsen til gruveprosjektet måtte trekkes tilbake, inntil videre utredninger kunne fremlegges (Solheim 2022). Disse to hendelsene har store, potensielle konsekvenser for prosjektets fremtid. Det er likevel vurdert det dithen at nye intervjuer ikke vil kunne frembringe vesentlig ny informasjon, da studien i hovedsak konsentrerer seg om mulige menneskerettighetsbrudd i forbindelse med konsesjonstildelingen. Det vil imidlertid bli benyttet datamateriale som er kommet til etter disse hendelsene.

Gjennom en konvensjonell dokumentanalyse vil det være mulig å kunne trekke ut viktige faktorer fra det empiriske materialet som kan bidra til å kaste lys over studiens problemstilling. Både casespesifikke- og generelle dokumenter kan bidra med verdifull informasjon som sammen kan gi en bredere forståelse av om det faktisk har blitt begått urfolksrettighetsbrudd i hovedcasen, og hvordan den antatte samfunnsmessige verdiskapningen har ivare tatt disse (Tjora 2021, 196).

4.1.1. Komparativ casestudie

For å belyse problemstillingen er det besluttet å benytte en komparativ casestudie, hvor Arctic Gold- og Nussir-saken er valgt ut som analyseenheter. Komparative casestudier er velegnede til å finne teoretisk interessante sammenhenger mellom to forskjellige caser, og ved å bruke en empirisk case som dette med flere klare likhetstrekk, vil man kunne opparbeide seg en bredere forståelse for hovedcaset (Ringdal 2020, 114; Andersen 2021, 93). Offentlige fremstillinger av politiske handlinger kan i mange tilfeller ha vikarierende motiver, i den hensikt å lede oppmerksomheten vekk fra sitt sanne bakenforliggende (Elster 1989, 158). I forbindelse med konsesjonsvedtaket i Kvalsund ble det lagt et tydelig fokus i offentlige diskurser på hvor store muligheter næringsutviklingen ville gi lokalsamfunnet, fremfor å ta til orde for konsekvensene dette ville ha for samiske interessenter (Idivuoma 2019). Fra et sosiologisk standpunkt vil det være av interesse å komme til bunns i grupperes handlingsmønster fremfor på individnivå, og en sammenligning av planprosessene i to saker med forskjellige utfall vil kunne bidra til å øke denne forståelsen. Et caseperspektiv krever at oppmerksomheten rettes mot et fåtall av caser med bakgrunn i kravet om inngående dybdekunnskap for å kunne etablere mønstre mellom analyseenhetene (Ringdal 2020, 185). På denne måten kan casestudier bidra med å se komplekse sammenhenger fra et teoretisk perspektiv som tidligere ikke er benyttet. Casestudiens styrke i form av avgrensning er en av hovedårsakene til at det er en utbredt metodikk innenfor kvalitativ forskning (Tjora 2021, 48). Den begrenser seg ikke til en spesifikk datainnsamlingsteknikk, men åpner opp for bruk av både kvalitative og kvantitative studier, eller en kombinasjon av disse (Tjora 2021, 48). Det påpekes imidlertid at metodikken kan by på utfordringer knyttet til hvorvidt partielle sammenhenger kan representere hele caseenheten, i tillegg til kartleggingen av mulige samspillseffekter (Andersen 2013, 139).

Det er tidligere utført flere studier som har benyttet seg av komparativt design med de valgte analyseenhetene (Angell, Nygaard og Selle 2020; Espiritu 2015; Nygaard 2015; Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017). Det er av den grunn et naturlig valg å bygge videre på dette, og belyse caset fra et annet teoretisk perspektiv, her multikulturalistisk og agonistisk, enn hva tidligere forskning har brukt. For å gjøre dette er det benyttet et mest-like design, hvor det settes søkelys på de teoretiske sammenhenger som foreligger ved utvalgene. Nussir ASA og Arctic Gold AB har mange likhetstrekk, videre kategorisert som uavhengige variabler (X). På denne måten kan man få frem korrelasjoner som ikke kan skyldes andre, eksterne faktorer (Ringdal 2020, 50). Tabell 4.1. oppsummerer potensielle faktorer som har medvirket til et forskjellig utfall i konsesjonsprosessen, videre definert som avhengig variabel (Y) i denne

studien. Samtlige uavhengige variabler kan ha vært utslagsgivende på endelig avgjørelse i beslutningsprosessene om konsesjonstildeling. Variablene er trukket ut fra forskningsspørsmålene, for å fungere som veiledere i dekodningen av datamaterialet.

Variabler	Nussir	Arctic Gold
Y: Konsesjonstildeling	X	÷
X ₁ : Konsultasjonsplikt ivaretatt	X	X
X ₂ : Samisk næring	X	X
X ₃ : Mineralutvinning påvirker samisk næring	X	X
X ₄ : Fastboende samer	÷	X
X ₅ : Geografisk beliggenhet	X	X
X ₆ : Legitimitet samiske interesser	÷	X

Tabell 4.1: Variabeloversikt

Variablene vil bli videre redegjort for under delkapittel 4.6. I neste del vil en gjennomgang av hvordan det er gått frem for å sikre datakvaliteten bli presentert.

4.2. Datakvalitet

4.2.1. Reliabilitet

I kvalitative studier har det i hovedsak vært tradisjon for å benytte seg av kriterier som troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet for å best mulig kunne beskrive datakvaliteten i analysen (Ringdal 2020, 247). Tjora (2021, 259) argumenterer derimot for at kvalitative studier, på lik linje med kvantitative, kan benytte seg av veletablerte indikatorer som reliabilitet, validitet og generalisering, da dette gir en klarere indikasjon på hvordan man kan tillegge mening til kvalitetsvurderingen av studien. Det stiller imidlertid høye krav til spesifisering av målekriteriene, da dette kan fremkomme mer utydelig enn ved en kvantitativ studie (Tjora 2021, 259). Denne studien baserer seg utelukkende på tilgjengelige offentlige dokumenter, og vil på den måten gjøre det mulig for senere studier å benytte seg av samme dokumenter for å kunne gjøre tilsvarende analyser. Det vil alltid kunne foreligge en mulighet for at forskeren, bevisst- eller ubevisst, kan være utsatt for en biased view-point effekt med bakgrunn i nærheten til caset (Ringdal 2020, 248). Som en norsk, ikke-samisk student uten verken geografisk eller etnografisk tilknytning til noen av caseobjektene har man i all hovedsak et nøytralt utgangspunkt for studien. Det vil likevel være av betydning å ta med i betraktningen eget engasjement for naturvern og menneskerettigheter, noe som begge deler vil kunne farge

resultatet av analysen om man ikke er særlig bevisst på dette. Av den grunn vil det være essensielt med gode målebarometre som kan være med å bidra til at andre studier vil kunne komme frem til samme resultat, uten at dette bærer preg av observasjonsutvelgelse som er nyansert av et ønsket utfall (Ringdal 2020, 249).

Forskningsspørsmål én omhandler ivaretagelsen av konsultasjonsplikten i begge caseobjektene. Konsultasjonsplikten er nedfelt i norsk lov, sameloven, i tillegg til ILO-konvensjon nr. 169 (Kommunal- og distriksdepartementet 2021). Dette innebærer at det foreligger en forholdsvis god konkretisering av hva plikten innebærer, og det vil i så måte etterlate lite rom for personlige vurderinger i denne delen.

Forskningsspørsmål to omhandler ivaretagelsen av samiske næringsinteresser i casekommunene. Her er det også tatt utgangspunkt i etterfølgelse av lovverk og traktater for å best mulig kunne komme med gode analysekriterier uten preg av personlige synsinger.

Videre vil *forskningsspørsmål tre* ta for seg hva som differensierer Arctic Gold- og Nussir saken, med bakgrunn i etablerte teoretiske perspektiver. Her vil det bli benyttet planprogrammer, konsekvensutredninger og konsesjonsvedtak som sammenligningsmateriale.

Avslutningsvis tar *forskningsspørsmål fire* for seg fremtidsutsikter for multikulturelle samfunn med samiske innbyggere fra et samfunnsmessig verdiskapingsperspektiv. Her vil hovedtyngden ligge på mulighetene som foreligger ved bruk av teoretiske perspektiver for å skape gode utsikter for samtlige interessentgrupper i et multikulturelt samfunn. *Forskningsspørsmål fire* fremstår som den største mulige fallgraven for å kunne fremme egeninteresser, og krever av den grunn ekstra oppmerksomhet rundt nøytralitet. Forskningsspørsmålene er kortfattet oppsummert i *tabell 4.2*.

Forskningssp. 1	Forskningssp. 2	Forskningssp. 3	Forskningssp. 4
Ivaretagelse konsultasjonsplikt	Tilretteleggelse for samiske næringsinteresser	Forskjell i beslutningsprosesser	Samfunnsmessig verdiskapings bidrag til sosialt samhold
1.1. Forskjell ivaretagelse av konsultasjonsplikt?	2.1. Juridiske rammeverk ivaretatt?	3.1. Fastboende samer påvirker grad av selvbestemmelse?	4.1. Legitimering av samiske interesser?
1.2. Juridiske rammeverk sikret politisk deltakelse?		3.2. Agonistisk tilnærming påvirket utfallet i Nussir-saken?	4.2. Redusert gjensidig respekt Nussirsaken?
			4.3. Agonistiske tilnærmingen i Arctic Gold-saken samlende effekt?

Tabell 4.2: Forskningsspørsmål fra kapittel 1, forenklet versjon. Se side 11 for fullstendig versjon.

4.2.2. Validitet

Betegnelsen på validitet innen forskningen omhandler hvorvidt de svarene man kommer frem til i analysene faktisk besvarer de spørsmålene vi ønsker svar på (Tjora 2021, 260). En av styrkene til casestudier er nettopp det faktum at de innehar en så høy grad av detaljrik kunnskap og bredt omfang, noe som bidrar til å etablere meningsfulle sammenfatninger som kan besvare studiens overordnede problemstilling (Andersen 2013, 156). Nussir-saken har fra begge parter lagt frem omfattende konsekvensutredninger som tar for seg alt fra inngripen i natur-, areal- og samisk næringsbruk (Didriksen 2011; Nellemann og Vistnes 2011; Eythórsson 2011; Ibenholt, Rasmussen og Skjelvik 2016; Eira et al. 2020). Det er i tillegg gjort flere utredninger som utelukkende fokuserer på miljøpåvirkninger av gruvedriften i området (Simensen og Frilund 2011; Fosså et al. 2011). Med bakgrunn i at denne studiens problemstilling utelukkende tar for seg urfolksrettigheter og ikke direkte miljøkonsekvenser vil disse utredningene kun bli benyttet til å støtte opp under samisk bruk av land og sjø der hvor dette anses som relevant. Rapportene som er benyttet som empirisk bakgrunnsmateriale er utarbeidet på oppdrag fra Sametinget og Nussir ASA, og representerer dermed begge parter, som bidrar til å redusere sjansen for en partisk fremstilling.

I Arctic Gold-caset er tilgangen på offentlige dokumenter langt mindre. Konsulentfirmaet Rambøll utarbeidet i 2012 et revidert planprogram for gruvedriften i Biedjovággi på vegne av Arctic Gold, og dette planprogrammet er benyttet som empirisk bakgrunnsmateriale i analysen (Olsen 2012). Samme firma ble parallelt hyret inn til å utarbeide en reguleringsplan med tilhørende konsekvensutredning, dette før planprogrammet ble vedtatt (Lund 2015, 55). Denne konsekvensutredningen er ikke å oppdrive, og er med sannsynlighet

lagt på is etter at kommunestyret avsto planprogrammet (Svein Lund, personlig kommunikasjon i e-post, 11. september 2023). Av den grunn vil det ikke være mulig å analysere i like stor grad offentlige dokumenter i Arctic Gold-caset som i Nussir-caset. Det vil derfor i hovedsak bli benyttet tidligere forskning samt planprogram for å danne seg et bilde av planprosessen i saken. Dette kan fremstå som en svakhet med tanke på sammenligningsgrunnlag. Det vil på tross av dette være nyttig å benytte denne empirien for å kunne besvare problemstillingen rundt mulige urfolksrettighetsbrudd i Nussir-saken. En tilsvarende case vil kunne bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget til hovedcasets utfall, og i så måte være en medvirkende faktor til å besvare studiens forskningsspørsmål.

I neste delkapittel vil organiseringen av det empiriske materialet bli gjennomgått.

4.3. Organisering av empirisk materiale

Analysedelen av studien innebærer en systematisk gjennomgang av tilgjengelige dokumenter som omhandler de to casetilfellene. Som tidligere nevnt er Nussir- og Arctic Gold-casene brukt i en rekke studier innenfor forskjellige fagfelt. Videre er konsekvensutredninger, høringsuttalelser og offentlige vedtak gjennomgått, i tillegg til juridiske rammeverk av betydning for caseutfallet. Disse dokumentene er gjennomgått for å finne fellestrekk og variasjoner som fremstår relevante for denne studiens overordnede problemstilling. Variablenes indikatorer er benyttet som et hjelpemiddel for å kunne sile ut informasjon som vil kunne bidra til å besvare forskningsspørsmålene. Det foreligger store dokumentmengder som omhandler beslutningsprosessene i begge sakene. Utfordringen her ligger i å kunne fragmentere informasjonen ned i mindre deler som kan bistå i å fremskaffe nye, teoretisk belyste perspektiver i denne studien. Analysen er delt inn i tre underkapitler, med utgangspunkt i multikulturelle retningslinjer for urfolk. Dette bidrar til å lettere kunne hente frem relevant empiri i drøftingsdelen. Videre vil det bli redegjort for hvilke etiske betraktninger man bør gjøre seg i forskning som omfatter urfolksminoriteter.

4.4. Refleksivitet og etisk hensyntagenhet i urfolksforskning

Etiske betraktninger bør være en implisitt del av all forskning, og samfunnsforskningen innehar et særskilt ansvar for å ivareta høye etiske krav, med bakgrunn i påvirkningen resultatene og beskrivelsene kan ha for andre menneskers liv og næring (Tjora 2021, 54). Det er opparbeidet en rekke generelle krav til forskningsetikk innen samfunnsvitenskapen, blant annet gjennom

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), som dekker viktige momenter innen forskningen (NESH 2016). Det foreligger også nasjonale retningslinjer for urfolksforskning i de skandinaviske landene med samiske folkegrupper, men det er ikke utarbeidet spesifikke juridiske lovverk som tar for seg forskning på samiske saker og samfunn (Olsen 2016, 28). Dette innebærer at man må gjøre egne refleksjoner og etiske vurderinger rundt valgene man står overfor i en forskningsprosess, og i så måte skape seg en grunnleggende forståelse for at de empiriske data man benytter seg av ikke nødvendigvis er en enkel gjenspeiling av virkeligheten (Tjora 2016, 278).

Som en ikke-samisk student, tilhørende den norske majoriteten, vil det være essensielt å opparbeide seg inngående kunnskap vedrørende etiske hensyn i urfolksforskning. Det samiske folket har i løpet av fornorskingsperioden blitt utsatt for en rekke uetiske studier, blant annet gjennom fysiske målinger, med den hensikt å definere folkegruppen som mindreverdige opp mot majoriteten (Jacobsson 2016, 49). På grunn av historiske hendelser som dette har det bygget seg opp en viss skepsis mot utenforstående innad det samiske samfunnet, som kan bidra til å vanskeliggjøre en forskningsprosess (Jacobsson 2016, 51). Med bakgrunn i det at denne studien utelukkende benytter seg av dokumentgjennomgang, vil ikke det være behov for å opparbeide seg direkte tillit med intervjuobjekter. Det vil likevel være viktig med en grunnleggende forståelse og respekt for det samiske levesettet for å kunne presentere et nyansert forskningsresultat som er representativt for alle involverte (Lawrence og Raitio 2016, 121). Et personlig engasjement rundt problemstillingen vil her kunne bidra til en mer inngående innsikt i de relevante forholdene, til tross for det positivistiske idealet om nøytralitet (Tjora 2021, 279/281). Det kan i enkelte tilfeller også være en fordel å være utenforstående for å i størst mulig grad tilnærme seg den etterstrebede nøytraliteten (Jacobsson 2016, 51). Dette innebærer at man må forstå studiens kontekst. Nussir-saken er bestående av både samiske, norske og internasjonale interessenter. I en multikulturell setting som denne er det essensielt at man har en forståelse av at det ikke foreligger en singular, universell sannhet, men mulige forskjellige oppfatninger basert på kulturell bakgrunn (Lawrence og Raitio 2016, 123). Begrepet kultur kan i mange tilfeller oppleves diffust, hvor forskjellige meninger og oppfatninger vektlegges ulikt. Hofstede (2010, 6) definerer kultur som

«den kollektive programmeringen av sinnet som skiller medlemmene av en gruppe eller kategori av mennesker fra en annen. Kultur er lært, ikke medfødt. Det stammer fra ens sosiale miljø snarere enn ens gener.»

Sosialantropolog Thomas Hylland Eriksen (1994, 14) presiserer videre at «kultur ikke er udelelige pakker av skikk og bruk som man enten har eller ikke har. Mennesker er kulturelle blandingsprodukter.»

Som en oppsummering av disse to definisjonene vil kultur i denne studien bli definert som de regler, normer og verdier som blir overført gjennom generasjoner, og de endringer som medfølger i overføringene (Brochmann 2003, 15).

I tillegg må tolkningen av dataene betraktes som å være formet av en rekke forhold basert på egne kognitive, kulturelle og politiske omgivelser (Alvesson og Sköldbberg 2009, 9; Tjora 2021, 278). Fokuset bør være å skape kontekstualiserte analyser som kan være et utgangspunkt for fremtidige beslutningsprosesser, fremfor å søke den absolutte sannhet (Lawrence og Raitio 2016, 123). For å oppnå dette bør man stille spørsmål i forkant rundt hvem, eventuelt hva, som vil bli påvirket av studien. I denne sammenhengen vil studien kunne ha konsekvenser for både næringsutviklere, interesseorganisasjoner, lokalsamfunnet og det samiske folket. Dette innebærer at forskeren kan oppleves som partisk, avhengig av i hvilken favør resultatene av studiene faller seg, og på den måten kan anses som en arena for å fremme forskerens politiske ståsted (Lawrence og Raitio 2016, 125). Ideelt sett bør en studie sees på som en mulighet for både forskeren og dens subjekter til å opparbeide og videreutvikle kunnskap (Jacobsson 2016, 51). Nussir-saken har vakt stor interesse, ikke bare hos de direkte berørte partene, men også blant naturvernorganisasjoner og den nasjonale majoriteten (Horn et al. 2021). Det vil derfor være særs viktig å ha et nyansert overblikk over empiriske data som blir benyttet i studien, for å kunne presentere et forskningsresultat som er representativt for virkeligheten uten å gå på bekostning av minoriteten.

Neste delkapittel vil inneholde en gjennomgang av hva som skal analyseres. Kapitlet vil innlede med en presentasjon av analyseenhetene, for så å gå redegjør for variablene fra tabell 4.1 og deres relevans for problemstillingen.

4.5. Presentasjon og begrunnelse for valg av caseobjekter

4.5.1. Nussir ASA, tidligere Kvalsund kommune.

Nussir ASA er et gruvedriftselskap som er lokalisert ved Repparfjorden i tidligere Kvalsund kommune (Nussir 2023). Kommunen ble i 2020 innlemmet i Hammerfest kommune, som et resultat av den pågående kommunereformen (Forskrift om sammenslåing av Hammerfest og Kvalsund kommuner, §1, 2018). Kvalsund befinner seg i den vestre delen av Finnmark fylke,

med et landareal på 1846 km² (Hasselberg 2016, 17). Den tidligere kommunen har i lengre tid hatt en markant befolkningsnedgang, hvor de i 1950 hadde sitt høyeste befolkningstall med 1938 innbyggere (Statistisk sentralbyrå (SSB) 2017, 19). Ved utgangen av 2019, siste år før kommunesammenslåing, samt året for konsesjonstildeling, viser befolkningstallet 973 (SSB 2023). Dette utgjør over en halvering av befolkningstallet de siste sekstini årene. Kvalsund har en lang historie som sjøsamisk område, hvor jordbruk og fjordfiske utgjorde hoveddelen av sysselsettingen, men som en konsekvens av fraflytting og fornorskning har man sett en kraftig nedgang i de tradisjonelle, samiske næringene i området (Koivurova et al. 2015, 31). Til tross for dette har man de senere årene opplevd en svak optimisme knyttet til en revitalisering av samisk kultur i kommunen, hvor stadig flere ønsker å finne tilbake til den samiske identiteten (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 6). Kvalsund kan vise til en lav arbeidsledighet, hvor store deler av sysselsettingen er innenfor offentlig sektor eller pendler til nabobyen Hammerfest (Nygaard 2016a, 7-8).

De eldste nedskrivningene om kobberforekomst i området kan spores helt tilbake til 1700-tallet, men først mot slutten av 1800-tallet kan man se en veldokumentert økning i registreringer av skjerp og mutinger (Lund 2015, 74/76). Nordisk Grubekompani fikk som første selskap med ønske om etablering i Repparfjorden innvilget driftskonsesjon i 1905 (Lund 2015, 78). Denne driften ble imidlertid kortvarig, da den allerede i 1910 ble lagt brakk (Lund 2015, 78). I årene som fulgte var det stor interesse for kobberforekomstene rundt Repparfjorden, både fra internasjonale og nasjonale aktører. Til tross for dette var det først på 1970-tallet at gruvedriften ble gjenopptatt, denne gangen av Folldal Verk (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 6). Selskapet hadde store forventninger til prosjektet, og la frem en antatt driftsperiode på minimum 20-25 år (Lund 2015, 78). Dette medførte en stor optimisme innad i kommunen, som brukte størsteparten av de økte skatteinntektene på tilrettelegging for gruvedriften (Lund 2015, 81). Som et resultat av det chilenske statskuppet i 1973, ble den amerikanske boikotten av chilensk kobber opphevet, og man opplevde en sterk nedgang i kobberprisene verden over (FN 2022; Lund 2015, 79). Dette fikk store konsekvenser for Folldal Verk, som ikke lenger klarte å være konkurransedyktige på et presset marked, hvor stadig flere land, som for eksempel Polen, gjorde seg gjeldende, og driften ble av den grunn lagt ned allerede i 1978 (Klo 2012).

Bilde 4.1: Oversiktsbilde av Nussirprosjektets geografiske utstrekning

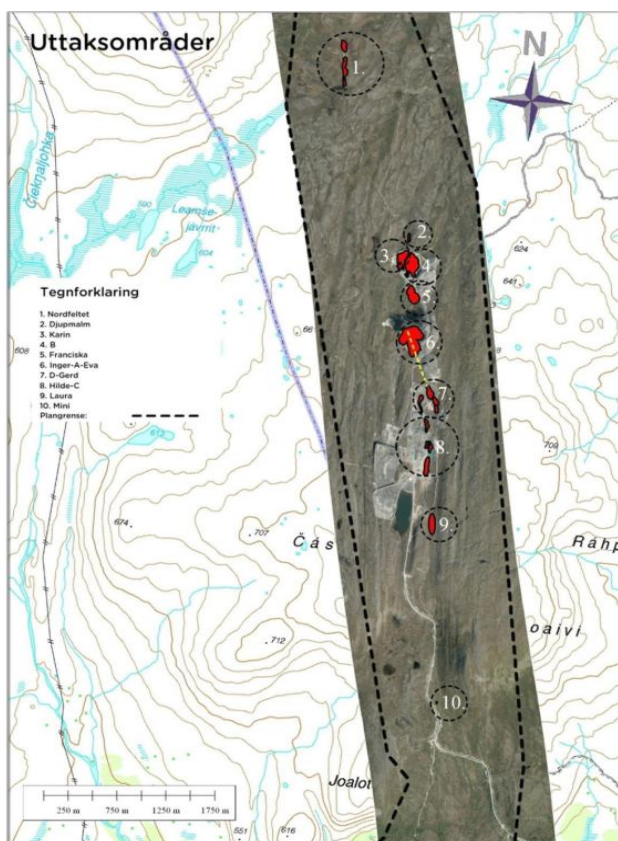
Nussir ASA har fått innvilget driftskonsesjon til kobberutvinning i områdene rundt Nussir- og Ulveryggen ved Repparfjorden. Her er det planlagt et anslagsvis uttak på 550 000 kubikkmeter masse fordelt på en periode på 25-30 år (Grønnevet 2019, 42). Gruveanlegget er planlagt å være den første gruva drevet utelukkende på strøm, og selskapet uttaler høye ambisjoner om minimale miljøavtrykk både til hav og til lands (Nussir 2023). Selskapet Nussir AS ble i 2005 startet opp av daværende utvinningsrettighetshaver Terra Control, og ble på denne tiden drevet av daværende direktør Kjell Bakke (Lund 2015, 85). I dag er selskapet omgjort til et ASA drevet av Øystein Rushfeldt, og er eid av en rekke norske og internasjonale aksjonærer (Nussir 2023). Nussirprosjektet regnes som et av de største mineralsatsningene i Norge i nyere tid (Grønnevet 2019, 45). Prosjektet har fått positiv respons fra kommunestyret, og på lik linje med oppstarten i 1973 hviler det en stor optimisme blant flertallet av de folkevalgte om en betydelig økonomisk vekst i området (Lund 2015, 81).

I tillegg til å ha en sjøsamisk historie, faller også fjellområdene rundt Ulveryggen og Nussir innenfor reinbeitedistriktene 20 Fálá og 22 Fiettar. Dette medfører at den planlagte gruvedriften vil på flere punkter kunne komme i konflikt med reindriften (Nellemann og Vistnes 2011, 12). Distriktene har blitt benyttet til reindrift siden gammel tid, og omfatter både sommer, vår og høstbeite, i tillegg til kalving og trekkeleie (Eira et al. 2020, 14; Nygaard 2016a, 22).

Videre følger en presentasjon av Arctic Gold-prosjektet og beskrivelse av dets geografiske beliggenhet.

4.5.2. Arctic Gold

Arctic Gold AB har sin opprinnelse i det australske gruveselskapet Alcaston Mining NL, som i 1999 dannet sitt svenske datterselskap Alcaston Diamond Exploration, i den hensikt å starte opp diamantutvinning i Nord-Sverige (Lund 2015, 52). Selskapet ble på grunn av dårlige resultater solgt etter kort tid til lokale aksjonærer som ønsket å søke etter gull under dagens navn, Arctic Gold AB (Lund 2015, 52). I den sørlige delen av Finnmarksvidda ligger Biedjovággi, hvor det frem til 1991 har vært en aktiv gullgruve (Koivurova et al. 2015, 32). Arctic Gold AB ønsket å gjenoppta gruvedriften her, og startet i 2010 opp med prøveboringer i området, noe som resulterte i at selskapet fikk rettigheter til utvinning av både kobber og gull det påfølgende året (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 5). Arctic Gold AB var på den tiden drevet av geolog Lars-Åke Claesson, som eneste oppførte ansatte (Lund 2015, 58). Selskapets planprogram viste til en uttaksmålsetning på 350.000 tonn malm årlig i en periode på ti år, noe som resulterte i at det måtte søkes om en utvidelse av søksområdet (Lund 2015, 53). Etter en lengre behandlingsprosess ble søknaden avslått i sin helhet i 2013, med bakgrunn i kommunens manglende planverk for ivaretagelsen av samiske interesser i området (Nygaard, 2016a, 21).

Bilde 4.2: Uttaksområder Arctic Gold AB, Biedjovággi.

Siden mellomkrigstiden har det vært kjent at det er kobberforekomster i og rundt Biedjovággi, men det var først i 1953 at de rettighetene til utvinning ble utstedt, den gang til konsulent Gudmund Holmboe (Lund 2011). Siden den gang har det vært mye aktivitet i gruveområdet, hovedsakelig med utvinning av kobber og gull (Lund 2015, 20). Gruvedriften har vært primus motor for opprettelse av veinett i området, og har også markert seg som en betydelig arbeidsgiver i flere tiår (Lund 2011; Lund 2015, 19). Biedjovággi er beliggende i grenseområdene mellom Kautokeino- og Nordreisa kommune, hvorav førstnevnte er en av to norske kommuner hvor flertallet av innbyggerne er av samisk opprinnelse (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 6). Nittifem prosent av befolkningen er å regne som samiske, og store arealer benyttes av reindriften til blant annet vinterbeite (Nygaard 2016a, 21). Dette har naturlig nok ført til at gruvedriften også her har havnet i konflikt med reineiere, men befolkningen er delt i ønsket om en ny oppstart av gruveanlegget. I motsetning til Kvalsund er arbeidsledigheten i Kautokeino høy, noe som skaper forhåpninger om en økt sysselsetting i forbindelse med en nyetablering innen mineralnæringen i Biedjovággi (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 11). Reindriften er regnet som hovednæringen i kommunen, og har bidratt i liten grad med skatteinntekter i motsetning til andre kommuner i regionen (Lund 2015, 60).

Som en følge av avslaget på konsesjonssøknaden håpet Arctic Gold AB på å få gjennomslag for en lovendring som skulle forenkle søknadsprosesser innen mineralnæringen, i tillegg til et ønske om et politisk skifte i kommunestyret (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 13). I 2015 måtte selskapet imidlertid innse at slaget var tapt med bakgrunn i Arbeiderpartiets samarbeidsavtale med Flyttsamelisten, og prosjektet ble da lagt brakk (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 13). I 2019 søkte selskapet på nytt om rettighetene til utvinning av kobber og gull i Biedjovággi, nå under navnet til moderselskapet Arctic Minerals AB (Aslaksen 2019). Selskapet er nå drevet av geofysiker Risto Pietilä, og har en målsetning om å sysselsette minimum hundre personer i prosjektet (Arctic Minerals 2023; Aslaksen 2019). Planene om nok en nyetablering i de gamle gruveområdene har igjen skapt uro i lokalsamfunnet, hvor reineiere mener prosjektet skaper stor usikkerhet for fremtidig reindrift i regionen (Hætta et al. 2022).

I neste del vil det bli gjennomgått hvilke variabler studien benytter som indikatorer i analysen, og deres relevans for forskningsspørsmålene.

4.6. Variabler

4.6.1. Avhengig variabel - Konesjonstildeling

Nussir ASA ble innvilget konsesjon til oppstart av gruvedrift i Repparfjorden i 2019. Til sammenligning ble Arctic Gold AB sin søknad om tilsvarende drift avslått i sin helhet i 2013 av det sittende kommunestyret. Dette er på tross av at de to utvalgte caseobjektene innehar en rekke likhetstrekk innen blant annet geografisk, demografisk og sosioøkonomiske forhold. Av den grunn er det valgt å benytte konsesjonstildelingen som avhengig variabel i denne studien, med bakgrunn i problemsstillingens ønske om å belyse ivaretagelsen av urfolksrettigheter i Nussir-saken.

4.6.2. Uavhengige variabler

4.6.2.1. Konsultasjonsplikt ivaretatt

Det foreligger en juridisk rett til å bli konsultert i saker som berører samiske interesser i henhold til sameloven (Sameloven 1989). I begge casekommunene har de samiske næringsinteressentene blitt konsultert, både via Sametinget og ved direkte konsultasjon med de berørte reindriftsdistriktene (Grønnevet 2019). Det er imidlertid store variasjoner på oppfatningen av inkludering av alle interessenter i de innledende fasene, og grad av konsultasjon varierer mellom de to casene (Nygaard, Carlsson og Sletterod, 8-9). Variabelen vil kunne bidra til å besvare *forskningsspørsmål en*.

4.6.2.2. Høy grad av samisk næring

Kvalsund har historisk sett vært et kystområde med høy grad av sjøsamisk befolkning som i hovedsak livnærte seg på jordbruk og fjordfiske (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 6). I tillegg utgjør en utstrakt del av området både vinter-, vår- og sommerbeite for reindriften i Karasjok og Kautokeino, i tillegg til å være trekkeleie og et viktig kalvingsområde for reinen på vårparten (Eira et al. 2020, 20). Områdene rundt Biedjovággi er også regnet som et sentralt reinbeiteareal, hvor det i hovedsak utgjør vår- og høstbeiteområde, i tillegg til å benyttes som trekkeleie (Olsen 2011, 25). Det nedlagte gruveanlegget i Biedjovággi befinner seg i et innlandsområde, og berører i så måte ikke den sjøsamiske næringen som gruvedriften i Kvalsund vil kunne gjøre. Begge gruveprosjektene vil etablere seg i områder med høy grad av samisk næring. Variabelen vil kunne bidra til å besvare *forskningsspørsmål to*.

4.6.2.3. Mineralutvinning påvirker samiske næringer

Det er bred enighet i begge sakene at mineralutvinningen vil påvirke samiske primærnæringer, med noe uenighet om i hvilket omfang denne påvirkningen vil være (Didriksen 2011; Nellemann og Vistnes 2011; Eythórsson 2011; Ibenholt, Rasmussen og Skjelvik 2016; Eira et al. 2020; Olsen 2011). I Nussirprosjektet er det utført konsekvensutredninger som tar for seg innvirkningen næringsutviklingen vil ha på både den sjøsamiske næringen og reindriften i området. I Arctic Gold-prosjektet er det ikke publisert noen form for konsekvensutredning, men i planprogrammet fremlagt av Rambøll i 2011 er det vedkjent at konsekvensene av inngrepet vil kunne ha store konsekvenser for reindriften, og at dette vil måtte utredes (Olsen 2011, 74). Variabelen vil kunne bidra til å besvare *forskningsspørsmål to*.

4.6.2.4. Høy grad av fastboende samer

Tidligere Kvalsund kommune er et geografisk område som er sterkt preget av fraflytt, hvor samiske fastboende ikke lenger utgjør en større del av befolkningen (Nygaard 2016a, 22). Kautokeino kommune derimot er en av to norske kommuner hvor samiske innbyggere utgjør et flertall (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 5). Dette utgjør en av to uavhengige faktorer som skiller casene fra hverandre. Variabelen vil kunne bidra med å besvare *forskningsspørsmål tre*.

4.6.2.5 Geografisk beliggenhet

Begge prosjektene befinner seg innenfor Troms og Finnmark fylke, hvor Nussirprosjektet er plassert i tidligere Kvalsund kommune, nå en del av storkommunen Hammerfest. Arctic Gold-prosjektet var planlagt i det gamle gruveanlegget ved Biedjovággi, som ligger i grenseområdet mellom Kautokeino og Nordreisa kommune (Olsen 2011, 8). Dette innebærer at selv om begge prosjektene er lokalisert innenfor samme fylkeskommune, er beslutningsprosessene som er foretatt i hovedsak tatt på et kommunalt og statlig plan. Fylkeskommunen er representert gjennom en samarbeidsgruppe opprettet i forbindelse med etablering av gruvedrift i Repparfjorden (Karlsen 2021, 4). Variabelen vil kunne bidra til å besvare *forskningsspørsmål tre*.

4.6.2.6 Sterk legitimitet av samiske interesser

Kunnskapsgrunnlaget i de respektive kommunene kan fremstå som noe ulikt, med bakgrunn i den store forskjellen på inkorporering av den samiske næringsutøvelse, kultur og

tilstedeværelse i henholdsvis Kvalsund og Kautokeino. I Kvalsund kommune anses de samiske interessenes legitimitet som noe svak, hvor de berørte aktørene så seg nødt til å gå rettens vei for å bli hørt (Nygaard, Carlssen og Sletterød 2017, 15). I motsetning til denne beslutningsprosessen står de samiske interessene sterkt i Kautokeino kommune, hvor reindriften anses som selve essensen i en videreføring av samisk kultur, språk og identitet (Nygaard, Carlssen og Sletterød 2017, 15). Dette er den andre faktoren som skiller de to sakene fra hverandre. Variabelen vil kunne bidra til å besvare *forskningsspørsmål fire*.

I neste kapittel vil det foreligge en analyse av datamaterialet som er ansett relevant for å kunne belyse problemstillingen. Dette utgjør første hoveddel av studien. De empiriske funnene blir videre tatt med inn i drøftingen. Kapittelet er delt inn i tre deler som analyserer de to caseobjektene separat. Analysen starter med en redegjørelse av betydningen av begrepet samfunnsøkonomisk verdiskaping, for så å gå videre inn på landrettigheter.

5. Empiriske funn

Problemstillingen i studien tar for seg hvorvidt den samfunnsøkonomiske verdiskapingen, som blir lagt til grunn i konsesjonsvedtaket, i stor nok grad har vektlagt samiske urfolksrettigheter. Verdiskapingsbegrepet hadde sin fremvekst på slutten av 1970-tallet, og har vært en sentral del av den offentlige debatten de siste tyve årene, med bakgrunn i miljøbevegelsen inntog i den daværende utelukkende økonomiske beregningen av verdi (Bojer 2007, 33). Å verdsette ikke-økonomiske verdier som kultur og natur kan være utfordrende, i tillegg til problemstillingen om hvordan verdiskapingen skal fordeles på de ulike interessentene (Isaksen og Mikkelsen 2012, 163). Nærings- og fiskeridepartementet har vurdert det dithen at det positive verdiskapingsbidraget fra gruvedriften i Kvalsund vil med stor sannsynlighet overstige de negative ringvirkningene prosjektet vil kunne ha for miljø, reindrift og samisk kultur (Grønnevet 2019, 20). Departementet benytter minerallovens forarbeider Ot.prp. nr. 43 for å definere den samfunnsmessige verdiskapingen (Nærings- og handelsdepartementet 2009, 129):

«Med verdiskaping menes samfunnsøkonomisk verdiskaping i vid forstand. Kjernen i dette målet er at mineralressursene skal forvaltes på den måten som gir størst samfunnsmessig nytte, alle hensyn tatt i betraktning.»

I den samme proposisjonen presiseres også det lovpålagte vernet samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv innehar (Nærings- og handelsdepartementet 2009, 129). Vista Analyse har på oppdrag fra Sametinget utført en samfunnsøkonomisk analyse av gruvevirksomheten i Kvalsund. Analysen tar systematisk for seg de forskjellige instansene tiltaket vil kunne ha en samfunnsøkonomisk effekt på separat, og har i så måte ikke laget en samlet vurdering av verdiskapingen (Ibenholt, Rasmussen og Skjelvik 2016, 10). Hovedkonklusjonen fra analysen er at det ikke er tilstrekkelig grunnlag for å vurdere gruedriften som samfunnsøkonomisk lønnsom, basert på den informasjonen som foreligger (Ibenholt, Rasmussen og Skjelvik 2016, 5). For at et tiltak skal kunne regnes som samfunnsøkonomisk lønnsomt, må betalingsvilligheten for tiltakets nyttevirksomheter overstige tiltakets kostnader (Finansdepartementet 2021, 2). Kostnader betegnes som verdien av det en må gi opp av andre ting, mens nytten regnes som folkets samlede betalingsvillighet (Finansdepartementet 2021, 2). I Regjeringen Solbergs stortingsmelding om konsesjonsbehandling av vindkraftanlegg på land, påpekes viktighetsgraden av å vektlegge den kumulative virkningen en verdiskaping vil ha for miljø, samfunn og naboer, herunder blant annet reindriften (Meld.St.28 (2019-2020), 37). Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE) støtter dette, og anbefaler at tiltakene som er omtalt i stortingsmeldingen skal implementeres i fremtidige konsesjonsbehandlinger vedrørende vindkraft på land (NVE 2022, 8). Dette viser at den samfunnsøkonomiske verdiskapingens inkludering av ikke-økonomiske verdier er på den politiske agendaen, men at kunnskapsnivået om påvirkningen på natur og omgivelser anses fremdeles som tynt (Lindhjem et al. 2022, 49).

For å kunne besvare problemstillingen er det blitt foretatt en systematisk dokumentanalyse av offentlige dokumenter, lovverk og tidligere studier. Det empiriske materialet er blitt organisert i tre underkategorier, for å videre kunne benytte dette til å besvare forskningsspørsmålene ved hjelp av teoretiske perspektiver i kapittel seks. Landrettigheter er en sentral del av konfliktspektet ved begge næringsutbyggingene, og fremstår som et naturlig startsted for å belyse problemstillingen.

5.1. Landrettigheter

5.1.1. Nussir ASA

Nussir ASAs gruveplaner er plassert innenfor et geografisk område som innbefatter samisk reindrift, i tillegg til sjøsamisk næring (Johnsen 2016, 2; Eythórsson 2011, 6). Dette innebærer at næringsutbyggerne er juridisk forpliktet til å hensynte de samiske interessene hvor utbyggingen er planlagt, nedfelt i blant annet Finnmarksloven (2005), Mineralloven (2010), Reindriftsloven (2007), ILO-169 og UNDRIP, artikkel 26 (Ravna 2019, 438; FN 2022). Naturen som helhet, i tillegg til enkeltkomponenter, kan være en viktig del av den kollektive samiske identiteten, noe som innebærer av symbolverdien av de områdene som er berørt kan være betydelig i tillegg til den konkrete, økonomiske verdien som er i fare (Borch et al. 2009, 45). Reindriften er en viktig kulturbærer i det samiske samfunnet, og kan anses å være et samspill mellom sosiale og økologiske faktorer som er unike for denne næringen (Høgmo og Dankertsen 2013, 389). I forbindelse med utbyggingen av Alta-vassdraget uttalte sosialantropolog Robert Paine (1981) til Høyesterett at

«Å stille spørsmål om hvor viktig reindriften er for samisk kultur er som å stille spørsmål om hvor viktig den høyre armen er for den venstre, et spørsmål man egentlig bare stiller etter å ha amputert den venstre.»

På samme måte kan sjøfiske ha en kulturell betydning som en samisk identitetsmarkør, i et lokalsamfunn preget av etnisk assimilasjon, som har kommet spesielt til syne i kyststrøkene i Finnmark fylke (Borch et al. 2009, 46; Angell, Nygaard og Selle 2020, 2). Den overordnede samiske kulturen anses å ha sterk tilknytning til naturressursene i sine bo- og bruksområder, og man kan si at disse områdene i stor grad er et fundament i deres kultur (NOU 2008: 5, 265). Dette innebærer at bruksområder for samisk næring, som i Kvalsund, har en vesentlig betydning ut over økonomisk verdiskaping. For å belyse hvorvidt dette er hensyntatt i konsesjonsvedtaket vil det videre bli redegjort for de konsekvensutredninger som er utført i forbindelse med den planlagte utbyggingen. Innledningsvis vil reindriftnessige konsekvenser bli gjennomgått.

I februar 2019 ble det innvilget driftskonsesjon til gruvedrift i områdene rundt Nussir og Ulveryggen (Grønnevet 2019). I forkant av konsesjonsvedtaket ble det mottatt totalt femten høringsuttalelser, hvorav syv av instansene stilte seg helt eller delvis kritisk til en utstedelse av driftskonsesjon med bakgrunn i blant annet samiske landrettigheter (Grønnevet 2019, 7-9). Nussir ASA har i forbindelse med sin reguleringsplan fått utført en rekke

konsekvensutredninger, utarbeidet av SWECO Norge AS, som omfatter alt fra reindrift, sjøsamisk bruk og miljøkonsekvenser (Didriksen 2011). Nellemann og Vistnes (2011) utarbeidet en rapport som tok for seg mulige konsekvenser for reinbeitedistriktene (RBD) 22 Fiettar og 20 Fálá. Det vises til tre forskjellige muligheter for drift, hvorav alternativ to, med sjødeponi, 420 kV kraftlinje og fortsatt veidrift til Ulveryggen og Arešbakti ble det alternativet Nussir ASA endte opp med å gå for, begrunnet i økonomiske og tekniske utfordringer knyttet til landdeponi (Didriksen 2011, 155). Utredningen påpeker at gruvedrift i området vil ha betydelige negative konsekvenser for reindriften i området, med bakgrunn i tap av trekkleier, kalving- og parringsland, i tillegg til omfattende beiteområder (Nellemann og Vistnes 2011, 54). Videre anbefales det, om det likevel skulle innvilges driftskonsesjon, seks avbøtende tiltak som må være et kriterium for oppstart av gruvedrift, samt at ILO-169 vil kunne ha relevans med tanke på tiltakets omfang (Nellemann og Vistnes 2011, 54). Konsesjonsvedtaket har lagt frem tolv avbøtende tiltak, hvor ingen av disse samsvarer i sin helhet med utredningens anbefalinger (Grønnevet 2019, 5). Blant de anbefalte tiltakene var et krav om at alle påhugg må være over 100 moh. Dette bekrefter Nussir ASA er tilfellet ved Nussirforekomsten, men at påhugget ved Ulveryggenforekomsten befinner seg på cirka 200 moh. (Nellemann og Vistnes 2011, 54; Didriksen 2011, 128). Videre anbefales det at eksisterende vei over skoggrensen må fjernes, noe selskapet argumenterer med vil være problematisk med bakgrunn i andre brukere av veien (Nellemann og Vistnes 2011, 54; Didriksen 2011, 78).

Til tross for at utredningen vektlegger reindriftsmessige interesser, har den møtt kritikk for å i for liten grad ta hensyn til kumulative effekter. Reinbeitedistriktene har vært utsatt for en rekke individuelle inngrep i en periode som strekker seg minst hundre år tilbake i tid (Bjørklund 2013, 418). Som et resultat av dette bestilte Sametinget en egen konsekvensutredning, utført av Stiftelsen Protect Sápmi, som tok for seg både direkte, indirekte og kumulative effekter av tiltaket (Eira et al., 2020, 6). Rapporten viser til både eksisterende og planlagte tiltak i de berørte områdene, som blant annet veinett, kraftlinjeutbygging, snøscooterløyper- og hundekjøring, vannkraftverk, hytteutbygging og øvrig infrastruktur (Eira et al. 2020, 30-37). RBD 22 Fiettar har allerede mistet bruksareal som følge av 420 kV kraftlinjeutbyggingen fra Alta til Skaidi, og det planlegges nå videre utbygging på strekningen fra Skaidi til Hammerfest, noe som vil beslaglegge ytterligere arealer (Larsen 2023). Konsekvensutredninger i forbindelse med den nye kraftledningen fra Skaidi til Hammerfest ble det konkludert med at utbyggingen, spesielt i anleggsfasen, vil ha stor belastning på distriktet i form av økt skremsel- og beiteunnvikelse, samt økt arealtap (Hjerkinn et al. 2021, 51). Her

påpekes det også at en realisering av gruveprosjektet i Kvalsund vil forsterke denne effekten (Hjerkinn et al. 2021, 51). Eira med kolleger (2020, 66) oppsummerer den kumulative inngrepssituasjonen (tabell 5.1) med å legge frem en prosentvis fordeling av omfanget av reindistriktet som vil bli berørt av eksisterende og fremtidige inngrep. Her omtales Nussirprosjektet som primærobjektet, mens de resterende utbygginger er definert som sekundærobjekter.

Arealberegning	Km2	Prosentvis andel
Distrikt	990	100%
Totalareal påvirket kumulativt 2020	532,19	54%
Totalarealet påvirket kumulativt med fremtidige sekundærobjekter, anleggsperiode	620,3	63%
Totalareal påvirket når primærobjektet inkluderes	688,57	70%

Tabell 5.1: Den kumulative inngrepssituasjonen (Eira et al. 2020, 66)

Dette viser at når gruveprosjektet blir satt i sammenheng med andre næringsutbygginger i samme influensområde, er omfanget av inngrepene omfattende. Utredningen konkluderer med at det ikke vil være et fremtidig grunnlag for reindrift i samme skala, noe som vil kunne gå på bekostning av samisk sysselsetting og ivaretagelse av samisk kultur og tilhørende mennesker (Eira et al. 2020, 67/75). Den overordnede reindriftsfaglige vurderingen er at de avbøtende tiltakene som er representert i konsesjonsvedtaket er selvmotsigende og ikke samsvarer med inngrepets negative konsekvenser for reindriften (Eira og Eira 2020, 4-8). Dette stemmer overens med delkonklusjonen vedrørende reindriften i rapporten fra Vista Analyse (Ibenholt, Rasmussen og Skjelvik 2016, 30). En studie utført vedrørende kumulative effekter av infrastruktur og menneskelige forstyrrelser på reinsdyr viser sterke negative effekter av en økning i slike inngrep, hovedsakelig i form av unnvikelse (Eftestøl et al. 2021, 2687). En annen studie som fokuserer utelukkende på minedriftens påvirkning av reinsdyr konkluderer med at reinsdyrene begrenser bruken av habitat i området rundt gruveanlegget med opptil 1.5 kilometer (Eftestøl et al., 2019, 1853). Selv om denne studien har tatt utgangspunkt i et dagbrudd i Syd-Varanger, og Nussirprosjektet omhandler en underjordisk gruvedrift, er studien relevant med bakgrunn i påvirkningen av støy, lukt og visuelle inntrykk, som et resultat av forhøyet menneskelig aktivitet i reindriftsområder. Samme resultater kan man se i lignende studier som omfatter reinsdyr og andre hjortedyr (Jansen et al., 2009; Stankowich og Reimers 2015; White and Gregovich 2017; Plante et al. 2018). Den totale vurderingen av tidligere studier og utførte konsekvensutredninger viser til at inngrep i samiske landområder hvor det foreligger reindrift,

vil ha signifikante negative konsekvenser. Videre vil det redegjøres for relevante funn angående sjøsamisk bruk i influensområdet.

Sjøsamer er en fellesbetegnelse for de samiske innbyggerne ved fjordstrøkene i Nord-Troms og Finnmark, hvor de tradisjonelt levde av en kombinasjon av fiske, jordbruk og sanking (Nilsen 1999, 89; Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 6). I dag er ikke den sjøsamiske bruken av både land og vannressurser like utbredt som tidligere, og det kan være vanskelig å kvantifisere hvor stor andel av dagens fiske som anses som sjøsamisk (Eythórsson 2011, 9; Angell, Nygaard og Selle 2020, 3). Ved forrige århundreskifte viser folketellinger at majoriteten i disse fjordområdene var samisk, men som et resultat av blant annet fornukspolitikk, økonomiske endringsprosesser og en norsk befolkningsekspansjon, er ikke dette lenger tilfellet (Nilsen 1999, 92). I forbindelse med utvikling av reguleringsplan for gruveprosjektet ble det utarbeidet en konsekvensutredning for sjøsamisk bruk av Repparfjorden og sjønære arealer (Eythórsson 2011). Dette er eneste utredning som tar for seg sjøsamiske interesser, og Sametinget har blitt møtt med kritikk fra begge parter i konflikten for å lede en ensidig samisk politikkføring i reindriftens favør, som ikke hensyntar det sjøsamiske samfunnet i Kvalsund i tilstrekkelig grad (Nygaard 2018; Måsø 2019). Konsekvensutredningen utført på bestilling av Nussir ASA tar for seg hovedsakelig konsekvenser av et potensielt sjødeponi og tilknyttet landareal, da dette anses som den delen av næringsprosjektet som vil berøre sjøsamisk bruk (Eythórsson 2011, 6). Det er nedfelt i norsk lov at staten er forpliktet til å tilrettelegge for at det samiske folk skal kunne sikre og utvikle sin kultur, samfunnsliv og språk. Den sjøsamiske ressursbruken regnes som særlig viktig bærer av det kulturelle og materielle grunnlaget for disse bosettingene, og faller i så måte inn under lovverket (NOU 2008: 5, 205; Sámediggi 2022).

I forbindelse med utredningen ble fire lokale fiskere intervjuet angående endringer i fisket frem til i dag. Felles for alle intervjuobjektene er en oppfatning av at gruveslammet som ble dumpet ved Follidal verk på syttitallet hadde særlige negative konsekvenser for kvaliteten og kvantiteten av fisk i Repparfjorden (Eythórsson 2011, 23-24). Det er delte meninger om hvorvidt gruveprosjektet bør realiseres, men en bred enighet om at det ikke må opprettes et sjødeponi i fjorden, noe som også støttes av Bivdi, sjøsamisk fangst- og fiskerierorganisasjon (Eythórsson 2011, 27). Konsekvensutredningen konkluderer med at et sjødeponi vil ha middels negativ effekt både for fiskeressurser og sjø- og sjønære arealer. De vurderer det dithen at de kortsiktige konsekvensene vil være betydelige, men at det ikke foreligger dokumentasjon på at

et sjødeponi vil føre til irreversible ødeleggelser eller skader på det lokale fisket i området (Eythórsson 2011, 32/36).

Havforskningsinstituttet sendte inn en høring til reguleringsplanen i september 2011, som tar for seg hvilke konsekvenser et sjødeponi vil ha for økosystemet i fjorden (Fosså et al. 2011). Hovedkonklusjonene fra høringen er presentert i tabell 5.2.

Ressurs	Konsekvens	Kilde
Bunndyr	Meget sterk negativ påvirkning i deponiområdet, avtakende effekt (avhengig av strømrøtning) lenger unna.	Christensen et al. 2011a Christensen et al. 2011b
Anadrom laksefisk	Betydelig risiko for alvorlig negativ påvirkning av laks, ørret og røye.	Goldstein et al. 1999 Hansen et al. 1999 Baldwin et al. 2003 Sandahl et al. 2007 Meyer og Adams 2010 Anon 2011 Urke et al. 2011 Christensen et al. 2011a Christensen et al. 2011b
Marine fisk- og fiskeri	Det er usikkerhet knyttet til den totale påvirkningen av torsk og annen marin fisk, men det anses som sannsynlig at et deponi i et gytefelt for torsk vil ha svært negative konsekvenser.	Falk og Christensen 2011a Falk og Christensen 2011b Berge et al. 2011 Hauser og Carvalho 2008
Dyreplankton	Sterke negative konsekvenser for hoppekreps som fungerer som matkilde for fiskelarver og yngel. Også mulighet for at dyreplankton kan fungere som vektor for bioakkumulering av kobber til disse.	Falk og Christensen 2011a Paffenhöfer 1972

Tabell 5.2: Oversikt konsekvenser økosystem sjødeponi Repparfjord (Fosså et al. 2011).

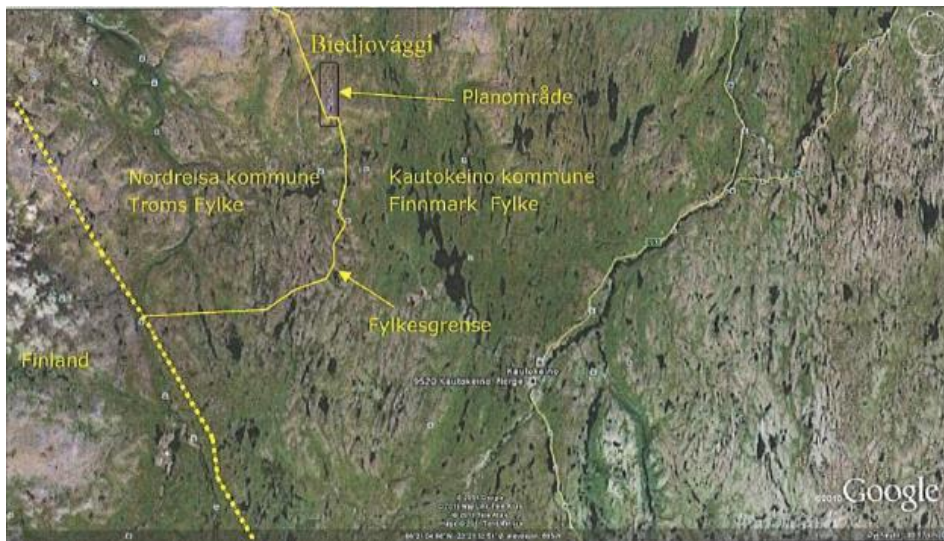
Havforskningsinstituttet påpeker at de mener det er utført et grundig arbeid i konsekvensutredningene, men fremmer en bekymring rundt hvordan utrederne har verdivurdert marine ressurser og natur, noe som i neste ledd påvirker konsekvensvurderingen av forurensningen (Fosså et al. 2011, 14). Til tross for at høringsinstansen påpeker egen mangelfull kompetanse om samiske interesser, anses høringen som relevant med tanke på økosystemets viktighetsgrad i sjøsamisk bruk.

I neste avsnitt vil empirisk materiale knyttet til Arctic Gold-caset bli gjennomgått.

5.1.2. Arctic Gold

I desember 2010 søkte Arctic Gold, med direktør Lars-Åke Claesson i spissen, om utvinningsrett til gruvedrift i områdene rundt det nedlagte gruveanlegget i Biedjovággi (Lund

2015, 53). Området befinner seg i et landområde som er benyttet av fire reinbeitedistrikt til hovedsakelig høst- og vårbeite på vei til kysten i Troms, med reinbeitedistrikt 34 Ábborašša som det mest berørte (Nygaard 2016b, 271). På samme måte som i Nussir-caset, innebærer dette at selskapet har de samme juridiske forpliktelsene til å ivareta de samiske interessene som er berørt. Som vist på bilde 4.1 ligger det planlagte området hovedsakelig i Kautokeino kommune, hvor den sørlige delen av planområdet faller inn i Nordreisa kommune.

Bilde 5.1: Arctic Gold planområde (Olsen og Heggheim 2012, 13).

Biedjovággi er beliggende i innlandet, og omfatter i motsetning til Kvalsund ikke sjøsamiske næringer. Kautokeino er Norges største reindrifskommune, hvor nærmere en tredjedel av befolkningen er direkte involvert i reindriften (Johnsen 2016, 12). Med bakgrunn i kommunestyrets endelige avslag av selskapets planprogram i 2013, foreligger det ingen kjente konsekvensutredninger i forbindelse med den planlagte næringsutbyggingen. Kommunen baserte sin avgjørelse på personlig og historisk kunnskap om reindrifsmessige konsekvenser av gruvedrift (Bals 2014, 1). Siden gruveaktivitetens oppstart i 1953 har reindriften blitt berørt av inngrepene på en eller flere områder. Allerede tilbake i 1967 engasjerte reindistriktene høyesterettsadvokat Bjørn Dalan for å forsikre seg om at konsesjonsvilkårene besørget at det ble tatt særlige hensyn til reindriften i området, uten at dette ga positive resultater (Lund 2015, 28).

Selv om en rekke studier viser til unnvikelse ved forhøyet menneskelig aktivitet i et næringsområde, skydde ikke all reinen gruveområdet når det ble startet opp med drift i

Biedjovággi (Lund 2015, 28). Siden dette var tilfelle, ble det på bakgrunn av bekymring rundt forurensing av beitearealet, uttalte Statens veterinære laboratorium i Harstad etter flere beiteprøvetakninger at

«Reinbeiteområdene i området er forurenset av avfallsprodukter fra gruvedriften ... Særlig kobberinnholdet i prøvene ligger svært høyt og en må regne med stor forgiftningsfare på disse beiten for dyr som beiter» (Lund 2015, 28).

Dette ble avvist som sannsynlig, ifølge Industridepartementet. I årene som fulgte ble påvirkningen av gruvedriften anerkjent i større grad, hovedsakelig gjennom økonomiske erstatninger, noe som ikke var tilstrekkelig for videre drift for enkelte av de berørte siidaene (Lund 2015, 32).

I en rapport utført av Norges vassdrag- og energiverk i 1996, vedrørende landskapsmessige forhold ved nedleggelsen av Biedjovággi Gruber, konkluderte utreder med at en manglende miljøprofil i tidligere driftsperioder har ført til vesentlige negative natur- og miljøresultater som kunne vært unngått (Sneve 1996, 13). Det er utført vannprøver i etterkant av både Norsk institutt for vannforskning (NIVA), samt en tidligere gruvearbeider Nils Aslaksen Skum, som begge viser forhøyede verdier av giftstoffer i drikkevannet til reinen (Utsi 2011; Iversen og Efraimsen 1996). Dette stemmer overens med reindrifutøvernes bekymringer rundt en potensiell ny oppstart av gruvedrift. NIVA-rapporten konkluderte likevel med at nivåene av giftstoffer er såpass beskjedne, at de med sannsynlighet ikke utgjør noen vesentlig fare for omgivelsene (Iversen og Efraimsen 1996, 4). I ettertid av nedleggelse av gruvedriften i 1991 er det i liten grad blitt revegetert, noe som gjør at reinbeitearealene fortsatt er innskrenket mot tidligere bruk (Nygaard 2016b, 271). I Arctic Golds reviderte planprogram fra 2012 regnes konsekvensutredningen som omhandler reindriften som den mest vesentlige. Her planlegges det blant annet å utrede kumulative effekter av inngrepet, i tillegg til en utredelse av mulige avbøtende tiltak (Olsen og Heggheim 2012, 74-75). Planprogrammet anerkjenner at tiltaket vil ha betydelige konsekvenser for reindriften (Olsen og Heggheim 2012, 74). Herunder faller også en revegetering og rehabilitering av de gruveområdene ved nedleggelse, som det tidligere ikke har vært utført i tilstrekkelig grad (Lund 2015, 73). Til tross for at kommunen har blitt oppfordret av blant annet Naturvernforbundet til å føre området tilbake naturen i størst mulig grad, er det foreløpig ikke skjedd noen ting (Somby og Lund 2023). Kommunen besluttet derimot i 2017 å regulere området til landbruks-, natur- og friluftsområder (Byggindustrien 2017).

I 2018 tildelte Direktoratet for mineralutvinning med Bergmesteren på Svalbard en ny utvinningsrett til Arctic Minerals AB i Biedjovággi, på tross av kommunens motstand mot ny gruvedrift (Haukdal 2019). Dette innebærer at selskapet på ny kan søke om driftskonsesjon. I Kautokeino kommunes arealplan for 2017-2030 er det besluttet at, av hensyn til den omfattende reindriften i kommunen, skal det i liten grad tillates ny næringsutbygging utover de områder hvor det allerede er aktivitet (Kautokeino kommune 2017, 27). Her er det også fremmet forslag om råstoffutvinning i Biedjovággi, noe som er forkastet, med begrunnelse i kommunestyrets manglende ønske om å tilrettelegge for ny gruvedrift (Kautokeino kommune 2017, 84). Den politiske uenigheten rundt en mulig gjenoppstart av gruvedrift i området gjør det naturlig å se videre på den politiske deltakelsen i Arctic Gold-caset.

5.2. Politisk deltakelse

5.2.1. Arctic Gold

I september 2011 innvilget Direktoratet for mineralforvaltning utvinningsrett til Arctic Gold i Biedjovággi i fem av de seks områdene det ble opprinnelig søkt for (Lund 2015, 53). Etter at Kautokeino kommune mottok planprogrammet ble dette straks lagt ut på offentlig ettersyn, hvor det totalt kom inn tjuesyv høringsuttalelser (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 8). Sametinget stiller seg i utgangspunktet positiv til planprogrammet, men ytrer bekymring rundt enkelte deler av utbyggingens effekt på reindriften (Olsen og Heggheim 2012, 96). Reindriftsforvaltningen i Finnmark er også kritisk til inngrepets innvirkning på reindriften, og trekker blant annet at området er ansett som en flaskehals for RBD 30A, og at endringer i driftsmønsteret i Biedjovággi og omegn vil få dominoeffekter langt utover dette berørte distriktet (Olsen og Heggheim 2012, 102). Avslutningsvis uttalte RBD 34 Ábborašša at området er benyttet både til vår- og høstbeite, trekkeleie, samt parring- og kalvingsområde for 2500 rein. De stiller seg sterkt imot et nytt dagbrudd i området, og viser til de store ødeleggelsene fra tidligere bruk (Olsen og Heggheim 2012, 114). I etterkant av høringsuttalelsen avsto Kautokeino kommune planprogrammet med ti mot ni stemmer, med begrunnelse i reindriften tap av beitearealer, og den nye plan- og bygningsloven §3-1 ble benyttet for å underbygge dette (Nygaard 2016b, 273). Nordreisa kommune på sin side stilte seg langt mer positiv til tiltaket, og en enstemmig innstilling sendte et godkjent planprogram ut på høring oktober 2011 (Funderud 2011, 3). Kommunen hadde ingen merknader til planprogrammet, og kom dermed ikke med noen høringsuttalelser (Olsen og Heggheim 2012, 107).

Arctic Gold godtok ikke avslaget fra Kautokeino kommune, og forsøkte umiddelbart å få kommunestyrevedtaket ugyldiggjort, parallelt med å endre på planprogrammet i henhold til høringsinnspillene (Lund 2015, 57). Der forelå stor usikkerhet både i kommunestyret og hos selskapets juridiske avdeling om hvorvidt vedtaket i det hele tatt var lovlig, med tanke på at lovverket var hittil lite benyttet i tilsvarende saker (Nygaard 2016b, 273). Justisdepartementets tolkningsuttalelse lot tvilen komme kommune til gode, og vedtaket ble erklært gyldig (Justis- og beredskapsdepartementet 2013). Selskapet leverte så inn et revidert planprogram som nok en gang ble avslått i sin helhet, denne gangen med ti mot ni stemmer (Nygaard 2016b, 273).

Det ble i november 2011 holdt to folkemøter i regi av Arctic Gold, i henholdsvis Nordreisa og Kautokeino (Olsen og Heggheim 2012, 118). I Nordreisa var hovedsakelig kommuneøkonomi i tillegg til miljøhensyn hovedtematikken, mens i Kautokeino hadde flere aktører reindriftsinteressene på agendaen for møtet. Her uttaler blant annet reineier Nila A. Gaup fra RBD 34 Ábborašša seg om hvordan han hadde kjent virkningene av tidligere gruvedrift på både kropp og lommebok

«Jeg er en av de som har måttet skåret ned på flokken, slik det ikke rakk til livsopphold» (Olsen og Heggheim 2012, 129).

Johan Aslak Logje, leder i RBD 30A, stilte seg i utgangspunktet positiv til de bidrag næringsutbyggingen også kunne ha for reindriften, men påpekte at dette var forutsatt en nedskalering av utbyggingsplanene for nord- og sydfeltet (Olsen og Heggheim 2012, 128).

I Kautokeino, som i Kvalsund, blir det argumentert for at gruen vil bidra med en betydelig mengde arbeidsplasser, men til tross for en høy ledighet i kommunen stilte flertallet seg skeptiske til hvilken påvirkning nødvendig utenlandsk arbeidskraft vil kunne ha for den samiske kulturen (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 12). Som et motsvar på denne bekymringen kom selskapet med et tilbud om betydelige summer til blant annet Samisk videregående skole, kulturfestivaler og reindriftsskole, i tillegg til nødvendig infrastrukturelle utbygginger (Lund 2015, 61). På tross av de økonomiske insentiver presentert av Arctic Gold, ble selskapet oppfattet av mange som både kunnskapsløse om det norske plansystemet og arrogante i sitt møte med det (Nygaard 2016b, 274). I dokumentarfilmen «Gollegiisá-Skattkammeret» på NRK (2013) kunne man se direktør Claesson snakke nedsettende om blant annet lokalpolitikere i Finnmarks kunnskapsgrunnlag i planprosessen

«De är kommunpolitiker, och dom är ofta fritidspolitiker. De är inte alltid pålästa kanske om lagstiftningen, och hur den går till, vilka beslut som ska fattas när och så vidare.» (NRK 2013).

Til tross for at Arctic Gold ønsket en statlig inngripen, med bakgrunn i de store nasjonale interessene gruvedriften ville medføre, uttalte kommunal- og moderniseringsministeren at de ikke ønsket å overkjøre det lokale selvstyret (Nygaard 2016b, 275). De samiske interessene er godt inkorporert i lokaldemokratiet i Kautokeino, og kommunens reindriftutøvere anses på grunn av dette som å ha et sterkt planvern (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 15). Dette regnes som en av hovedargumentasjonene for at utbyggingstiltaket ble avvist i sin helhet. Reindriften anses som den viktigste kulturbæreren i en av Norges største samiske kommuner (Johnsen 2016, 12). Kunnskapsgrunnlaget til lokalpolitikere om konsekvenser for reindriften ved næringsutbygging er regnet som solid, og er ikke i like stor grad avhengig av eksterne fagmiljøer for å kunne begrunne avgjørelsen (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 15).

Videre i neste avsnitt vil det redegjøres for den politiske deltakelsen i Nussir-caset, og de samiske interessenes legitimitet i planprosessen.

5.2.2. Nussir ASA

Administrerende direktør i Nussir ASA, Øystein Rushfeldt, uttalte på et seminar vedrørende forholdet mellom utvinningsindustrier og urfolk, at med tanke på at gruvedriften bare vil oppta en liten del av landarealet, var det høy sannsynlighet for at reindriften uten store problemer kunne drifte videre som normalt (Broderstad og Weines 2013, 83). Det var i så måte viktigere å huske på at Kvalsund var et sjøsamisk område, hvor samfunnet i stor grad var avhengig av ny næringsutvikling for å kunne forhindre videre nedgang i bosetning (Broderstad og Weines 2013, 83). Sameloven §4 presiserer samers rett til å bli konsultert i saker som berører samiske interesser, saker som kan få virkning for samisk kulturutøvelse. Ledelsen i Nussir ASA har hatt fokus på involvering av alle interessenter i næringsutviklingen, og har blant annet opprettet to ressursgrupper (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 9). Selskapet har fra tidlig i planprosessen hatt en omfattende dialog med lokalbefolkningen og reindriften gjennom både ressursgruppene og offentlige møter (Koivurova et al. 2015, 32). Rushfeldt forstod tidlig viktighetsgraden av en aktiv inkludering og samarbeid med andre interessenter i lokalmiljøet, og har deltatt i alt fra reingjeting til offisielle konferanser (Espiritu 2015, 59). Dette viser at de samiske interessenes mulighet til å påvirke i de forskjellige delene av planprosessen har vært gode, med forutsetning av at de innehar tilstrekkelig kompetanse og ressurser til å fremme sine interesser på et likestilt nivå som motparten (Nygaard 2016a, 22).

Reindriften har gjennom hele prosessen vært aktive med å dokumentere hvilken påvirkning gruveprosjektet vil ha for videre drift, og fremstår i så måte som juridisk sterke i fremstillingen av sine interesser (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 9). Representanter for reindriften har møtt til både meklingsmøter med Fylkesmannen og folkemøter med gruveselskapet, i tillegg til å levere høringsuttalelser (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 9). Til tross for dette har næringen møtt liten støtte fra kommunestyret for betydningen av deres levebrød (Koivurova et al. 2015, 34). Reindriftnæringen blir av kommunestyret ansett som sommergjester, og blir derav ikke behandlet som en del av lokalsamfunnet (Nygaard 2016a, 23). Kommunens hovedfokus har vært på jobbmulighetene og den potensielle befolkningsveksten mineralsatsningen kan ha for lokalsamfunnet fremfor å anerkjenne viktigheten av reinnæringens behov (Nygaard 2016a, 22).

I Kvalsund er samene en minoritet, og den samiske identiteten kan anses for å være vag i motsetning til Kautokeino, mye grunnet utflytting (Koivurova et al. 2015, 31; Nygaard 2016a, 23). I reguleringsplanen er det utarbeidet tyve konsekvensutredninger totalt, hvorav tre av disse omhandler samiske interesser (samiske kulturminner, samisk sjøfiske og reindrift). Det er imidlertid ikke utredet hvordan næringsutbyggingen vil påvirke den samiske samfunnskonteksten, med tanke på blant annet ivaretagelse av den samiske identiteten (Nygaard 2018, 12). Konsekvensutredningen fra Vista Analyse tar for seg samfunnsøkonomiske konsekvenser (Ibenholt, Rasmussen og Skjelvik 2016). Den går ikke inn på spørsmål vedrørende påvirkningen de forskjellige samfunnsøkonomiske virkningene vil kunne ha for den samiske identiteten i lokalsamfunnet. Enkelte eksterne krefter hevder at det samiske samfunnslivet og deres kultur ikke lenger er så ulikt andre nordmenns levesett (Angell, Nygaard og Selle 2020, 9). Med bakgrunn i dette antas det at tradisjonelle næringers «neikultur» forhindrer en modernisering av det samiske samfunnet fremfor å være en identitetsmarkør (Angell, Nygaard og Selle 2020, 9; Fløystad 2023).

Per i dag foreligger det ingen krav fra staten om at bergindustrien må dokumentere potensielle og historiske ringvirkninger av industrien i lokalsamfunnene, som andre næringer, som for eksempel petroleumsindustrien, er lovpålagt (Nygaard 2018, 12). Dette er en av flere årsaker til at Sametinget ikke har tilsluttet seg mineralloven, da de mener den ikke i stor nok grad ivaretar samiske interesser og rettigheter (Sametinget 2023).

Med bakgrunn i at Nussir ASA planlegger en næringsutbygging i et område som omfatter både reindrifts- og sjøsamiske interesser, kan det oppstå interne stridigheter om en utbygging er ønskelig, og i tilfelle hvordan dette skal forløpe seg. Blant annet mulige deponiløsninger har vært et rom for konflikt mellom samiske interessenter. Reindriften argumenterer for at et landdeponi vil være katastrofalt for videre drift med tanke på ytterligere tapt landareal (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 9). Sjøsamiske interessenter på sin side mener at et sjødeponi vil ha alvorlige konsekvenser for deres videre bruk av Repparfjorden og Repparfjordelva, med bakgrunn i tidligere erfaringer med gruedumping på syttitallet (Eythórsson 2011, 27). Dette er et syn som deles av flere interessenter utenfor den samiske befolkningen, men her argumenteres det utelukkende på bakgrunn av miljøhensyn, og negative effekter for den sjøsamiske bruken blir ikke knyttet til dette (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 9). I dag har miljøorganisasjoner og samiske interessenter mobilisert seg for en felles agenda mot gruveutbyggingen, men dette var ikke tilfelle i forkant av den godkjente reguleringsplanen (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 9). De to forskjellige samiske aktørene anses som å ha ulike tilnærminger til planprosessen, og den sjøsamiske parten fremstår noe fragmentert angående gruedriften, med meninger som hos enkelte endret seg i løpet av planprosessen (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 9). I tillegg har ikke de sjøsamiske interessentene klart å samle aktuelle talspersoner i like stor grad som reindriften, hvor både Sametinget og den statlige reindriftsadministrasjonen har talt deres sak (Nygaard 2016a, 23). Dette innebærer at sjøsamiske interessenter, som verken var representert i kommunestyret eller hadde andre talspersoner til å tale sin sak, ikke opplevdes som like tydelige i sin meningsytring som reindriften (Koivurova et al. 2015, 34). Mangel på kunnskap om offentlige prosesser bidrar i mange tilfeller til at små interessentgrupper opplever det utfordrende å organisere seg, og blir derav ikke hørt i en planprosess (Nygaard 2016a, 22).

Intervjuer med folkevalgte i kommunestyret i Kvalsund viser at det er delte oppfatninger om de har hatt nok tilgjengelig informasjon om sakens kjerne i forkant av de politiske beslutningsprosessene om reguleringsplanen (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 11). Hvor forkjempere for næringsutbyggingen anser seg som godt informert, er det andre parter som kjenner på usikkerhet knyttet til komplekse og omfattende fagrapporter, med manglende tid til å sette seg inn i den samlede effekten av tiltaket, se tabell 5.3 (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 11).

Casekommune	De samiske interessers legitimitet	Kunnskapsgrunnlag
Kvalsund	Svakt	Stoler på KU, men etterlyser sammenstilling
Kautokeino	Sterkt	Lokal kunnskap og erfaring

Tabell 5.3: Casevariasjon samisk legitimitet og kommunalt kunnskapsgrunnlag (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 15).

Realiseringen av gruveplanene er motivert av sterke politiske og økonomiske interesser, hvor konflikten oppleves som en destabiliserende faktor for myndighetenes nordområdesatsing (Hasselberg 2016, 64/73). Et statlig og kommunalt ønske om å implementere mineralstrategien i Kvalsund fremstår viktigst, noe som resulterer i en degradering av samiske interesser i den hensikt å få fortgang i prosessen (Nygaard 2016a, 22). Kommunestyret behandlet reguleringsplanen i to omganger, hvor det først i mai 2012 ble stemt over deponiløsning, med flertall for sjødeponi som beste løsning. I oktober samme år ble det kalt inn til et ekstraordinært kommunestyremøte for å stemme over den endelige reguleringsplanen, hvor syv av åtte representanter stemte for en godkjenning (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 9). Dette viser et klart flertall i kommunestyret som ønsker ny næringsutvikling velkommen til Kvalsund.

I neste avsnitt vil det bli redegjort for de juridiske hensyn som er blitt gjort i henholdsvis Nussir- og Arctic Gold casene, for å kunne avklare hvorvidt aktuelle lovverk og folkerettslige bestemmelser har ivaretatt samiske interesser.

5.3. Juridiske hensyn

5.3.1. Nussir ASA

Gjennom høringsuttalelsene i forkant av konsesjonsinnvilgningen til Nussir ASA ble en rekke lovverk og folkerettslige bestemmelser trukket frem som relevante. En fellesnevner for flertallet av disse er ivaretagelsen av samisk kultur-, næringsutøvelse- og samfunnsliv. Grunnloven §108 stiller krav til at statens myndigheter skal tilrettelegge forholdene for å kunne ivareta disse samiske særrettighetene. Denne grunnlovsbestemmelsen bygger videre på SPs artikkel 27, som stiller krav til, i Norges tilfelle, at den samiske befolkningen ikke skal nektes retten til blant annet å utøve sin egen kultur, kollektivt eller individuelt. Det er denne konvensjonen som er tyngst vektlagt, både blant opposisjonen og Nærings- og fiskeridepartementet i konsesjonsvedtaket. Med bakgrunn i tap av beitearealer viser departementet til dommen i Alta-saken fra 1982, hvor Høyesterett konkluderte med at et tap på knappe 2,8 kvadratkilometer ikke var tilstrekkelig til å anses som i strid med artikkel 27 (Grønnevet 2019, 25). Det vises også til

fire andre, internasjonale saker av interesse, som har vært oppe i menneskerettskomiteen, hvor en fellesnevner er at SPs artikkel 27 ikke presiserer hvor stort arealinngrepet må være før det foreligger et brudd på konvensjonen (Grønnevet 2019, 27). I Fosen-saken, HR-2021-1975-S, konkluderte Høyesterett med at vindkraftutbyggingen var i strid med reineiernes rett til kulturutøvelse med bakgrunn i artikkel 27. Her er det et vesentlig større totalt arealinngrep enn i Alta-saken, i overkant av sekstitte kvadratkilometer fordelt på to reinbeitedistrikt. Repparfjord kobberforekomst beslaglegger 37,6 kvadratkilometer, og faller i så måte i midten av disse to rettsbestemmelsene, som kan anses som veiledende i Nussir-saken (Nærings- og fiskeridepartementet 2019, 1). I utredningen fra samerettsutvalget vedrørende den nye sameretten, presiseres det at det ikke nødvendigvis må foreligge en total nektelse av kulturutøvelse for å være i strid med artikkel 27, men at også en betydelig innsnevring av denne utøvelsen vil trolig også være stridig med folkeretten (NOU 2007: 13A, 205). Med bakgrunn i tap av arealer er også reindriften av interesse, noe NRL trekker frem i sin høringsuttalelse. Lovens §22 sier at flyttleier skal ikke stenges, og reindriften skal fritt og uhindret kunne fortsette å drive og flytte rein i tradisjonelle flyttområder. Gruveprosjektet er planlagt å starte opp i trekkeleien til både reinbeitedistriktene Fálá og Fielttar, og driften vil komme i konflikt med disse (Grønnevet 2019, 29). For å innfri lovverket i reindriften er avbøtende tiltak benyttet, hvor aktivitetsnivået skal holdes på et minimum i periodene hvor reinen vanligvis trekker i området (Grønnevet 2019, 5).

SPs artikkel 27 kan også settes i sammenheng med mineralloven §6, som sier at loven må sees i samsvar med folkerettslige bestemmelser om urfolk og andre minoriteter. Lovens paragraf 2-b, påpeker at naturgrunnlaget for samisk samfunnsliv, næringsliv og kultur skal hensyntas i mineralforvaltningssaker. I en klage på vedtaket om tildeling av driftskonsesjon mener Sametinget at de samlende effektene av tiltaket ikke er tilstrekkelig utredet, noe departementet stiller seg uenig i (Nærings- og fiskeridepartementet 2019, 16-17). Viktighetsgraden av kumulative effekter som kan ha en negativ innvirkning på reindriften er presisert i Ot.prp. nr. 43 (2008-2009) s. 129 og 130. Videre sier mineralloven §17 at Sametinget skal få uttale seg i saker som berører samiske interesser i et område. Dette er også presisert i ILO-169, i tillegg til UNDRIP, som Norge er folkerettslig forpliktet til å følge, i tillegg til at ILO-169 delvis er inkorporert i Finnmarksloven (Kommunal- og distriksdepartementet 2020). Sametinget kom med høringsuttalelser i forkant av konsesjonsvedtaket, og fulgte opp dette med en klage på vedtaket i samarbeid med blant annet Naturvernforbundet, RBD 20- og 22 (Grønnevet 2019, 8; Nærings- og fiskeridepartementet 2019, 24).

Finnmarksloven er et annet lovverk som er blitt trukket frem fra Naturvernforbundet, Natur- og ungdom, Vest-Finnmark jeger- og fiskeforening, som alle enes om at en driftskonsesjon vil være lovstridig i henhold til lovens §1 (Grønnevet 2019, 9). Loven skal særlig vektlegge grunnlaget for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Paragraf fire sier at Sametingets retningslinjer skal benyttes ved vurdering av samiske interesser. Nussir ASAs reguleringsplan viser at flere av konsekvensutredningene har vektlagt Sametingets retningslinjer (Didriksen 2011). I forarbeidene til lovverket, Ot.prp. nr. 53 (2002-2003) s. 141, blir det presisert at i saker hvor det er interessekonflikter mellom en samisk part og allmenheten, skal avveiningen vektlegge samiske interesser vesentlig, med unntak av de tilfeller hvor de andre hensyn kan anses som betydelig tungtveiende. I konsesjonsvedtaket vektlegges den samfunnsøkonomiske verdiskapingen sterkt, med bakgrunn i den potensielle økonomiske veksten tiltaket vil kunne bidra med i Kvalsund. Utredningen til den nye sameretten sier følgende

«Det må etter dette antas det ikke nødvendigvis skal svært mye til for at et tilfelle hvor et enkeltindivid eller en gruppe tilhørende et urfolk blir fratatt eller får begrenset sine muligheter til å utøve tradisjonelle næringer på grunn av et naturinngrep eller et statlig reguleringsiltak, vil stride mot artikkel 27. Det kan for eksempel være nærliggende å anta at et inngrep som umuliggjør reindrift i et viktig reindriftsområde slik at en del utøvere blir tvunget ut av næringen, kan være i strid med bestemmelsen. Dette vil i alle fall gjelde om inngrepet ikke er motivert ut fra hensynet til at reindriftskulturen skal overleve, men ut fra storsamfunnets interesser» (NOU 2007: 13A, s. 204).

Avslutningsvis er sameloven ment å sikre blant annet det samiske språk, i tillegg til kultur og samfunnsliv. Sametinget og NSR ytrer bekymringer rundt de negative konsekvenser et sjødeponi ville ha for det sjøsamiske, materielle kulturgrunnlaget, og får støtte fra Bivdi på dette punktet (Grønnevet 2019, 36). I tillegg fremhevet Sametinget også, både gjennom konsultasjoner og i sin høringsuttalelse, at de anså gruveprosjektets behov for tilflyttende arbeidskraft som en trussel mot det samiske samfunnsliv og språk (Grønnevet 2019, 36). Nærings- og fiskeridepartementet mente på sin side at det ikke var særlig sannsynlig at gruveetableringen ville ha en betydelig innvirkning på det samiske språk og levevis i Kvalsund, og gikk av den grunn ikke videre med dette høringsinnspillet (Grønnevet 2019, 36).

I Biedjovággi kom aldri saken opp på et statlig nivå, da kommunestyret avsto reguleringsplanen i sin helhet i 2013. Det vil av den grunn i neste avsnitt hovedsakelig fokuseres på plan- og bygningsloven, da denne ble lagt til grunne for avslaget.

5.3.2. Arctic Gold

I april 2012 vedtok Nordreisa kommune å gå videre med Arctic Golds planprogram, med hjemmel i plan- og bygningsloven (PBL) §12-9, under forutsetning at konsekvensutredninger skulle redegjøre for tiltakets virkning på et kommunalt og lokalt nivå, med særskilt fokus på naturmessige konsekvenser (Bals 2014, 5). Kautokeino kommune på sin side benytter §12 i samme lovverk til å avslå selskapets reviderte planprogram året etter (Bals 2014, 7). Paragrafen gir lokale myndigheter rett til å stoppe et planinitiativ om de mener at dette ikke bør føres frem. Siden lovverket ble vedtatt i 2008, hadde det hittil ikke vært oppe noen saker hvor et planprogram hadde blitt avvist i et kommunestyre (Lund 2015, 60). Dette medførte at etter det første avslaget forelå hyret selskapet inn advokater for å se til at juridiske rettigheter var ivaretatt, samtidig som kommunen selv tok kontakt med Justisdepartementet for å avklare om hvorvidt de hadde tolket loven riktig (Nygaard, Carlsson og Sletterød 2017, 8). Departementet ga kommunen medhold i deres avslag, med henvisning til PBL §12-9 og §12-11

«Under tvil er vi kommet til at en kommune antakelig ikke har plikt til å fastsette planprogram for en privat planlegging av en detaljregulering i tilfeller der kommunen ikke ønsker det påtenkte tiltaket» (Justis- og beredskapsdepartementet 2013).

Kommunen begrunnet avslaget med at de som en sentral urfolkskommune var forpliktet til å ivareta og tilrettelegge for samisk næringsliv, kultur og naturgrunnlag (Bals 2014, 5). Kommunen henviser til blant annet Grunnloven og internasjonale konvensjoner, som lovfester særskilte urfolksrettigheter som skal ivareta den samiske befolkningens behov (Bals 2014, 5). Her kan blant annet ILO-169, UNDRIP og SPs artikkel 27 være gjeldende, med bakgrunn i ivaretagelsen av landrettigheter, kultur og næringsliv. Det totale arealbruket på gruveprosjektet er anslått til å utgjøre omtrentlig 19,4 kvadratkilometer (Olsen og Heggheim 2012, 15). Dette havner, i likhet med Nussir-caset, midt imellom arealbruken til de to forskjellige domsavgjørelsene henvist til i kapittel 4.3.1. Kautokeino kommune argumenterer med at flere offentlige utredninger konkluderer med at reindriften ikke kan bestå i sin nåværende form om næringsinngrep fortsetter i samme tempo som det gjør nå (Bals 2014, 5). Videre ser kommunestyret med beklagelse på at Arctic Gold ikke, på tross av oppfordring til dette, har planlagt å konsekvensutrede samfunnsmessige virkninger for lokalsamfunnet (Bals 2014, 6). Dette er nedfelt i lov gjennom blant annet plan- og bygningsloven §14. I sitt avslag til planprogrammet oppgir ikke kommunen ytterligere lovverk som aktuelle for deres beslutning.

I drøftingsdelen vil det empiriske materialet fra *kapittel fem* bli satt i sammenheng med teoretiske perspektiver fra *kapittel tre*. Kapittelet er organisert i to deler, hvor *del 6.1* drøfter forskningsspørsmålene hovedsakelig fra et multikulturelt perspektiv. Videre i *del 6.2* vil den agonistiske pluralismen bli benyttet. Teoriene vil til en viss grad overlape hverandre på enkelte punkter i delkapitlene, noe som kan bidra til å skape et mer helhetlig bilde av problemstillingen.

6. Drøfting

6.1. Nei til alt?

Som en multikulturell stat med en urbefolkning, er man i Norge juridisk forpliktet til å konsultere samiske interessenter i forkant av næringsutbygginger som kan ha en innvirkning på det samiske samfunnslivet. Konsultasjonsplikten skal bidra til å sikre en effektiv politisk deltakelse, en av de grunnleggende liberaldemokratiske verdiene som samfunnet er bygget på. I Kvalsund ble aktuelle interessenter tidlig involvert i planprosessen, gjennom både folkemøter og offentlige høringer. Dette har vært en viktig del av planleggingen for gruveutbyggerne, og ønsket om å engasjere og involvere lokalsamfunnet på alle plan synes å ha vært sentral. Analysen viser at samiske reindriftsinteresser har aktivt deltatt i prosessen, både gjennom Sametinget, som privatpersoner og via egne interesseorganisasjoner som blant annet NSR og NRL. Til tross for at sjøsamiske aktører også har vært representert, er den generelle oppfatningen at deres interesser har havnet noe i bakgrunnen for reindriften, og i så måte ikke har hatt like stor politisk deltakelse som reindriftssamene i de innledende fasene. I tillegg har sjøsamiske uttalelser vært noe fragmenterte og representert begge parter i saken. Kvalsund er en bygd med få fastboende samer, hvor reindriften i hovedsak anses som gjester i flyttperiodene. Selv om reindriftsinteressene har hatt en sterk representasjon i planprosessen, foreligger det en oppfatning av at deres aktive politiske deltakelse ikke har hatt den store betydningen når beslutningene skal tas. Både den norske stat og Nussir ASA synes å ha lagt vekt på å ivareta de folkerettslige bestemmelser og juridiske forpliktelser de er bundet av. Konsultasjonsplikten er blitt hensyntatt, og både Sametinget, interesseorganisasjoner og private aktører har fått uttale seg. I Biedjovággi kan man også se en aktiv deltakelse fra både lokalsamfunnet og samiske interessenter, på tross av at det ikke ble arrangert like mange folkemøter i forkant av planprogrammet som i Kvalsund. Selv om alle interessenter skulle få muligheten til å uttale seg om gruveprosjektet, var de innledende fasene langt kortere enn hos Nussir ASA. Man kan

likevel si at den juridiske konsultasjonsplikten er gjennomført, da det ble avholdt et folkemøte, i tillegg til en offentlig høringsrunde i forkant av vurderingen av planprogrammet.

Hovedtanken bak den liberale multikulturelle hypotesen er å kunne sikre minoritetsrettigheter uten at dette skal måtte gå på bekostning av etablerte liberaldemokratiske verdier. Debatten rundt de samiske særrettighetene opp mot storsamfunnet er på dagsagendaen som aldri før, med stadige ønsker om ny næringsutvikling i tradisjonelle, samiske områder. Motstandere vil kunne hevde at samiske rettigheter går på bekostning av den øvrige befolkningens rett til økonomisk utvikling og innovasjon, hvor et gjentakende mantra i samfunnsdebatten er at reindriften sier «nei til alt». Dette er forenelig med multikulturalismens kritikeres oppfatning av teorien som en egoistisk kanal som skal bidra til at, i dette tilfellet samiske næringsinteresser, skal kunne oppnå en større grad av kontroll og makt over de berørte områdene. I Nussir-saken var det en bred enighet blant reindriftssamene at en gruveutbygging i Repparfjorden ville ha en betydelig negativ innvirkning på videre reindrift i området, og kan på denne måten defineres som en del av denne «nei-kulturen». Den samme motstanden mot en nyetablering i Biedjovággi var fremtredende i Kautokeino, til tross for at man også her kunne se deler av reindriften som var åpen for gruve drift. Reindriftens tydelige stemme i Kautokeino var avgjørende for planprogrammets endelige avslag i 2013. Med nittifem prosent fastboende samer er tradisjonelle næringer en så elementær del av hele samfunnsoppbyggingen og politiske beslutningsprosesser, at det ville være unaturlig om ikke kommunestyrets avgjørelser bar preg av dette. Her stiller det samiske samfunnet i Kvalsund langt svakere. På tross av et felles ønske om ivaretagelse av det samiske språk, kultur og samfunnsliv oppstår det interne uenigheter, som for eksempel ved spørsmålet om deponiløsning. Når begge løsningene vil ha en alvorlig innvirkning på hver sin måte opp mot samiske næringer, kan man se en interessekonflikt innad i samme samfunnsgruppe, selv om de deler andre felles målsetninger. Dette resulterer i en intern splittelse i det samiske miljøet som kan ha bidratt til å styrke næringsutviklernes posisjon i beslutningsprosessen. Øystein Rushfeldt har gjennom hele planprosessen snakket varmt om å hensynta den samiske delen av samfunnet, i tillegg til å bidra til samfunnsøkonomisk verdiskaping i alle ledd. Dette gjenspeiler seg i de innledende fasene hvor alle samiske aktører skulle få mulighet til å delta og fremme sin sak. Imidlertid svekkes denne oppfatningen når den endelige reguleringsplanen legges frem, hvor det, på tross av at egne konsekvensutredninger viser til en betydelig negativ innvirkning på reindriften og til dels den sjøsamiske bruken, velges å gå videre med løsninger som vil gå på bekostning av den samiske næringen i Kvalsund. Når Nærings- og fiskeridepartementet i tillegg velger å utstede utvinningskonsesjon til Nussir ASA

i 2019, fremstår det som et asymmetrisk maktforhold mellom øvrigheten og den samiske minoriteten.

Den samiske selvbestemmelsesretten er ansett som sikret gjennom Sametinget i Norge, som et rådgivende organ bestående av samiske folkevalgte. Dette innebærer at man er forpliktet til å involvere Sametinget i beslutningsprosesser ved mineralsaker i samiske områder. Denne forpliktelsen er ivaretatt i både Kvalsund og Kautokeino. Spørsmålet har heller vært rettet til hvorvidt Sametinget i like stor grad har ivaretatt både de reindriftsmessige og sjøsamiske interessene i Nussir-saken. Kymlicka (1995) fremhever viktigheten av urfolks rett til selvstyre i multikulturelle stater. På denne måten skal samenes rett til selvbestemmelse sikres opp mot storsamfunnets maktposisjon. Problemet oppstår når det politiske organet som skal ivareta disse rettighetene fungerer i større grad som en veileder fremfor en absolutt rett. Den samme opplevelsen kan man få gjennom tilpassede lovverk og traktater som er ment å sikre samiske rettigheter. Lovverkene oppleves i mange tilfeller som lite konkrete og til dels vanskelige å fortolke, både for allmenheten og rettssystemet. Dette skaper usikkerhet, og konfliktnivået øker. Et godt eksempel på dette er beslutningsprosessen i Kautokeino, hvor kommunestyrets avgjørelse fikk medhold fra Justisdepartementet, under tvil. I Nussir-saken anses alle juridiske forpliktelser som opprettholdt fra statens side, men det er likevel differensierte meninger om hvordan regelverket er fortolket. Sametinget argumenterer på sin side for at konsultasjonsprosessen ikke var tilfredsstillende, på bakgrunn av at reinbeitedistriktene ikke fikk forelagt reelle vurderinger de kunne gi en respons på. I tillegg kritiserer de departementet for ikke å vektlegge den samiske kulturen tilstrekkelig i vurderingen av den samfunnsøkonomiske verdiskapingen. Når to politiske organer innehar en så forskjellig oppfatning rundt ivaretagelsen av minoritetsrettigheter, indikerer dette at lovverket kan oppfattes som for generelt, med et for stort rom for personlige tolkinger. Når Sametingets meninger i tillegg ikke vektlegges sterkere enn det fremstår i denne beslutningsprosessen, kan det tenkes at den samiske selvbestemmelsesretten ikke er tilstrekkelig ivaretatt i Nussir-saken. I Arctic Gold-saken har Sametingets uttalelser i større grad samsvart med kommunestyrets oppfatning av utbyggingsplanene. Her deler den politiske majoriteten Sametingets bekymringer rundt fremtidige muligheter for å opprettholde reindriften i en overskuelig fremtid. Til tross for et stort behov for nye arbeidsplasser i kommunen ble allikevel ønsket om å ivareta den tradisjonelle næringen i kommunen det mest tungtveiende. Kommunen uttaler at som en av de største urfolkskommunene i Norge vil det ikke være forenelig å gå videre med en næringsutvikling som vil kunne gå på bekostning av reindriften. Dette viser en bredere vilje til

å hensynta samiske interesser, og imøtekomme selvbestemmelsesretten i større grad enn i Nussir-saken.

Kymlicka presiserer viktighetsgraden tradisjonelle landområder har for urfolksbefolkninger, og hvor tett disse områdene er knyttet til deres kulturelle sfære. Historisk sett har retten til land hatt en stor positiv innvirkning på ivaretagelsen av urfolkskulturer verden over. Både norsk lov og internasjonal folkerett lovfester samers rett til å disponere de landområder de tradisjonelt har benyttet. Dette medfører at næringsutviklere, som Nussir ASA og Arctic Gold AB, må hensynta dette i sine planprosesser.

I Kvalsund utgjør den totale arealbruken til gruveprosjektet i underkant av trettiåtte kvadratkilometer. Denne arealbruken omfatter områder som blir benyttet av flere reinbeitedistrikt til å flytte reinen gjennom årstidene, i tillegg til kalving og parring. Problemene med tap av arealet til disse formålene er forsøkt løst gjennom avbøtende tiltak, som verken Sametinget eller reinbeitedistriktene selv anser som dekkende. I tillegg er det en rekke andre utbygginger helt eller delvis innenfor samme distrikter. Gruvemotstanderne påpeker det manglende fokuset på kumulative effekter i influensområdet. Den totale andelen av reinbeitearealene som er berørt av et eller flere næringsutbyggere i området er beregnet til å utgjøre nærmere sytti prosent. Flere studier rundt påvirkningen av beitedyr i næringsområder viser til både skremmel- og unnvikelseeffekter ved forhøyet menneskelig aktivitet. I tillegg til påvirkningen tiltaket vil ha for reindriften, har man også i Kvalsund sjøsamiske bosetninger. For disse regnes sjø- og elvefisket som en sentral identitetsmarkør, og er således en viktig bærebjelke for den samiske kulturen i kystområdene. En rekke undersøkelser (se tabell 4.2), i samsvar med lokalbefolkningens oppfatninger, viser at tidligere sjødeponier i Repparfjord og andre steder har hatt en klar negativ effekt på fisket i fjorden og tilhørende elveløp. Fiskebestanden har hatt en tydelig nedgang, og i tillegg har fiskebestanden i tiden etter avviklingen holdt en markant dårligere kvalitet enn tidligere. Denne nedgangen i tilgang på fiskeressursene i Kvalsund kan anses som et ytterligere tap av landområder for samiske fastboende i influensområdet. Langtidseffektene av gruedumping i fjorder er imidlertid noe mer usikker. I Repparfjord har også andre faktorer kunne spilt en rolle i den varige nedgangen i fiskebestanden, som blant annet overfiske og klimatiske endringer. Det vil allikevel være hensiktsmessig å se disse faktorene i sammenheng med gruedriften, for å kunne anslå i hvor stor grad den sjøsamiske bruken er berørt.

I Biedjovággi er også tradisjonelle landområder berørt av det planlagte gruveprosjektet. Arctic Gold AB beregner det totale planområdet til å være i overkant av nitten kvadratkilometer, og utgjør et noe mindre område enn i Nussirprosjektet. Arctic Golds gruveprosjekt er utelukkende landbasert, og berører ikke sjøsamiske bosetninger. Tidligere gruvedrift i Biedjovággi har ført til arealtap for reinbeitedistriktene, med bakgrunn i unnvikelse, potensiell forgiftning av drikkevann og manglende revegetering. Distriktet er ikke i like stor grad berørt av andre næringsutbygginger som i Kvalsund, og det kan av den grunn vurderes dithen som at gruveprosjektet ikke vil ha en like stor negativ innvirkning, totalt sett på beitearealet, som i Nussirprosjektet. Det vil allikevel også her beslaglegge viktige flyttleier, kalving- og parringsområder for reindriften. Til tross for planlagte konsekvensutredninger og avbøtende tiltak er samiske landrettigheter i Kautokeino sikret gjennom kommunestyrets avslag på planprogrammet.

I Kvalsund er den samiske befolkningen delte i sine meninger om hvorvidt en gruveutbygging bør gjennomføres. Det er blitt debattert i hvilken grad de sjøsamiske interessentene er blitt legitimert tilstrekkelig, både med tanke på de som er positive til en gruveutbygging, og de som ønsker å fortsette med et mer tradisjonelt levesett. I neste avsnitt vil liberaldemokratiske verdier bli satt i sammenheng med Mouffes agonistiske pluralisme, i et forsøk på å belyse konfliktaspektet i problemstillingen.

6. 2. Den sterkestes rett?

Analysen i *kapittel fire* viser at de reindriftsmessige interessene i Kvalsund virket å ha en langt sterkere stemme i planprosessen enn de sjøsamiske interessene. En rekke organisasjoner og private aktører tok til orde for den negative innvirkningen gruveutbyggingen ville ha for reindriften i området, både gjennom offentlige prosesser og folkemøter. På tross av alle innspillene som kom inn i høringsrundene, besluttet Nærings- og fiskeridepartementet å gå videre med planprosessen. Gjennom omfattende bruk av avbøtende tiltak synes staten å ha inngått et kompromiss med reindriften, hvor blant annet gruveaktiviteten skal holdes på et minimum i trekkperioder. Reindriften sier seg uenig i at disse tiltakene er dekkende nok til å kompensere for de konsekvensene gruveprosjektet kan ha på næringens videre fremtid. Samerettslige bestemmelser presiserer at inngrep som tvinger reingjeterne ut av næringen ikke skal gjennomføres. Reindriften anser en parallell drift som umulig, og ønsker at utbyggingen

stoppes i sin helhet. Nussir ASA på sin side mener at inngrepets omfang er så lite, at det er forenelig med fortsatt reindrift i området, så lenge de avbøtende tiltakene ivaretas. Dette viser to motstridende politiske identiteter som kjemper for hver sine meningsbetydninger gjennom bruk av offentlige kanaler, hvor et forsøk på en konsensusbasert beslutningsprosess er fremmet. Chantal Mouffe (2015) mener at dette ikke er en egnet måte å håndtere politiske avgjørelser på, og argumenterer for at en agonistisk tilnærming til beslutninger vil være mer produktivt. En av grunnpilarene innenfor den agonistiske pluralismen er behovet for å anerkjenne sin motstanders legitimitet. Som *delkapittel 5.1* viser, kan de samiske interessene anses som legitimert i de innledende fasene av planprosessen, hvor konsultasjonsplikten er ivaretatt. Problemet oppstår først når konsesjonsvedtaket skal fattes, og staten velger å gå videre med utbyggingen på tross av konsekvensene det vil kunne ha for både reindriften og de sjøsamiske interessene. Dette klages inn til Nærings- og fiskeridepartementet, men blir avslått. Departementet begrunner avslaget med at prosjektet ikke vil ha en betydelig innvirkning på videre reindrift i området, og således ikke vil stå i veien for samisk kulturutøvelse. Det er fremlagt en rekke studier og konsekvensutredninger som viser til betydelige negative innvirkninger av forhøyet menneskelig aktivitet i reindriftsområder, noe som er ansett løst gjennom avbøtende tiltak. Det kan her virke som at statens overordnede mål er oppnå et deliberativt demokrati, hvor den omfattende nordområdesatsingen trumfer andre tradisjonelle næringer. Dette på tross av at utredningen til den nye sameretten understreker at det ikke nødvendigvis ikke trenger å være store inngrep i tradisjonelle, samiske områder for at det vil kunne stride imot SP artikkel 27.

Det store behovet for mineraler som kan bidra til en global elektrifisering er på dagsagendaen som aldri før, og en sentral del av den offentlige debatten. Mineralutvinning er ansett som en gylden mulighet til å oppnå høye økonomiske gevinster samtidig som man bidrar inn i det grønne skiftet. Det er derfor rimelig å anta at staten ønsker å finne konsensusbaserte løsninger som kan opprettholde status som en nasjon med urfolksrettigheter i fokus, parallelt med ny næringsutbygging. Til tross for at samiske rettigheter er sikret gjennom både nasjonal og internasjonal rett, foreligger det et asymmetrisk maktforhold mellom stat og næringsutbygger opp mot samiske interesser. Mouffe (2015) argumenterer for at denne formen for konsensusbaserte løsninger kun bør benyttes som midlertidige maktstabiliserende løsninger, ikke som et varig vedtak, som i Nussirtilfellet.

Konsesjonsvedtaket inneholder ingen avbøtende tiltak som er ment å sikre en videre sjøsamisk næringsdrift i Repparfjorden og omegn. Tiltakene fokuserer utelukkende på reindriften, til tross for at gruveavfallet skal håndteres gjennom bruk av sjødeponi. Selv om den

samiske befolkningen i Kvalsund i hovedsak består av sjøsamer, er det reindriften som har blitt vektlagt sterkest i beslutningsprosessen. Med bakgrunn i nedgangen den sjøsamiske bruken har hatt de seneste tiårene, fremstår sjøsamene som delte i sine meninger om gruveprosjektets fremtid. Deler av gruppen ønsker tiltaket velkommen og anser utbyggingen, i likhet med kommunen, som en mulighet for varig befolkningsvekst i et område som i årevis har vært preget av fraflytting. Andre mener at gruveprosjektet vil være siste innspurt i den omfattende assimileringen kystområdene i Finnmark har vært offer for. Disse delte synspunktene gjør at de samiske interessene ikke evner å stå samlet i like stor grad som i Kautokeino, og dette forsterker den asymmetriske maktfordelingen. Til tross for sterke personlige motstandsforhold mellom partene, legitimeres ikke samiske interessers synspunkt i like stor grad som motpartens. I tillegg viser tidligere studier at deler av kommunestyret ikke føler at de har hatt en reell mulighet til å skaffe en tilstrekkelig forståelse av konsekvensene av tiltaket, da fagrapportene fremstår komplekse og lite sammenstilte. Denne opplevelsen av manglende innsikt i problemstillingen bidrar til å svekke legitimeringen av de samiske interessene.

I Kautokeino er reindriftsinteressene blitt legitimert gjennom bruk av demokratiske kanaler, med bakgrunn i næringens sterke representasjon i kommunestyret. Gruveselskapet har anerkjent reindriften som en legitim motstander gjennom å tilby løsninger som skal ivareta næringens interesser, ved bruk av økonomiske insentiver og innskrenking av tiltaket. Reindriften er kategorisert som det mest sentrale temaet for planprogrammets konsekvensutredninger. Dette viser at selskapet, på tross av en antagonistisk relasjon til reindriften, respekterer at det foreligger motstridende synspunkter. Arctic Gold AB argumenterer for at det er mulig med en sameksistens mellom tradisjonelle næringer og gruvedrift i Biedjovággi, i likhet med Nussir ASA. Reindriften stiller seg uenig i dette, og viser til tidligere erfaringer med mineralutvinning i området, og de negative konsekvensene dette har hatt for næringen. Den samiske næringsgruppens solide slagkraft i Kautokeino, gjennom sin sterke politisk representasjon, resulterer i en omvendt maktrelasjon i forhold til hva som var tilfellet i Kvalsund. Når plan- og bygningslovens lovlyd fremstår såpass uklar at den blir fortolket i kommunestyrets favør under tvil, får også næringen indirekte støtte fra statlig hold. Reindriften stiller seg her i veien for gruveselskapets politiske mulighet til næringsutbygging, og fremstår i så måte her som selskapets politiske fiende. Konflikten om Biedjovággi anses som uløselig, hvor partene ikke har klart å komme til enighet om hvordan meningsforskjellene skal håndteres.

Om man skal benytte Mouffes (2015) agonistiske pluralisme til å se på alternative måter de to interessekonfliktene kunne vært håndtert, vil det være naturlig å starte med de samfunnsstrukturelle forskjellene mellom sakene. Mouffe definerer identitet som et relasjonelt begrep som er oppstått på bakgrunn av samfunnets forskjeller og praksiser. For at en identitet skal kunne oppstå må den stå i relasjon til noe annet, ellers vil det ikke foreligge en forskjell som skiller en samfunnsgruppe fra en annen. Kvalsund er en flerkulturell kommune med i hovedsak etnisk norske nordmenn og sjøsamere, i tillegg til reindriftens sterke representasjon gjennom sommerhalvåret. Til tross for at reindriften og det sjøsamiske samfunnet har samme etniske opprinnelse, er dette i realiteten to samfunnsgrupper som på mange områder lever på forskjellige måter, og er preget av fororskningssprosessene i ulik grad. I tillegg til samiske interesser har man det norske storsamfunnet, med dets interesse for en samfunnsøkonomisk verdiskaping. Det kan derfor tenkes at disse grupperingenes sosialt skapte identiteter forhindrer en endelig enighet om interessefeltet. Det oppstår her en dissensus, ikke bare mellom utbygger og det samiske, men også til dels mellom de to samiske næringsgruppene. Dette innebærer at samiske aktører, i tillegg til eksterne, forhindrer hverandre i å bli det de er.

Mouffe (2015) argumenterer for at dissensus bør utnyttes fremfor å elimineres. For at dette skal være gjennomførbart bør man se på hvordan det politiske samfunnet har evnet å skape et reelt rom for konflikter, makt og antagonisme. I Kvalsund stemte flertallet i kommunestyret for en realisering av gruveprosjektet. En lokaldemokratisk avgjørelse som i neste ledd fikk statlig støtte gjennom konsesjonsinnvilgningen. Gjennom kongelig resolusjon ble klagen på vedtaket avvist, og konsesjonen bestod. Dette styrker den hegemoniske forståelsen av storsamfunnets rolle opp mot det samiske i Norge. Sametingets innsigelser, i tillegg til blant annet NSR sin tydelige rolle i den offentlige diskursen vedrørende samiske rettigheter, oppleves av enkelte i den norske majoriteten som et forsøk på en mot-hegemonisk praksis, en del av "neikulturen" drøftet i *kapittel 5.1*. Realiteten er at, på tross av særskilte urfolksrettigheter som er ment å sikre en videreføring av samisk kultur, viser foreløpige erfaringer at i flertallet av saker som omfatter næringsutbygginger i tradisjonelle, samiske landområder, blir inngrepene gjennomført. Kvalsund er et velegnet eksempel på dette, hvor sytti prosent av beiteområdene kan, eller har blitt, utsatt for inngrep. Ved å gi gjennomslag for en ytterligere utbygging innenfor sammen reinbeitedistrikt uten å ta tilstrekkelig hensyn til samiske innspill, kan dette anses som en manglende gjensidig respekt, som vil være i strid med grunnleggende liberaldemokratiske verdier. Man kan argumentere for at kommunestyret her har hatt en manglende solidaritet med

det samiske i lokalsamfunnet, og tatt avgjørelser basert på interessen til den øvrige befolkningen. Fra et agonistisk utgangspunkt burde prosessen i større grad akseptert et vi/dem skille fra start og de ulikheter dette medfører, fremfor å forsøke å oppnå kompromissbaserte løsninger. Et hjelpemiddel i denne planprosessen ville vært et tydeligere lovverk, med mindre rom for personlige fortolkninger. På denne måten hadde en av motpartene hatt mulighet til å få gjennomslag for sine synspunkter, uten at man måtte basere seg på kompromisserende tiltak som ikke er tilfredsstillende for noen av de berørte partene

Både i Kvalsund og Biedjovággi har man sett en splittet lokalbefolkning i spørsmålet om en fremtidig gruveetablering i nærmiljøet. I begge casetilfellene har man hatt sterke representanter fra samiske reindriftsinteresser med eksterne støtteapparater, hvor det sjøsamiske havnet noe i bakgrunnen i Nussir-saken. Som tidligere drøftet har det vært en viktig del av planprosessen for Nussir ASA å behandle motparten med respekt, på tross av motstridende interesser. Legitimeringen av motpartens meningsforskjeller er i tråd med en agonistisk konflikthåndtering. Den reelle opplevelsen av å bli tatt på alvor kan imidlertid ha blitt noe svekket etter at konsesjonen ble innvilget. Dette kan ha ført til en reduisering av respekten for gruveselskapets lovnader og seriøsitet opp mot det samiske. På tross av at Nussir ASA fikk utstedt konsesjon i 2019, har ikke selskapets motstandere gitt opp kampen om å få stoppet gruveprosjektet. I 2021 fikk reindriftsinteressentene, i samarbeid med blant annet miljøorganisasjoner, medhold fra Statsforvalteren i en klage om utbygging på Markoppneset. Dette førte til at byggetillatelsen ble opphevet, med begrunnelse i blant annet ulovlige inngrep i reindriftsrettigheter. Med mangel på både investorer og byggetillatelser, står nå prosjektet stille inntil videre.

I Biedjovággi er også byggeprosjektet stoppet opp med bakgrunn i kommunestyrets avslag på reguleringsplanen. Moderselskapet Arctic Minerals ser likevel i disse dager på mulighetene for igjen å starte opp gruvedrift i de gamle anleggene, med fortsatt stor motstand fra reindriften. Også her kunne man se en splittet lokalbefolkning, til tross for at reindriftsamene var sterkt representert i lokalsamfunnet. Kommunestyreavgjørelsen anses som en anerkjennelse av reindriftsmessige rettigheter, men også innad i næringen er det aktører som ønsker å se ny næringsutvikling i kommunen. Med en av de høyeste arbeidsledighetsandelene på landsbasis er det rimelig å anta at kommunen er under press på å legge til rette for økonomisk vekst utover de tradisjonelle næringene. Dette kan resultere i splittelse innad i lokalsamfunnet mellom

forskjellige interessenter, hvor det i fremtiden kan være vanskeligere å stå samlet opp mot eksterne krefter.

Vasilev (2015) utfordrer Mouffes agonistiske pluralisme på at ikke alle aktører nødvendigvis anser ekskludering som et problem, at behovet for å kunne delta i alle politiske sfærer ikke er reelt hos flertallet av oss. Han vektlegger at det må foreligge kontekstualiserte vurderinger om hvorvidt en sosial differensiering oppleves problematisk. I Kvalsund er ekskluderingen basert på en opplevelse av at samiske interessenters meningsytringer ikke blir hensyntatt tilstrekkelig i beslutningsprosessene. Reindriften, og til dels den sjøsamiske befolkningen, blir overstyrt både på et lokaldemokratisk og statlig nivå. Deres behov for å opprettholde samiske kultur gjennom tradisjonelle næringer blir vurdert som en mindre viktig del av verdiskapningen enn en økonomisk utvikling i regionen. I Biedjovággi opplever reindriften den samme bagatelliseringen fra gruveselskapets side, men i motsetning til i Kvalsund får næringen her støtte i lokaldemokratiet. Vasilev argumenterer videre for at etniske minoriteter i mange tilfeller godtar det demokratiske hegemoniet i bytte mot selvbestemmelse over de politiske områder som er avgjørende for deres kjerneinteresser. Dette kan i mange tilfeller medføre riktighet. Problemet i Nussir-saken oppstår når de politiske institusjoner som er satt til å sikre selvbestemmelsesretten, heller ikke blir tilstrekkelig legitimert i beslutningsprosessen. Sametingets innsigelser til reguleringsplanen ble i dette tilfellet helt eller delvis avslått. Av den grunn kan det tenkes at samiske interessenter ikke lenger har den gjensidige respekten for storsamfunnets hegemoni, og stiller seg i opposisjon til dette. Dette er noe av det Mouffe (2015) advarer mot kan være en risiko med konsensusbaserte løsninger. Faren for at udemokratiske metoder blir benyttet for å fremme sine standpunkt kan øke i takt med opplevelsen av å bli ekskludert.

Den agonistiske pluralismen blir også kritisert for å være vag med uklare begrepsdefinisjoner. Det kan tenkes at en agonistisk tilnærming i Nussir-saken ville kunne bragt frem en mer konfliktdempende beslutningsprosess enn den kompromisserende løsningen som staten nå har presentert. Skulle dette imidlertid vært gjennomførbart hadde det vært hensiktsmessig med en konkretisering av teoriens formål. I samspill med et til tider for generelt juridisk rammeverk vedrørende urfolksrettigheter, vil ikke teorien kunne på et nåværende tidspunkt kunne bidra med en klargjøring av fremtidige beslutningsprosesser. Dette kan også sees i sammenheng med antagelser om at offentlige diskurser vedrørende politiske handlinger ofte kan ha vikarierende motiver. Rushfelt argumenterer med at ny næringsutvikling er avgjørende for å forhindre en videre befolkningsnedgang i Kvalsund. Han vektlegger også

viktighetsgraden av å hensynta samiske interesser i planprosessen. Det kan tenkes at denne argumentasjonen kan være et forsøk på å dra oppmerksomheten vekk fra den reelle, økonomiske motivasjonen for mineralutviklingen i nordområdene, både fra et privat, kommunalt og statlig ståsted.

Den samiske identiteten er et annet tema for diskusjonen om vage fremstillinger. Samiske enkeltindivider og samfunnsgrupper utvikler seg parallelt med den øvrige befolkningen. Næringer og levesett moderniseres samtidig som andre tradisjonelle, kulturelle indikatorer blir stående som de har gjort gjennom århundrer. Dette er forenelig med Eriksen (1994) definisjon av mennesker som kulturelle blandingsprodukter. For den øvrige majoriteten kan dette fremstå som forvirrende, hvor det i noen tilfeller debatteres hvorvidt urfolksrettigheter fortsatt bør være gjeldende i like stor grad som tidligere. Vi har alle, bevisst eller ubevisst, egne fortolkninger av den informasjonen vi blir presentert, nyansert av egne politiske, kulturelle og kognitive oppfatninger. Fra et samisk minoritetsperspektiv kan det oppfattes som den sterkeste rett er gjeldende, hvor storsamfunnet får gjennomslag på bekostning av både økonomiske- og symbolske samiske verdier. På den andre siden kan det tenkes at deler av den norske majoriteten kan sitte med en opplevelse av at den samiske «nei-kulturen» trumfer over ny næringsutvikling. En samfunnsøkonomisk verdiskaping skal omfatte alle påvirkningsområder, og hensynta disse i vurderingen av nye tiltak. Folkets samlede betalingsvillighet må overstige hva en må gi slipp på, for at det skal vurderes som verdiskapende. Problematikken oppstår her når to så totalt forskjellige interessentgrupper med en mulig manglende forståelse for den andres synspunkt, skal argumentere for sitt ståsted. Den kollektive programmeringen av en samfunnsgruppe som skiller den fra en annen kan avvike så mye at det oppstår u håndterbare konflikter som en konsekvens av de kulturelle forskjeller som foreligger. Som Lawrence og Raitio (2016) påpeker finnes det ikke en singular sannhet, men ulike oppfatninger basert på kulturell bakgrunn. Det vil derfor være et behov for konkrete rammeverk med klare retningslinjer i saker som omfatter næringsutvikling i tradisjonelle urfolksområder for fremtiden. Resultatene fra drøftingen er kortfattet oppsummert i tabell 6 nedenfor, for videre utbrodert i underkapittel 6.1-6.5.

7. Konklusjon

Formålet med drøftingen i kapittel seks har vært å kunne belyse studiens problemstilling,

Hvordan har den samfunnsøkonomiske verdiskapingen i Nussir-saken tatt hensyn til samiske urfolksrettigheter?

For å best mulig kunne kaste lys over problemstillingen er det utarbeidet fire overordnede forskningsspørsmål som vil bli gått gjennom i *delkapittel 7.1-7.4*. Selve problemstillingen blir besvart i *delkapittel 7.5*. Avslutningsvis i *delkapittel 7.6* vil det bli gjort rede for studiens svakheter, i tillegg til en drøftelse av forskningsresultatenes relevans for fremtidige minoritetskonflikter i forbindelse med ny næringsutvikling.

7.1. Hvordan ivaretas konsultasjonsplikten ovenfor samiske interessenter i mineralsaker?

Forskningsspørsmål en har hatt til hensikt å belyse hvordan konsultasjonsplikten overfor de samiske interessentene er ivaretatt. Drøftingen i *kapittel 6.1* viser at i begge casetilfellene er konsultasjonsplikten ivaretatt i henhold til juridiske bestemmelser som omfatter inngrep i tradisjonelle samiske områder. Både Nussir ASA og Arctic Gold AB involverte tidlig i planprosessen samiske interessenter til folkemøter og påfølgende høringsrunder. I Kvalsund ble imidlertid prosessen i forkant av planprogrammet utført langt grundigere enn i Biedjovággi. Nussir ASA holdt en rekke folkemøter hvor både reindriften og sjøsamiske interessenter var involvert, i tillegg til representanter fra blant annet Sametinget, NSR og NRL. En rekke høringsinnspill ble mottatt fra samtlige berørte, og videre vurdert i konsesjonsvedtaket. Til tross for flere innvendinger fra Sametinget, som er samiske interessenters offisielle taleorgan, valgte Nærings- og fiskeridepartementet å gå videre med utbyggingen, og i så måte kan konsesjonsplikten anses som ivaretatt, men ikke hensyntatt.

I forbindelse med gruveplanene i Biedjovággi holdt Arctic Gold AB to folkemøter i Kautokeino i forkant av planprogrammet. Også her ble det holdt en offentlig høringsrunde, hvor reindriften fikk mulighet til å komme med uttalelser, sammen med Sametinget og andre interessenter. I Nordreisa kommune ble det også holdt et folkemøte hvor samiske interessenter var representert. Her var imidlertid miljøhensyn og økonomisk vekst hovedfokus, fremfor potensielle samiske konsekvenser. I motsetning til i Kvalsund gikk ikke planprosessen videre, og man kan i så måte anses som konsultasjonsplikten som godt ivaretatt og hensyntatt.

Både nasjonale og internasjonale bestemmelser er ment å sikre en aktiv politisk deltakelse blant den samiske befolkningen. Minerallovens §17 lovfester Sametingets rett til å uttale seg i forkant av inngrep i tradisjonelle samiske områder. Dette er også nedfelt i lov gjennom Finnmarkslovens §4 (2), som bygger på ILO-169. I begge casekommunene har Sametinget vært på banen og lagt frem sine synspunkter sammen med de berørte partene. På denne måten kan man vurdere det dithen som at aktuelle lovverk og internasjonale folkerettslige bestemmelser har ivaretatt retten til en aktiv politisk deltakelse i de to casekommunene, som forespurt i *forskningsspørsmål 1.2*. I Kautokeino kunne man se at reindriften var så godt inkorporert i lokaldemokratiet gjennom representanter i kommunestyret, at dette styrket deres politiske rettigheter ytterligere. Man kan imidlertid stille spørsmål til i hvilken grad denne politiske deltakelsen er vektlagt i Kvalsund, hvor man til tross for en rekke utspill mot gruveetableringen, likevel valgte å gå videre med planprosessen.

Dette viser at til tross for at konsultasjonsplikten er ansett som ivaretatt, er ikke den politiske deltagelsen vektlagt tilstrekkelig tyngde gjennom beslutningsprosessen i Nussir-saken.

7.2. Hvordan har den planlagte gruveaktiviteten tilrettelagt for ivaretagelse av samiske næringsinteresser i de områdene som er berørt?

Forskningsspørsmål to har hatt til hensikt å se på hvordan gruveplanenes planprogram har ivaretatt samiske næringsinteresser i de to casekommunene. En rekke norske lovverk og internasjonale folkerettslige bestemmelser er ment å sikre samisk språk, kultur og samfunnsliv. Den norske Grunnloven §108 og Sameloven, i samsvar med ILO-169 og SP 27, lovfester denne retten, med forrang for andre lovverk. I tillegg sikres det samiske folks rett til de landområder de tradisjonelt har benyttet gjennom blant annet UNDRIP. Reindriftsloven er ment å sikre etablerte flyttleier fra inngrep.

Reindriften, i tillegg til Sametinget og andre interessegrupper, har gjentatte ganger ytrer bekymring rundt innvirkningen en gruveetablering vil ha for videreføring av reindrift i områdene rundt Kvalsund. Denne argumentasjonen er blitt underbygget av konsekvensutredninger utført på vegne av både Sametinget og selskapet selv. Nærings- og fiskeridepartementet har på tross av dette valgt å gå videre med konsesjonsinnvilgningen, og anser utfordringer knyttet til reindriften løst gjennom omfattende bruk av avbøtende tiltak. Disse vurderes som ikke tilstrekkelig av Sametinget og reindriftdistriktene selv. Sjøsamiske

interessenter har vært delte i sine meninger om hvorvidt en gruveetablering er ønskelig, men er samstemte om at et sjødeponi vil ha alvorlige konsekvenser for videre sjø- og elvefiske i området. Dette støttes delvis av selskapets egen konsekvensutredning, som hevder at korttidseffektene vil ha stor innvirkning, men har tiltro til at langtidseffektene vil være av mindre karakter. Konesjonsvedtaket fremlegger ingen avbøtende tiltak som omfatter sjøsamisk næringsdrift.

I Biedjovággi valgte kommunestyret i Kautokeino å avslå gruveselskapets planprogram. Dette innebærer at selskapet aldri fikk mulighet til å hensynta reindriften i sin reguleringsplan, da planene ble skrinlagt før konsekvensutredninger ble utført. Basert på kommunestyrets avgjørelse kan man hevde at lokaldemokratiet i Arctic Gold-saken valgte å ivareta de juridiske rammeverk de er forpliktet å forholde seg til, og ga i så måte ikke selskapet mulighet til å gå videre med planprosessen.

I Kvalsund er bildet noe mer nyansert, med bakgrunn i uenigheten rundt dekningsgraden til de avbøtende tiltakene som departementet fremlegger som en løsning på inngrepet. I forarbeidene til Mineralloven presiseres det at man må se på alle inngrep i et samisk næringsområde når man vurderer påvirkningen av en utbygging. Nussir ASA har ikke presentert en konsekvensutredning som tar for seg de kumulative effektene av gruveprosjektet.

Basert på dette er det være rimelig å konkludere med at det er forsøkt å ivareta samiske næringsinteresser til en viss grad, men at disse tiltakene kan vurderes som ikke tilstrekkelige for å opprettholde dagens samiske næringsdrift i Kvalsund.

7.3. Hva skiller de to beslutningsprosessene i henholdsvis Arctic Gold- og Nussir-saken?

Forskningsspørsmål tre har hatt til hensikt å se på forskjellene på beslutningsprosessene i de to analyseobjektene. Retten til selvbestemmelse er en sentral del av den liberale multikulturelle hypotesen, og også en viktig faktor i folkerettslige bestemmelser som omfatter urfolk og andre minoriteter. Sametinget er ment å kunne sikre denne retten til den samiske befolkningen, gjennom både å være et høringsorgan og rådgivende institusjon. I Kautokeino har det vært i stor grad vært politisk enighet med lokalpolitikere og Sametinget. Dette kan sees i sammenheng med at hele nittifem prosent av befolkningen i kommunen er samiske, i tillegg til at en tredjedel har en direkte tilknytning til reindriften. Kvalsund har historisk sett vært en sjøsamisk kommune, men har gjennom flere tiår vært preget av både fornorskning og fraflytt i langt større

grad enn i Kautokeino. Reindriften er ansett som sommergjester, og er fastboende i andre tilhørende kommuner. Det vil derfor være plausibelt å anta at grad av fastboende samer i et lokaldemokrati har en betydelig innvirkning på beslutningsprosesser som innbefatter samisk næringsinteresser.

I Kvalsund baserte styringsmakten seg på kompromissbaserte løsninger gjennom omfattende bruk av avbøtende tiltak, i den hensikt å få gjennomslag for mineralsatsningen i nord. Dette resulterte i en løsning som ikke er optimal for noen av partene i konflikten. En agonistisk tilnærming som i større grad utnytter dissensus ville kunne ha bidratt til en redusering av usikkerhetsmomentene i saken, og gitt en gunstigere løsning for en av partene. Dette hadde imidlertid vært avhengig av at teorien ga klarere retningslinjer på hvordan man skulle gått frem for å få til dette, i tillegg til et ryddigere lovverk å gå ut i fra. Slik teorien står i dag, kan den oppleves for generell, og på den måten ikke fungere like godt i praksis.

Det konkluderes med at hovedforskjellen mellom beslutningsprosessene er i stor grad å finne i grad av fastboende samer, og hvordan dette i neste ledd manifesterer seg i det politiske landskapet.

7.4. Hvordan kan en samfunnsøkonomisk verdiskaping bidra til å opprettholde og videreutvikle et sosialt samhold i et multikulturelt samfunn?

Forskningsspørsmål fire vurderer hvordan en samfunnsøkonomisk verdiskaping kan være en positiv bidragsyter til sosialt samhold i multikulturelle samfunn.

For at en samfunnsøkonomisk verdiskaping skal finne sted er det behov for at alle hensyn blir tatt med i betraktningen. Den skal også vektlegge ikke-økonomiske faktorer og legge disse til vurderingen. I et multikulturelt samfunn med motstridende interesser kan dette oppleves utfordrende. I Kvalsund opplever samiske interessenter det som at deres planvern har vært svakt. Deler av kommunestyret har uttalt at fagrapportene har vært komplekse og lite sammenstilte, og samiske næringsdrivere føler seg overkjørt både på et kommunalt, privat og statlig plan. Det er rimelig å anta at dette oppleves som et asymmetrisk maktforhold, hvor det samiske i området kommer svakest ut av konflikten. I Biedjovággi er opplevelsen en annen. Reindriftsinteressene har her fått fremmet sine meninger gjennom demokratiske kanaler, og med bakgrunn i det samiske flertallet i kommunestyret kan man her se en omvendt maktbalanse enn i Kvalsund. Samiske næringsinteresser fikk her gjennomslag for sine synspunkter, og gruveplanene ble lagt på is.

Det er rimelig å anta at den konsensusbaserte beslutningsprosessen i Kvalsund har bidratt til en reduksjon av den gjensidige respekten mellom motpartene. Det samiske i lokalsamfunnet har fått mulighet til å komme med sine meningsytringer gjentatte ganger, uten at dette har blitt hensyntatt i tilstrekkelig grad. På samme måte har planprosessen trolig bidratt til å skape en større avstand mellom samiske næringsaktører innad i kommunen, med tanke på delte meninger vedrørende deponiløsning. I ettertid av konsesjonsvedtaket har reindriftsinteressene i samarbeid med miljøorganisasjoner fått medhold i sin klage på Statsforvalteren vedrørende utbyggingen på Markoppneset. Dette har resultert i at byggetillatelsen per i dag er trukket tilbake. Dette trenerer gruveprosjektet ytterligere, i tillegg til at investorer nå har trukket seg ut med bakgrunn i potensielle menneskerettighetsbrudd.

I Kautokeino kan det tenkes at avslaget på Arctic Gold AB sitt planprogram kan ha hatt en samlende effekt, hvor man har signalisert at tradisjonelle næringer blir satt høyt til tross for et stort behov for økonomisk vekst i kommunen. På den andre siden har man sett at også aktører innad i reindriften, i tillegg til de som ikke er involvert i næringen, stiller seg positiv til muligheten for økonomisk utvikling. Med nye planer om gullutvinning fra Arctic Minerals kan det tenkes at lokalsamfunnet på ny må ta stilling til hva de ønsker å prioritere. Dette kan bidra til å øke konfliktnivået, hvor reindriften også her kan bli ansett som en del av «nei-kulturen». Man ser her at en samfunnsøkonomisk verdiskaping kan være en positiv bidragsyter til et sosialt samhold i et lokalsamfunn, men at det er visse forutsetninger som må være tilstede for at dette skal være tilfelle.

7.5. Hvordan har den samfunnsøkonomiske verdiskapingen i Nussir-saken tatt hensyn til samiske urfolksrettigheter?

Formålet med denne studien har vært å skaffe en bredere forståelse for hvorvidt samiske urfolksrettigheter har i stor nok grad blitt hensyntatt i Nussir-saken. For å belyse dette er det tatt utgangspunkt i den multikulturelle hypotese, i tillegg til å se på konfliktraspektet fra et agonistisk utgangspunkt. Konsesjonsvedtaket vektla den samfunnsøkonomiske verdiskapingen når de godkjente selskapets reguleringsplan. Minerallovens forarbeider presiserer at alle hensyn skal tas i betraktning i mineralsaker for å kunne vurdere den samfunnsmessige nytten. Forskningsspørsmålene har hatt til hensikt å se på hvorvidt samiske interesser er hensyntatt tilstrekkelig.

Næringsutbygginger i tradisjonelle, samiske områder krever at man må sette seg inn i en rekke nasjonale lovverk i tillegg til internasjonale, folkerettslige bestemmelser. Drøftingen viser at både Nussir ASA og Nærings- og fiskeridepartementet i stor grad har satt seg inn i aktuelle bestemmelser, og forsøkt å få til en sameksistens mellom en fremtidig gruvedrift og fortsatt samisk næring. Det er imidlertid fremdeles stor uenighet om dette faktisk er mulig å forene, og hvorvidt de avbøtende tiltakene fyller den funksjonen de er ment å fylle. En rekke tidligere studier viser at økt menneskelig aktivitet i beiteområder vil ha en signifikant negativ effekt for reinens adferd. På samme måte ser man tydelige negative konsekvenser for sjøfisket fra tidligere gruvedrift i Kvalsund, noe som ikke er hensyntatt i vedtaket. Dette indikerer at konsesjonsvedtaket har vektlagt den økonomiske verdiskapingen tyngre enn ikke-økonomiske verdier. Det faktum at det ikke er redegjort for den kumulative virkningen av tiltaket underbygger denne oppfatningen. Dette er forenelig med studiens innledende antagelser om manglende hensyntagenhet.

Juridiske bestemmelser som omfatter urfolksrettigheter fremstår i mange tilfeller lite konkrete, og gjør det av den grunn vanskelig å konkludere om det foreligger direkte brudd på urfolksrettigheter i Nussir-saken. Om man tar utgangspunkt i den multikulturelle hypotese vil man likevel kunne vurdere det dithen at samiske rettigheter ikke i tilstrekkelig grad er hensyntatt, og dette bekreftes i stor grad av Statsforvalteren sin beslutning om å inndra byggetillatelsen på Markoppneset. Den kompromisserende løsningen presentert av Nærings- og fiskeridepartementet fremstår ikke som tilfredsstillende, og det vil av den grunn være behov for alternative tilnærminger til fremtidige mineralsaker i urfolksområder. Dette vil bli videre redegjort for i siste del.

7.6. Veien videre- Relevans for fremtidige saker vedrørende interessekonflikter mellom urfolk og næringsutviklere.

Studier som tar for seg urfolksrettigheter i forbindelse med næringsutbygginger er langt ifra nytt innenfor forskningslitteraturen, og denne studien føyer seg inn i en rekke analyser som tar for seg Nussir-prosjektet. Med en stadig økende etterspørsel etter fornybare ressurser er problematikken rundt ivaretagelse av urfolksrettigheter aktuell som aldri før. Med bakgrunn i disse utfordringene kan denne studien bidra med verdifulle perspektiver om hvordan man kan tilnærme seg en vurdering av den samfunnsøkonomiske verdiskapingen fra et multikulturelt perspektiv. Det foreligger lite kjente studier som tidligere har benyttet den liberale multikulturelle hypotese for å se på problemstillinger direkte knyttet til næringsutbygging i

samiske områder. Det, i kombinasjon med manglende forskning på vektingen av en samfunnsøkonomisk verdiskaping i tilsvarende kontekst, viser denne studiens relevans for lignende saker i fremtiden. Studien underbygger også tidligere forskning implikasjoner. Til tross for at Norge er et foregangsland på urfolksrettigheter, er det fremdeles et behov for å styrke samenes posisjon ytterligere i saker som omhandler næringsutbygging.

Multikulturalismen fremstår som et velegnet rammeverk for beslutningsprosesser som omfatter minoritetsgrupper, og legger til rette for en utvidet bruk av juridiske urfolksbestemmelser. Med EU-kommisjonens nye forslag til forenklede konsesjonsprosesser i saker som omfatter fornybare ressurser, foreligger det et udekket behov for mer teoretisk forankrede fremgangsmåter i beslutningsprosessene. Dagens lovverk og prosessgang oppleves vage og til dels komplekse, og vil ha behov for å revideres for å kunne styrke beslutningsgrunnlaget i fremtidige mineralsaker. Det vil derfor være av interesse å bygge videre på denne studiens funn, i den hensikt å spesifisere de juridiske rammeverkene ytterligere.

En spesifisering av rammeverkene vil kunne gjøre det enklere å fremme en agonistisk tilnærming til beslutningsprosesser i fremtiden. Studien viser imidlertid at Mouffes agonistiske pluralisme, slik den er formulert per i dag, ikke er velegnet som et teoretisk utgangspunkt i urfolkssaker, med bakgrunn i teoriens vage formuleringer. Denne implikasjonen forsterkes gjennom å se på planprosessen i Kautokeino. Ved å utnytte dissensus i den grad lokaldemokratiet gjorde her, medførte at selskapet ikke fikk mulighet til å utrede konsekvenser av tiltaket. Dette kan ha medført at de resterende delene av det samiske samfunnet som ikke livnærer seg av reindrift, føler seg overkjørt av den dominante næringen i kommunen. Disse funnene er ikke forenelig med studiens innledende antagelser om teoriens relevans i næringskonflikter.

Analysen tar for seg samiske rettigheter, knyttet både til nasjonale og internasjonale bestemmelser. Med bakgrunn i Norges sterke posisjon i forbindelse med ivaretagelse av urfolksrettigheter, vil studiens relevans for tilsvarende saker utenfor landegrensene være begrenset. Det er få land som har inkorporert internasjonale folkerettslige bestemmelser i like stor grad som Norge, noe som innebærer at norske næringsutbyggerne må forholde seg til langt flere bestemmelser enn i andre nasjoner. Det vil imidlertid være gode forutsetninger for å kunne benytte analysens funn utover saker som omfatter gruvedrift innenlands. Med unntak av mineralloven, forløper lovverkene seg forholdvis likt uavhengig av bransje, og stiller like krav

til hvordan den samfunnsøkonomiske verdiskapingen skal vurderes. Dette gir studien slagkraft som et godt utgangspunkt for en videre utredning for retningslinjer for verdiskapningskriterier.

Det empiriske materialet begrenser seg til negative innvirkninger på reindrift og sjøfiske. Fra et globalt perspektiv strekker urfolks kulturelle grunnlag seg langt utover disse spesifikke næringene, noe som vil redusere analysens relevans for enkelte urfolksgrupper. Dette innebærer at studiens funn vil ha begrenset empirisk gyldighet utover samiske saker. Den vil imidlertid kunne fungere som et godt utgangspunkt for hvordan man kan belyse urfolkssaker fra et multikulturelt perspektiv.

Denne casestudien har fokusert på samfunnsgruppers handlingsmønster fremfor å se på enkeltindivider. Som Nussir-saken viser, vil det være for enkelt å generalisere handlinger basert utelukkende på etnisk tilhørighet. Dette eksemplifiseres gjennom de divergerende meningene mellom den samiske reindriften og den sjøsamiske næringen. I tillegg vil det kunne oppstå ulike, individuelle synspunkter innad i samfunnsgruppene, uavhengig av tilknytning til næring eller etnisitet. Dette vil være vanskelig å fange opp i en dokumentstudie som i hovedsak baserer seg på offentlige dokumenter, med begrenset tilgang på tid og økonomi. Studien har, etter beste evne, likevel forsøkt å kaste lys over de overordnede holdningene i samfunnsgruppene, i den hensikt å skape en forståelse av hvilke samspillseffekter disse kan ha i beslutningsprosesser som omfatter samiske urfolksgrupper.

8. Litteraturliste

- Alvesson, Mats og Kaj Sköldbberg. 2009. *Reflexive Methodology. New Vistas for Qualitative Research*. London: Sage
- Andersen, Svein S. 2013. *Casestudier. Forskningsstrategi, generalisering og forklaring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Angell, Elisabeth, Vigdis Nygaard og Per Selle. 2020. «Industrial development in the North-Sámi interests squeezed between globalization and tradition.» *Acta Borealia* 37 (1-2): 43-62. <https://doi.org/10.1080/08003831.2020.1751995>
- Anon. 2011. *Vedleggsrapport med vurdering av måloppnåelse for de enkelte bestandene*. Rapport nr: 3b. Trondheim: Vitenskapelig råd for lakseforvaltning.
- Arctic Minerals AB. 2023. “Management Team.” Arctic Minerals.
- [Management team - Arctic Minerals](#)
- Arendt, Hannah og Jerome Kohn. 2006. *Between past and future*. New York: Penguin Classics.
- Aslaksen, Eilif Andreas. 2019. «Satser på ny gulljakt på Finnmarksvidda.» NRK Sápmi.
- [Satser på ny gulljakt på Finnmarksvidda – NRK Sápmi - samiske nyheter, kultur og underholdning](#)
- Ask, Alf Ole. 2023. *Nye konsesjonsregler for gruvedrift truer samiske rettigheter*.
- [Nye konsesjonsregler for gruvedrift truer samiske rettigheter – Dagsavisen](#)
- Aurubis. 2021. «Aurubis and Nussir terminates memorandum of understanding regarding future concentrate supply.» Aurubis. [Aurubis and Nussir terminate memorandum of understanding regarding future concentrate supply](#)
- Baldwin, David H., Jason F. Sandahl, Jana S. Labenia og Nathaniel L. Scholz. 2003. “Sublethal effects of copper on coho salmon: impacts on nonoverlapping receptor

pathways in the peripheral olfactory nervous system.” *Environmental toxicology and chemistry* 10: 2266-2274. DOI:10.1987/02-428

Ballovara, Mette. 2023. “Vindkraft kan ødelegge for forsoningsarbeid.» NRK Sápmi.

[Fosen-dom kan ødelegge for forsoningsarbeid – NRK Sápmi - samiske nyheter, kultur og underholdning](#)

Bals, Berit Solveig. 2014. *Planprogram for reguleringsplan med konsekvensutredning for etablering av gruvedrift i Biedjovággi, Kautokeino og Nordreisa kommuner-behandling av revidert planprogram*. Arkivsaksak 2011/1637-47. Kautokeino: Kautokeino kommune.

Barber, Benjamin R. 1984. *Strong democracy*. Berkeley, CA: University of California Press.

Berge, John Arthur, Bjørnar Beylich, Janne K. Gitmark og Anna Birgitta Ledang. 2011.

Overvåking av Bøkfjorden-forundersøkelse I 2010. Turbiditetsmålinger, bløtbunnsfauna, hardbunnsorganismer og forekomst av akrylamid. Rapport nr: 6166-2011. Oslo: NIVA.

Bjørklund, Ivar. 2013. *Gruvedrift og reindrift-Om Nordområdesatsing, folkerett og trojanske hester i Sápmi*. Bind 3 av *Hvor går Nord-Norge? Politiske tidslinjer*, redigert av Svein Jentoft, Jens-Ivar Nergård og Kjell Arne Røvik. Stamsund: Orkana Akademisk.

Bojer, Hilde. 2007. «Hva er verdiskaping?» I *Sosialistisk årbok 20*, 32-38. Oslo: Novus

Forlag.

Borch, Trude, Arild Buanes, Geir Rune Karlsen og Frank Olsen. 2009. «Sjølaksefiske i sjøsamiske områder-rettigheter og kulturell betydning.» Rapport: 1/2009. Tromsø: Norut.

Brochmann, Grete. 2003. «Lykksalighetens rike og den nye etniske forstyrrelsen. Innvandring og det flerkulturelle Norge.» I *Det norske samfunn*, redigert av Ivar Frønes og Lise Kjølrsrud, 357-384. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Broderstad, Else Grete og Jørn Weines. 2013. «Extractive industries and indigenous people.»

Rapport 01/2013. Tromsø: Centre for Sámi Studies.

Brønner, Andreas. 2016. «Høyesterett på kollisjonskurs med FNs spesialrapportør for

urfolksrettigheter.» iFinnmark. [debatt, rettsak | Høyesterett på kollisjonskurs med FNs spesialrapportør for urfolksrettigheter \(ifinnmark.no\)](#)

Byggindustrien 2017. «Kritisk til omregulering av Biedjovággi.» Oppdatert 24.03.2017.

[Kritisk til omregulering av Biedjovaggi • Byggeindustrien](#)

Bäcklund, Pia og Mäntysalo, Raine. 2010. «Agonism and institutional ambiguity: Ideas on

democracy and the role of participation in the development of planning theory and practice - the case of Finland. » *Planning theory* 9 (4): 333-350.

Christensen, Guttorm N., Astrid J. S. Kvassnes, Torulv Tjomsland, Øyvind Leikvin, Magdalena Kempa, Venkat Kolluru, Roger Velvin, Geir A-p- Dahl-Hansen og Nina M. Jørgensen. 2011a. *Konsekvenser for det marine miljøet i Repparfjorden ved etablering av sjø- eller landdeponi for gruveavgang fra Nussir og Ulveryggen I Kvalsund kommune, Finnmark*. Rapport nr: 5249-01. Tromsø: Akvaplan-niva AS.

Christensen, Guttorm N., Geir A-P Dahl-Hansen, Frank Gaardsted, Øyvind Leikvin, Rune

Palerud, Roger Velvin og Barbara Vögele. 2011b. *Marin grunnundersøkelse I Repparfjorden, Finnmark 2010-2011*. Rapport nr: 4973-01. Tromsø: Akvaplan-niva AS.

Dawkins, Cedric. 2015. «Agonistic pluralism and stakeholder engagement.» *Business Ethics*

quarterly: 1-29. DOI:10.1017/beq.2015.2

De Forente Nasjoner (FN). 2020. «FNs erklæring om urfolksrettigheter.»

[FNs erklæring om urfolks rettigheter](#)

De Forente Nasjoner (FN). 2022. «Chile.» FN-Sambandet. [Chile \(fn.no\)](#)

Didriksen, Thor-Arthur. 2011. *Reguleringsplan med konsekvensutredning for planlagt*

- gruvedrift i Nussir og Ulveryggen i Kvalsund kommune: Forslag til planprogram.* Reguleringsplan 2016:02. Alta: SWECO.
- Eftestøl, Sindre, Diress Tsegaye, Kjetil Flydal og Jonathan E. Colman. 2019. «Mining activity disturbs habitat use of reindeer in Finnmark, Northern Norway.» *Polar Biology* 42: 1849-1858. <https://doi.org/10.1007/s00300-019-02563-8>
- Eftestøl, Sindre, Diress Tsegaye, Kjetil Flydal og Jonathan E. Colman. 2020. «Cumulative effects of infrastructure and human disturbance: a case study with reindeer.» *Landscape Ecol* 36: 2673-2689.
- Eira, Anders Johansen, Svein Ole Granefjell, Isak Henrik Eira og Elli-Ristin Tuorda. 2020. *Analyse av virkningen for reindriften ved planlagt gruvedrift i Nussir og Ulveryggen i Kvalsund kommune. Del 1: Inngrepskartlegging og reindriftsfaglig vurdering.* Rapport 2020: 8. Karasjok: Protect Sápmi
- Eira, Anders Johansen og Isak Henrik Eira. 2020. *Analyse av virkningen for reindriften ved planlagt gruvedrift i Nussir og Ulveryggen i Kvalsund kommune. Del 2: Vurdering av avbøtende tiltak og andre tiltak.* Rapport 2020: 8. Karasjok: Protect Sápmi
- Elster, Jon. 1989. *Vitenskap og politikk.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, Thomas Hylland. 1994. *Kulturelle veikryss.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, Mina Boldermo. 2017. «Antagonisme, konflikt og identitet.» Masteroppgave, UIO-Universitetet i Oslo.
- Erman, Eva. 2009. «What is wrong with agonistic pluralism», *Philosophy & Social Criticism* 35 (9): 1-24.
- Espiritu, Aileen A. 2015. «Kautokeino og Kvalsund compared: Rejection and acceptance of mining in communities in Northern Norway.» *The Northern Review* 39: 53-65.
- Eythórsson, Einar. 2011. *Konsekvenser for sjøsamisk bruk av Repparfjorden og sjønære arealer.* Oppdragsrapport 2011:70. Tromsø: NIKU
- Falch, Torvald og Per Selle. 2018. *Sametinget. Institusjonalisering av en ny samepolitikk.* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Falk, Anna Helena og Guttorm N. Christensen. 2011a. *Kartlegging av marine fiskeressurser i Repparfjorden, grunnundersøkelse.* Rapport 4973-01. Tromsø: Akvaplan-niva AS.
- Falk, Anna Helena og Guttorm N. Christensen. 2011b. *Gruvedrift i Nussir og Ulveryggen i Kvalsund kommune, Finnmark-Konsekvenser av landdeponi og sjødeponi for marin fisk og fiskeri i Repparfjorden.* Rapport nr: 5249-02. Tromsø: Akvaplan-niva AS.
- Finansdepartementet. «Prinsipper og krav ved utarbeidelse av

- samfunnsøkonomiske analyser.» R-109. Oslo: Det kongelige finansdepartement, 2021.
[Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser \(regjeringen.no\)](#)
- Finnmarkseiendommen (FeFo). 2023. «Om FeFo».
[FeFo virksomhet og organisering - Finnmarkseiendommen - vår felles arv](#)
- Fløystad, Beatrice Iren. 2023. *Norske Samers Riksforbund sier ja til utvikling*.
[Debatt, Sametinget | Norske Samers Riksforbund sier ja til utvikling \(an.no\)](#)
- Forskrift om sammenslåing av Hammerfest og Kvalsund kommuner. *Forskrift om sammenslåing av Hammerfest kommune og Kvalsund kommune, Finnmark*. Fastsatt av kommunal- og moderniseringsdepartementet 22. februar 2018. [Forskrift om sammenslåing av Hammerfest kommune og Kvalsund kommune til Hammerfest kommune, Finnmark - Lovdata](#)
- Fosså, Jan Helge, Lars Asplin, Jan Aure, Sonnich Meier og Terje van der Meeren. 2011. *Reguleringsplan med konsekvensutredning for planlagt gruvedrift i Nussir og Ulveryggen i Kvalsund kommune*. Rapport 2011: 23. Berge: Havforskningsinstituttet.
- Funderud, Dag. 2011. *Melding om vedtak. Utskrift fra driftsutvalgets møte 11. oktober 2011. Etablering av gruvedrift i Biedjovággi-Planprogram for reguleringsplan-Forslag*. Tiltakshaver: Rambøll på vegne av Arctic Gold. Nordreisa: Nordreisa kommune.
- Furseth, Inger og Euris Larry Everett. 2020. *Masteroppgaven. Hvordan begynne- og fullføre*. Oslo:Universitetsforlaget.
- Goldstein, Joshua N., Daniel F. Woodward og Ahmad M Farag. 1999. “Movement of adult Chinook salmon during spawning migration in a metals-contaminated system, Coeur d’Alene River, Idaho.” *Transactions of the American fishery society* 128: 121-129.
[https://doi.org/10.1577/1548-8659\(1999\)128<0121:MOACSD>2.0.CO;2](https://doi.org/10.1577/1548-8659(1999)128<0121:MOACSD>2.0.CO;2)
- Grundseth, Dag W. 2011. «Bønder og samer krangler om reinen.» *Aftenposten*.
[Bønder og samer krangler om reinen \(aftenposten.no\)](#)
- Grønnevet, Sigrid Dahl. 2019. *Vedtak om driftskonsesjon for Nussir og Ulveryggen kobberforekomst*. Tiltakshaver: Nussir ASA. Redigert av Nærings- og fiskeridepartementet. [nussir-asa---driftskonsesjon-for-repparfjord-kobberforekomst.pdf \(regjeringen.no\)](#): Det kongelige nærings- og fiskeridepartementet.
- Hansen, James A., James D. Rose, Robert A. Jenkins, Kenneth G. Gerow og Harld L. Bergman. 1999. “Chinook salmon (*oncorhynchus tshawytscha*) and rainbow trout (*oncorhynchus mykiss*) exposed to copper: Neurophysiological and histological effects on the olfactory system.” *Environmental toxicology and chemistry* 18 (9): 1979-1991. <https://doi.org/10.1002/etc.5620180917>

- Hasselberg, Fredrik Løkting. 2016. «Produksjon av makt.» Masteroppgave, Universitetet i Bergen.
- Haukdal, Gunn. 2019. «Utvinningsrett i Finnmark-Arctic Minerals AB.» Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard. [Utvinningsrett i Finnmark - Arctic Minerals AB | Direktoratet for Mineralforvaltning \(dirmin.no\)](https://www.dirmin.no/utvinningsrett-i-finnmark-arctic-minerals-ab)
- Hauser, Lorenz og Gary R. Carvalho. 2008. “Paradigm shifts in marine fisheries genetics: Ugly hypotheses slain by beautiful facts.” *Fish and fisheries* 9: 333-362. <https://doi.org/10.1111/j.1467-2979.2008.00299.x>
- Hektoen, Espen. 2012. «Hvordan kan trommer relateres til formidling av språklig dialog?» Masteroppgave, NTNU.
- Hillier, Jean. 2002. *Shadows of power*. London: Routledge.
- Hjerkinn, Eva, Randi Osen, Åshild Hasvik, Sindre Eftestøl, Ole Tobias Rannestad, Heidi Joki, Vegard Meland og Kjetil Mork. 2021. *Tilleggsutredning. Ny 420 kV kraftledning Skaidi-Hammerfest*. Rapport 2021: 1. Oslo: Multiconsult.
- Hofstede, Geert, Gert Jan Hofstede og Michael Minkov. 2010. *Cultures and organizations: Software of the mind*. New York: McGraw-Hill Professional
- Horn, Knut Sverre, Eirik Sørenmo Påsche, Kristian Sønvisen Bye og Anders Boine Verstad. 2021. «Aksjonistene pakker ned: Hammerfest stopper arbeidet med Nussir.» NRK-Troms og Finnmark. [Seier for naturvernere: Hammerfest stopper arbeidet med Nussir-gruva – NRK Troms og Finnmark](https://www.nrk.no/troms-og-finnmark/seier-for-naturvernere-hammerfest-stopper-arbeidet-med-nussir-gruva-1.1467-2979.2021.00299)
- Hætta, Ánne Márjá, Biret Inga Sokki Kemi, Piera Balto og Nils John Porsanger. 2022. «Nytt gullfunn skaper fortvilelse: Vi kan ikke leve side og side med gruvedrift.» NRK Sápmi. [Stort gullfunn i Biedjovággi, Kautokeino: – Vi ønsker dem ikke velkommen – NRK Sápmi - samiske nyheter, kultur og underholdning](https://www.nrk.no/sapmi/stort-gullfunn-i-biedjovaggi-kautokeino-1.1467-2979.2022.00299)
- Hætta, Odd Mathis. 2023. «Det er vanskelig å forstå at menneskerettigheter blir krenket hos Fosens reineiere.» Nordnorsk debatt. [Fosen-saken, Fosen-dommen | Det er vanskelig å forstå at menneskerettigheter blir krenket hos Fosens reineiere \(nordnorskdebatt.no\)](https://www.nordnorskdebatt.no/fosen-saken-fosen-dommen-det-er-vanskelig-a-forsta-at-menneskerettigheter-blir-krenket-hos-fosens-reineiere)
- Høgmo, Asle og Astri Dankertsen. 2013. *Samisk arbeid og samisk kultur-fra tradisjon til modernitet*. Bind 3 av *Hvor går Nord-Norge? Politiske tidslinjer*, redigert av Svein Jentoft, Jens-Ivar Nergård og Kjell Arne Røvik. Stamsund: Orkana Akademisk.

- Høstmælingen, Njål. 2004. *Internasjonale menneskerettigheter-Konvensjons- og lovsamling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Høybråten, Dagfinn, Ivar Bjørklund, Per Oskar Kjølås, Einar Niemi, Aslak Syse, Anne Kristin Gurák, Pia Lane et al. 2023. «Sannhet og forsoning- grunnlag for et oppgjør mot med fornorskningsspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner.» Dokument 19/2022-2023. Oslo: Sannhets- og forsoningskommissjonen.
- Ibenholt, Karin, Ingeborg Rasmussen og John Magne Skjelvik. 2016. *Gruvedrift ved Repparfjorden-gjennomgang av utredninger av samfunnsmessige konsekvenser*. Rapport 2016: 6. Oslo: Vista Analyse AS.
- Idivuoma, Mariela. 2019. «Nussir-saken: Her er argumentene.» NRK Sápmi. [Nussir saken: Her er argumentene – NRK Sápmi - samiske nyheter, kultur og underholdning](#)
- International Labour Organization. 2023. «C169-Indigenous and tribal peoples convention, 1989 (No. 169)». [Convention C169 - Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989 \(No. 169\) \(ilo.org\)](#)
- Isaksen, John R. og Eirik Mikkelsen. 2012. «Økonomer i kystsonen: Kan kunnskap om verdiskaping gi bedre arealforvaltning?» I *Kampen om plass på kysten*, redigert av Jahn Petter Johnsen og Bjørn Hersoug, 159-178. Oslo: Universitetsforlaget.
- Iversen, Eigil Rune og Ivar Eiframsen. 1995. *NORSULFID A.S. Avd. Biedjovagge Gruber. Undersøkelser i forbindelse med nedleggelse av driften*. Rapport O-85273. Oslo: NIVA.
- Jacobsson, Lars. 2016. «Is there need for special ethics in Indigenous research?» I *Ethics in Indigenous Research*, redigert av Anna-Lill Drugge, 45-56. Umeå: Vaartoe-Centre for Sami Research.
- Jansen, Brian D, Paul R. Kraumas, Kirby D. Bristow, Jim Heffelfinger og James C. Devos. 2009. «Surface mining and ecology of desert bighorn sheep.» *The Southwestern naturalist* 54: 430-438. <https://doi.org/10.1894/Tal-01.1>
- Johnsen, Kathrine Ivsett. 2016. «Land-Use conflicts between reindeer husbandry and mineral extraction in Finnmark, Norway: Contested rationalities and the politics of belonging.» *Polar geography* 39 (1): 58-79. doi:10.1080/1088937X.2016.1156181
- Johansen, Ann-Gøril. 2003. «Ett skritt fram og to tilbake. Om Samerettsutvalgets forslag til regler om vern mot naturinngrep i samiske bruksområder.» I *Samer, makt og demokrati*, redigert av Bjørn Bjerkli og Per Selle, 175-201. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Jones, Matthew. 2014. «Chantal Mouffe's agonistic project: Passions and participation.» *Parallax* 20 (2): 14-30.

- Jung, Courtney. 2007. «Democratic engagement with ethnic minority claims: A methodological intervention into a normative debate.» I *Multiculturalism and law*, redigert av Omid A. Payrow Shabani, 263-279. Cardiff: University of Wales Press.
- Justis- og beredskapsdepartementet. 2013. «§12-Plan- og bygningsloven-spørsmål om kommunen plikter å fastsette planprogram etter forslag fra privat forslagsstiller.» Regjeringen. Oppdatert 16. juli, 2013. [§ 12 - Plan- og bygningsloven – spørsmål om kommunen plikter å fastsette planprogram etter forslag fra privat forslagsstiller - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)
- Justis- og politidepartementet. 2003. «Om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (Finnmarksloven).» Ot.prp. nr. 53 (2002-2003). Oslo: Justis- og politidepartementet, 2003. [Ot.prp. nr. 53 \(2002-2003\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)
- Larsen, Vibeke. 2022. «Lokalbefolkningen må hensyntas i mineralloven.» [Lokalbefolkningen må hensyntas i mineralloven - Nordkalottfolket](https://www.nordkalottfolket.no)
- Lindhjem, Henrik, Anders Dugstad, Kristine Malmkvist Grimsrud og Gorm Kipperberg. 2022. «Medvind for landbasert vindkraft eller stille før ny storm? Vi har tatt tempen på folks preferanser for videre utbygging.» *Samfunnsøkonomen* 5: 48-61.
- Lund, Svein. 2011. «Biedjovággi gruver - Hva vet vi, og hva vet vi ikke?» Naturvernforbundet. [Biedjovággi gruver - Hva vet vi og hva vet vi ikke? - Finnmark \(naturvernforbundet.no\)](https://www.naturvernforbundet.no)
- Lund, Svein. 2015. *Gull, gråstein og grums, 1 – omstridde gruver*. Kautokeino/Karasjok: Davvi Girji.
- Karlsen, Odd- Charles. 2021. *Samarbeidsavtale Hammerfest kommune og NUSSIR ASA*. Saksfremlegg: 2021/229-1. Hammerfest: Hammerfest kommune
- Kautokeino kommune. 2017. *Kommuneplanens arealdel, 2017-2030 Planbeskrivelse..* Planid: 2011-2017001. Kautokeino: Rambøll.
- Klo, Allan. 2012. «Økende motstand mot gruvedrift.» NRK. [Økende motstand mot gruvedrift – NRK Troms og Finnmark](https://www.nrk.no)
- Koivurova, Timo, Kamrul Hossain, Vladimir Masloboev, Vigdis Nygaard, Anna Petrétei og Svetlana Vinogradova. 2015. «Legal Protection of Sami Livelihoods from the Adverse Impacts of Mining: A Comparison of the Level of Protection Enjoyed by Sami in Their Four Home States.» *Arctic Review on Law and Politics* 6 (1): 11-51. DOI: <https://doi.org/10.17585/arctic.v6.76>

- Kommunal- og distriksdepartementet. 1987. "Sameloven." Regjeringen. Oppdatert 12. juni, 1987. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/sameloven---samel/id449701/>
- Kommunal- og distriksdepartementet. 2008. «Plan- og bygningsloven.» Regjeringen. Oppdatert 27. juni, 2008. [Plan- og bygningsloven \(2008\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/plan-og-bygningsloven-2008/id449701/)
- Kommunal- og distriksdepartementet. «Samisk språk, kultur og samfunnsliv— Næringsgrunnlag for levende samiske lokalsamfunn.» Meld. st. nr. 37 (2020–2021). Oslo: Kommunal- og distriksdepartementet. [Meld. St. 37 \(2020–2021\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld_st_nr_37_2020-2021/id449701/)
- Kommunal- og distriksdepartementet. 2020. «ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater.» Oppdatert 13. februar, 2020. [ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/i_lo_konvensjon_nr_169_om_urfolk_og_stammefolk_i_selvstendige_stater/id449701/)
- Kommunal- og distriksdepartementet. 2021. «Konsultasjonsplikt i samiske saker.» Oppdatert 01. november, 2021. Regjeringen. Oppdatert 01. november, 2021. [Konsultasjonsplikt i samiske saker - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/konsultasjonsplikt_i_samiske_saker/id449701/)
- Kymlicka, Will. 1995. *Multicultural citizenship*. Oxford: Clarendon Press.
- Kymlicka, Will. 2010. «Testing the Liberal Multicultural Hypothesis: Normative theories and social science evidence.» *Canadian journal of political science* 43 (2): 257-271. DOI: 10.1017/S0008423910000041
- Kymlicka, Will. 2011. «Invited symposium: New directions and issues for the study of ethnicity, nationalism and multiculturalism.» *Ethnicities* 11 (3): 5-11. DOI: 10.1177/1468796810388698
- Kymlicka, Will. 2014. «The essentialist critique of multiculturalism: Theories, policies, ethos.» *Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Paper No. RSCAS 2014/59*: 1-31. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2441133>
- Laclau, Ernest og Chantal Mouffe. 2014. *Hegemony and socialist strategy towards a radical democratic politics*. London: Verso.
- Larsen, Hanne. 2023. "SP sier nei til elektrifisering, men byggingen av kraftlinjen er allerede ute på anbud.» NRK Troms og Finnmark. [Anbudet på kraftlinja er lyst ut før Equinor har fått klarsignal: – Ny Fosen-sak – NRK Troms og Finnmark](https://www.nrk.no/troms-og-finnmark/nyheter/2023/06/16/2023-06-16-sp-sier-nei-til-elektrifisering-men-byggingen-av-kraftlinjen-er-allerede-ute-pa-anbud-101128974)
- Lawrence, Rebecca og Kaisa Raitio. 2016. "Academia and activism in Sami research: negotiating the blurred spaces between." I *Ethics in Indigenous Research*, redigert av Anna-Lill Drugge, 117-136. Umeå: Vaartoe-Centre for Sami Research.
- Lønning, Inge. 2011. *Dokument 16-Rapport fra menneskerettighetsutvalget om*

- menneskerettigheter i Grunnloven, avgitt 19. desember 2011*. Dokument: 16. Oslo: Menneskerettighetsutvalget.
- Meyer, Joseph S. og William Adams. 2010. "Relationship between biotic ligand model-based water quality criteria and avoidance and olfactory responses to copper by fish." *Environmental toxicology and chemistry* 29 (9): 2096-2103. DOI:10.1002/etc.254
- Miessen, Markus og Chantal Mouffe. 2012. *The Space of Agonism – Critical Spatial Practice*. Berlin: Sternberg Press.
- Mouffe, Chantal og Paul Holdengräber. 1989. «Radical democracy: Modern or post-modern?» *Social text* 21: 31-45
- Mouffe, Chantal. 1994. "For a politics of nomadic identity." I *Travellers' Tale – Narratives of Home and Displacement*, redigert av George Robertson, Melinda Mash, Lisa Tickner, Jon Bird, Barry Curtis og Tim Putnam. New York og London: Routledge.
- Mouffe, Chantal. 1999. «Deliberative Democracy or Agonistic Pluralism? », *Social Research* 66 (3): 745-758.
- Mouffe, Chantal. 2005. *The Return of the Political*. London: Verso.
- Mouffe, Chantal. 2009. *The democratic paradox*. London: Verso.
- Mouffe, Chantal. 2013. *Agonistics. Thinking the world politically*. London: Verso.
- Mouffe, Chantal. 2015. *Om det politiske*. Oversatt av Lars Holm-Hansen. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Måsø, Nils H. 2019. «Sjøsame:-Frekk og arrogant splitt-og-hersk-politikk om Nussir.» [Sjøsame: – Frekk og arrogant splitt-og-hersk-politikk om Nussir – NRK Sápmi - samiske nyheter, kultur og underholdning](#)
- Nellemann, Christian og Ingunn Ims Vistnes. 2011. *Foreslått utbygging av Nussirgruver i reinbeitedistrikt 22 Fiettar – konsekvenser for reindriften i 22 Fiettar og 20 Fàlà*. Rapport 2011:2. Alta: Norut.
- NESH. 2016. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH).
- Nilsen, Ragnar. 1999. «Næringstilpasninger og ressursbruk i samiske fjordstrøk.» I *Norsk ressursforvaltning og samiske rettighetsforhold*, redigert av Ivar Bjørklund, 89-105. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Norges vassdrag- og energidirektorat. 2022. *Skjerpet vektlegging av miljø og naboer i*

- konsesjonsbehandling av vindkraftverk på land*. Saksnr: 202115515-33. Trondheim: NVE
- NOU 2007: 13A. *Den nye sameretten*. Oslo: Samerettsutvalget.
- [*NOU 2007: 13 Bind A \(regjeringen.no\)](#)
- NOU 2008: 5. *Retten til fiske i havet utenfor Finnmark*. Oslo: Fiskeri- og kystdepartementet.
- [NOU 2008: 5 - regjeringen.no](#)
- NRK. 2013. "Gollegiisá-Skattkammeret." NRKTV. 12.02.2013.
- [NRK TV – Gollegiisá - Skattkammeret](#)
- Nussir. 2023. «Project Overview.» Nussir. [Project Overview - NUSSIR ASA](#)
- Nygaard, Vigdis. 2016a. «Do indigenous interests have a say in planning of new mining projects? Experiences from Finnmark, Norway.» *The Extractive Industries and Society* 3: p. 17–24.
- Nygaard, Vigdis. 2016b. "Samiske interesser-bremsekloss for utvikling av mineralnæringen?" I *Nordområdene i endring-Urfolkspolitikk og utvikling*, redigert av Elisabeth Angell, Sveinung Eikeland og Per Selle, 258-283. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Nygaard, Vigdis, Espen Carlsson og Niels Arvid Sletterød. 2017. «Samiske interessers legitimitet og status i politiske og forvaltningsmessige plan- og beslutningsprosesser.» *Tidsskriftet Utmark* 2: 1-19.
- Nygaard, Vigdis. 2018. *Samfunnsaksept og interessekonflikter knyttet til mineralnæringen*. Dokument: 1/2018. Tromsø: Norut.
- Nærings- og fiskeridepartementet. 2019. «Kongelig resolusjon.» Saksnr: 19/5729-. Oslo: Nærings- og fiskeridepartementet. [Kongelig resolusjon \(regjeringen.no\)](#)
- Nærings- og handelsdepartementet. 2009. «Om lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven).» Ot.prp. nr. 43 (2008-2009). Oslo: Nærings- og handelsdepartementet, 2009. [Ot.prp. nr. 43 \(2008-2009\) - regjeringen.no](#)
- Næss og Nystad. 2020. «Professor om hvem som eier Finnmark – Samene kan ikke få i pose og sekk.» [Professor om hvem som eier Finnmark: – Samene kan ikke få i både pose og sekk – NRK Sápmi - samiske nyheter, kultur og underholdning](#)
- Olje- og energidepartementet. «Vindkraft på land.» St. meld. nr. 28 (2019-2020). Oslo: Olje- og energidepartementet, 2020. [Meld. St. 28 \(2019–2020\) - regjeringen.no](#)
- Olsen, Reidar og Ommund Heggheim. 2012. *Planprogram for reguleringsplan med*

- konsekvensutredning for etablering av gruvedrift i Biedjovággi, Kautokeino og Nordreisa kommuner. Revidert og justert utgave etter offentlig høring og vedtak i Kautokeino kommunestyre 26.04.12. Dokument 1:2012. Trondheim: Rambøll.*
- Olsen, Torjer A. 2016. «Responsibility, reciprocity and respect. On the ethics of (self-)representation and advocacy in Indigenous studies.» I *Ethics in Indigenous Research*, redigert av Anna-Lill Drugge, 25-44. Umeå: Vaartoe-Centre for Sami Research.
- Paffenhöfer, Gustav-Adolph. 1972. “The effects of suspended “red mud” on mortality, body weight, and growth of the marine planktonic copepod, *Calanus helgolandicus*.” *Water, air and soil pollution* 1: 314-312.
- Paine, Robert. 1981. “Til Norges Høyesterett.” Uttalelse fra Robert Paine som oppnevnt sakkyndig i Samespørsmål og Altavassdraget. Tromsø.
- Plante, Sabrina, Christian Dussault, Julien H. Richard og Steve D Côté. 2018. “Human disturbance effects and cumulative habitat loss in endangered migratory caribou.” *Biological Conservation* 24: 129-143.
- Rambøl, Astrid-Kristine Hauge. 2014. «Et politisk korrekt dogme. Islamkritikers sosiale forestilling om islamisering og en politisk korrekt offentlig sfære.» Masteroppgave, UIB-Universitetet i Bergen.
- Ravna, Øyvind. 2019. *Same- og reindrifftsrett*. Oslo: Gyldendal Forlag.
- Ravna, Øyvind. 2020. «The duty to consult the Sámi in Norwegian law.” *Arctic review on Law and Politics* 11: 233-255.
- Regjeringen. 2021. «Konsultasjonsplikt i samiske saker.»
[Konsultasjonsplikt i samiske saker - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/konsultasjonsplikt-i-samiske-saker/id2611684)
- Regjeringen. 2022. «Utredning av ny minerallov klar.»
[Utredning om ny minerallov klar - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/utredning-av-ny-minerallov-klar/id2611684)
- Reitz, Jeffrey G. 2009. “Assessing multiculturalism as a behavioural theory.” I *Multiculturalism and social cohesion: Potentials and challenges of diversity*, redigert av Raymond Breton, Karen K. Dion, Kenneth L. Dion, Mai B. Phan, Rupa Banerjee, 1-47. New York: Springer.
- Ringdal, Kristen. 2020. *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rypdal, Kristoffer. 2023. “Er det bare gammeldags kulturutøvelse som er beskyttet?»

- Nordnorsk debatt. [Reindrift, Fosen-saken | Er det bare gammeldags kulturutøvelse som er beskyttet? \(nordnorskdebatt.no\)](#)
- Sámediggi. 2021. «Oppstart av Nussir-gruven bryter med norsk lov.» Oppdatert 17. august 21. [Oppstart av Nussir-gruven bryter norsk lov - Sametinget](#)
- Sámediggi. 2022. «Primærnæringer.» Oppdatert 05.januar 2022. [Primærnæringer - Sametinget](#)
- Sametinget. 2012. «Mineralloven.» Oppdatert 13. august 2012. [Mineralloven / Sametinget mineralveileder / Energi og mineraler / Miljø, areal og kulturvern / Forsiden - Sametinget](#)
- Sametinget. 2023. «Mineraler.» Oppdatert 06. juni 2023. [Mineraler - Sametinget](#)
- Sandahl, Jason F., David H. Baldwin, Jeffrey J. Jenkins og Nathaniel L. Scholz. 2007. “A sensory system at the interface between urban stormwater runoff and salmon survival.” *Environ. Sci. Technol.* 41: 2998-3004. <https://doi.org/10.1021/es062287r>
- Selfors, Aila Biret Henriksen. 2013. «Urfolks rett til konsultasjoner i mineralsaker.» Masteroppgave, UIT-Norges Arktiske Universitet.
- Schmitt, Carl. 2007. *Begrepet om det politiske*. Oversatt av Ketil Dokset. Oslo: Vidarforlaget A/S.
- Simensen, Trond og Gunn Frilund. 2011. *Gruvedrift: Ulveryggen og Nussir Kvalsund kommune Finnmark*. Rapport 578921-1. Trondheim: SWECO.
- Spitzer, Aaron John og Per Selle. 2020. “Is nonterritorial autonomy wrog for indigenous rights? Examining the “territorialisation of Sami power in Norway.” *International journal on minority and group rights*: 1-24.
- Sneve, Torbjørn. 1996. *Biedjovagge Gruber. Nedleggelse, landskapsmessige forhold*. Rapport nr: 27. Oslo: Norges vassdrag- og energiverk.
- Stankowich, Theodore og Eigil Reimers. 2015. «Escape decisions in mammals.” I *Escaping from predators: An integrative view og escape decisions*, redigert av William E. Cooper Jr. og Daniel T Blumstein. London: Cambridge University Press.
- Statistisk Sentralbyrå. 2017. «Folke- og bolig telling 1980 Kvalsund.» [Folke- og bolig telling 1980. 2017 Kvalsund \(ssb.no\)](#)
- Statistisk Sentralbyrå. 2023. «Befolkning.» Oppdatert 16.05.23. [01223: Befolkning og endringer hittil i år, etter region, statistikkvariabel og kvartal \(u\). Statistikkbanken \(ssb.no\)](#)
- Statsforvalteren. 2017. “Grunnlovens § 108 og folkeretten.» Oppdatert 31.03.2017. [Grunnlovens § 108 og folkeretten | Statsforvalteren i Nordland](#)

- Sirkka, Karl-Wilhelm. 2023. «Det jobbes på spreng i Oslo for å gi samelandsbevegelsen mer makt.» Nordnorsk debatt. [Samepolitikk, ILO 169 | Det jobbes på spreng i Oslo for å gi samelandsbevegelsen mer makt \(nordnorskdebatt.no\)](#)
- Solheim, Camilla. 2022. *Klage over vedtak om tillatelse til opparbeidelse av eiendomsvesentlig terrenginngrep - på eiendommen med gnr. 107, bnr. 26 på Markoppneset i Hammerfest kommune-vedtaket oppheves*. Vedtak 4670/2021. Vadsø: Statsforvalteren i Troms og Finnmark.
- Somby, Piera Jovvna og Svein Lund. 2023. «Stopp Arctic Gold-Biedjovággi tilbake til naturen!» Naturvernforbundet Finnmark. [Stopp Arctic Gold – Biedjovággi tilbake til naturen! - Finnmark \(naturvernforbundet.no\)](#)
- Strömngren, Johan, Gro Nystuen og Petter Willie. 2022. *Menneskerettslig vern mot inngrep i samiske bruksområder*. Rapport 1. Oslo: Norges institusjon for menneskerettigheter.
- Syvertsen, Marianne Lund. 2015. «Sentrums press mot periferien.» Masteroppgave, UIT-Norges Arktiske Universitet.
- Tierney, Keith B., David H. Baldwin, Toshiaki J. Hara, Peter S. Ross, Nathaniel L. Scholz og Christopher J. Kennedy. 2010. "Olfactori toxicity in fishes." *Aquatic Toxicology* 96_2-26. [DOI:10.1016/j.aquatox.2009.09.019](#).
- Urke, Henning Andre, Torstein Kristensen, Kjersti Lundmark Daae, Morten Andre Bergan, John Birger Ulvund og Jo Arve Alfredsen. 2011. *Konsekvenser av sjødeponi I Repparfjorden for anadrom laksefisk. Delutredning i KU program for planlagt gruvedrift i Nussir og Ulveryggen i Kvalsund kommune*. Rapport nr: 6176-2011. Oslo: NIVA.
- Utsi, Johan Ante. 2012. "Giftig vann i Biedjovággi." NRK Sápmi. [Giftig vann i Biedjovággi – NRK Sápmi - samiske nyheter, kultur og underholdning](#)
- Valentine, Jeremy. 2001. "The hegemony of hegemony." *History of human sciences* 14 (1): 88-104.
- Tjora, Aksel. 2021. *Kvalitative forskningsmetoder*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Vasilev, George. 2015a. *Solidarity across divides: Promoting the moral point of view*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Vasilev, George. 2015b. "On Mouffe's agonism." *Democratic theory* 2 (1): 4-21.
- Wagner, Elke. 2013. "Interview with Chantal Mouffe." I *Agonistic. Thinking the world politically*, redigert av Chantal Mouffe, 129-146. London: Verso.
- White, Kevin S. og David P. Gregovich. 2017. «Mountain goat resource selection in relation

- to mining-related disturbance.” *Wildlife Biology* 1: 31-42. DOI: [10.2981/wlb.00277](https://doi.org/10.2981/wlb.00277)
- Widding, Øystein. 2005. “Case som metode. Hovedutfordringer knyttet til ulike forskningsdesign når hensikten er å generalisere.» *Working Paper HHB*: 1-18.
- Øyen, Simen Andersen. 2015. “Etterord.” I *Om det politiske*, redigert av Chantal Mouffe, 153-162. Oversatt av Lars Holm-Hansen. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.